

AMMATTITAITOINEN JA TÄRKEÄ, MUTTA ALIARVOSTETTU

Lapin läänin koulunkäyntiavustajien käsityksiä koulunkäyntiavustajien asemasta,
koulutuksesta, ammatillisesta pätevyydestä ja moniammatillisesta yhteistyöstä

Pro gradu-tutkielma
Kati Mäensivu
Kasvatustieteiden tiedekunta/
Kasvatustiede
Syksy 2011

TIIVISTELMÄ

Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

AMMATTITAITOINEN JA TÄRKEÄ, MUTTA ALIARVOSTETTU Lapin läänin koulunkäyntiavustajien käsityksiä koulunkäyntiavustajien koulutuksesta, ammatillisesta pätevyydestä ja moniammatillisesta yhteistyöstä

Mäensivu, Kati

Kasvatustieteiden tiedekunta/kasvatustiede

Pro gradu -tutkielma, 71 sivua sekä liitteet 15 sivua

2011

Tutkimuksen tarkoituksen on kuvata Lapin läänin koulunkäyntiavustajien käsityksiä koulunkäyntiavustajien koulutuksesta, ammatillisesta pätevyydestä ja moniammatillisesta yhteistyöstä. Tutkimuksen teoreettisessa osuudessa tarkastelin koulunkäyntiavustajien koulutusta, ammattitaitovaatimuksia, ammatillista pätevyyttä, moniammatillista yhteistyötä sekä erityistä tukea tarvitsevia oppilaita ja heidän ohjaamiseensa liittyviä asioita.

Tutkimus on tehty mixed methods -menetelmällä. Tutkimuksen kohderyhmän muodostavat Lapin läänin koulunkäyntiavustajat, joita tutkimukseen osallistui 171 henkilöä 20 kunnasta. Aineisto kerättiin toukokuussa 2010 kyselylomakkeilla, joka sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Aineiston analysointi tapahtui mixed methods -menetelmän mukaisesti useammalla eli analyysimenetelmällä. Kvantitatiivisen aineiston analysoinnissa käytin PASW Statistics 18- ohjelmaa ryhmittely- ja varianssi analyysien tekemiseen. Kvalitatiivisen osuuden analysointiin käytin ryhmittelyä ja PASW -ohjelmaa.

Tulosten mukaan koulunkäyntiavustajat ovat ammatillisesti päteviä ja heidän työhön kuuluu moniammatillinen yhteistyö opettajien, eri alojen ammattilaisten sekä oppilaan huoltajien kanssa. Koulunkäyntiavustajat kohtaavat monenlaisia haasteita ja ongelmia, jotka liittyvät sekä oppilaan ohjaamiseen ja avustamiseen, työyhteisössä toimimiseen että työsuhteeseen kuten työn määräaikaaisuuteen.

Avainsanat: koulunkäyntiavustajat, ammatillinen pätevyys ja mixed methods -tutkimus

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	4
2 KOULUNKÄYNTIAVUSTAJAN TYÖ, KOULUTUS JA AMMATTITUTKINNON PERUSTEET	6
2.1 Kuka on koulunkäyntiavustaja?.....	6
2.2 Mitä tekee koulunkäyntiavustaja?.....	8
2.3 Erityistä tukea tarvitsevat.....	11
2.4 Erityistä tukea tarvitsevien opetus ja ohjaaminen.....	16
3 KOULUNKÄYNTIAVUSTAJAN AMMATILLINEN PÄTEVYYS.....	22
3.1 Mitä on ammatillinen pätevyys?.....	22
3.2 Koulunkäyntiavustajan koulutus.....	27
3.3 Ammattitutkinnon vaatimukset.....	28
3.4 Moniammatillinen yhteistyö kvalifikaation osana.....	29
4 TUTKIMUSONGELMAT JA TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	33
4.1 Tutkimusongelmat	33
4.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat.....	34
5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	40
5.1 Aineiston keruu ja tutkimushenkilöt.....	40
5.2 Aineiston analysointi.....	45
5.3 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua.....	47
5.4 Tutkimuksen eettisyys.....	48
6 TUTKIMUSTULOKSET.....	51
6.1 Koulutus ja ammattitaito koulunkäyntiavustajien silmin.....	51
6.2 Koulunkäyntiavustajan työnkuva ja tehtävät.....	53
6.3 Koulunkäyntiavustaja asema ja moniammatillinen yhteistyö.....	58
6.3 Koulunkäyntiavustajat katsovat kohti tulevaa.....	62
7 POHDINTAA.....	65
Lähteet	68
Liite 1	74
Liite 2.....	75
Liite 3.....	76
Liite 4.....	77
Liite 5.....	79

1 JOHDANTO

Olen suorittanut koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon ja työskennellyt koulunkäyntiavustajana ennen kasvatustieteen opintoja. Koulutuksen ja työsuhteiden aikana saamani kokemukset ja toisten avustajien kertomukset omista kokemuksistaan kylvivät mieleeni tutkimusidean siemenen. Tein pari pienempää tutkimusta koulunkäyntiavustajista ja ne vahvistivat käsitystäni siitä, että koulunkäyntiavustajissa on paljon tutkittavaa, joka odottaa esille tuomista.

Kasvatustieteen opintojen ja tutkimuksen tekemisen aikana huomasin, että koulunkäyntiavustajat eivät näy kasvatus- ja opetusalan kirjallisuudessa. Kirjallisuudessa käytettiin kirjavasti erilaisia nimikkeitä ja osittain tuntui, ettei niissä aina arvostettu koulunkäyntiavustajia, sekoitettiin kouluavustajiin. Luokanopettajiksi opiskelevat ystävät sanoivat, ettei koulutuksessa juurikaan puhuta koulunkäyntiavustajista tai yhteistyön perusteista. Luokanopettaja ja koulunkäyntiavustaja muodostavat tärkeän työparin, ja on huolestuttavaa, ettei koulutuksessa opeteta perusteita.

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon perusteet ovat vuodelta 1994, joten ammatti on vielä melko uusi kasvatusalalla, vaikka ammatin historia ulottuu vieläkin pidemmälle. Koulunkäyntiavustaja voi työskennellä henkilökohtaisesti yhden oppilaan avustajana tai koko luokkaa avustaen. Koulunkäyntiavustajan työympäristöjä ovat päiväkodit, koulut, vapaa-ajan ympäristöt ja aikuiskasvatukseen liittyen ammatilliset oppilaitokset ja työpaikat.

Koulunkäyntiavustajista on vielä vähän tutkimuksia. Pro gradujen määrä kasvanut, mutta väitöskirjoja ei ole. Katja Koskinen (2001) tutki, miten henkilökohtaiset koulunkäyntiavustajat toimivat erityisoppilaiden kanssa yleisopetuksessa. Aineiston Koskinen keräsi havainnoimalla ja epävirallisilla keskusteluilla välitunneilla, joista kirjoitti muistiinpanot. Lisäksi Koskinen oli haastatellut opettajia ja koulunkäyntiavustajia oppilaan tarpeista ja avustajan roolista. Tutkimuksen mukaan koulunkäyntiavustajalla oli tärkeä rooli erityisoppilaan koulunkäynnissä, mutta tarpeettomasta avustamisesta oli oppilaalle myös haittaa. Yhteistyö eri tahojen kanssa

oli tärkeää, mutta ei aina toiminut.

Outi Hettulan ja Eeva Keskitalon (2004) pro gradu toi esille koulunkäyntiavustajien omia kokemuksia esimerkiksi miten koulunkäyntiavustajat kokevat avustettavan, yhteistyökumppanit ja työn luoteen. Ammatin arvostusta, nykytilaa ja tulevaisuutta tutkittiin professionaalistumisen kautta. Hettulan ja Keskitalon tutkimus on tehty haastattelemalla koulunkäyntiavustajia, mutta tutkimus on tehty vanhemman ammattitutkintorakenteen pohjalta, jonka jälkeen ammattitutkinnon vaatimukset ovat jonkin verran muuttuneet.

Teemu Likonen ja Marjut Manninen (2006) tutkivat luokanopettajien ja luokanopettajiksi opiskelevien käsityksiä koulunkäyntiavustajan työstä. Kirjallisena kyselynä kerätystä aineistosta he löysivät 10 roolia (ammattilainen, arvokkaan työn tekijä, lasten kasvattaja, opettajan yhteistyökumppani, opettajan työn helpottaja, näkymätön toimija, hierarkkisesti alemman tasoinen, mahdollinen lisärasite ja mahdollinen opettajan työhön sotkeutuja), jotka olivat erilaisia osarooleja, joista muodostui erilaisia kokonaisuuksia. Tutkimuksen mukaan vastaajilla oli vaihtelevia käsityksiä koulunkäyntiavustajista.

Tämän tutkimusraportin alussa määrittelen lyhyesti koulunkäyntiavustajan työnkuvan ja kerroin koulunkäyntiavustajien koulutuksesta ja ammattitutkinnosta sekä luon katsauksen erilaisiin oppilaisiin, joiden kanssa koulunkäyntiavustajat voivat työskennellä. Kolmannessa luvussa käsittelen ammatillista pätevyyttä yleisesti ja koulunkäyntiavustajan näkökulmasta. Tutkimusongelmat ja tutkimuksen metodologiset lähtökohdat muodostavat neljännen luvun ja viidennessä luvussa käsittelen tutkimuksen suorittamista. Kuudennessa luvussa esittelen tutkimustulokset ja seitsemännessä luvussa pohdin tutkimustuloksia ja lukemaani kirjallisuutta.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisena koulunkäyntiavustajat näkevät työnsä, työn vaatimukset ja millainen heidän ammattitaito ja ammatillinen pätevyys on heidän omasta mielestään. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, millaisena koulunkäyntiavustajat näkevät asemansa ja tulevaisuutensa sekä henkilökohtaisella tasolla että yleisesti koulunkäyntiavustajan näkökulmasta.

2 KOULUNKÄYNTIAVUSTAJAN TYÖ, KOULUTUS JA AMMATTITUTKINNON PERUSTEET

2.1 Kuka on koulunkäyntiavustaja?

”Vuoden 1983 peruskoululain 51.pykälän mukaan koulussa voi olla koulunkäyntiavustajia vaikeasti vammaisia oppilaita varten. Kouluhallitus antaa luvan koulunkäyntiavustajan palkkaamiseen, ja opetusministeriö määrää työlle perusteet. Opetusministeriö laati vuonna 1985 perusteet, joilla vammaiset oppilaat voivat saada koulunkäyntiavustajan.”(Hiltunen, Hyytiäinen, Lindroos & Matero, 2008, 26.) Aluksi koulunkäyntiavustajan sai vain vaikeasti vammaisen henkilö, myöhemmin avustajaan olivat oikeutettu myös lievemmin vammaiset henkilöt ja nykyään avustajan saa tarvittaessa myös sellainen oppilas, joka ei ole vammaisen, mutta tarvitsee erityistä tukea jostain muusta syystä esimerkiksi oppimisvaikeuden perusteella. ”Perusopetuslain 31 §:n mukaan vammaisella tai muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä 39 §:n mukainen kuntoutus, ohjaus ja muut tukipalvelut.” (Lahtinen & Lankinen 2010, 228.)

”Koulunkäyntiavustajat mainitaan erikseen lain 37 §:n henkilöstösäännöksessä. Koulunkäyntiavustajan työn tarkoituksena on tukea oppilaan toimintakykyä erilaisissa toimintaympäristöissä. Tavoitteena on oppilaan avustaminen ja tukeminen oppimisprosessin eri vaiheissa siten, että oppilaan itsenäisyys ja omatoimisuus korostuvat. Koulunkäyntiavustajan työn ydintoimintoja ovat kasvun tukeminen, avustaminen ja oppimistilanteissa ohjaaminen. Avustaja on joko henkilökohtainen tai ryhmäavustaja.” (Lahtinen & Lankinen 2010, 228.) Koulunkäyntiavustaja on kyseisessä lainkohdassa mainittu, mutta muuten perusopetuslaissa koulunkäyntiavustajat eivät näy. Esimerkiksi kurinpitoon liittyvissä pykälissä on mainittu vain rehtori ja opettaja. Pykälässä 37 on mainittu rehtorien ja opettajien kelpoisuusvaatimukset, mutta ei ole mainintaa koulunkäyntiavustajan kelpoisuusvaatimuksista. Usein työpaikkahakemuksis-

sa on kuitenkin vaatimus suoritetusta ammattitutkinnosta, mikä antaa hakijalle pätevyyden hakea työpaikkaa. Myös lakiin olisi hyvä kirjata kelpoisuusvaatimuksen koulunkäyntiavustajan työhön liittyen.

”Kouluavustajia on Suomessa ollut vuodesta 1967 lähtien. Nyt kouluissa on henkilö-, luokka-koulukohtaisia avustajia, joiden päätehtävänä on auttaa oppilasta koulunkäynnissä sekä tukea oppilaan kasvua ja oppimista. Luokassa voi olla jopa useampia kouluavustajia, tarpeista riippuen.” (Takala 2010, 124.) Vuonna 1998 koulunkäyntiavustajia oli Kuntaliiton tilastojen mukaan nelisen tuhatta ja seitsemän vuotta myöhemmin jo yli 8000. Koulunkäyntiavustajat ovatkin tavanomaisin tukitoimi tavallisissa koululuokissa. (Saloviita 2007, 160.) Koulunkäyntiavustajat ovat vielä suhteellisen uusi ammattikunta koulumaailmassa ja ammattikunnan toimenkuva on kehittynyt vuosien varrella, mutta yhtenäisen toimenkuvan muodostaminen ja koulujen välisten erojen tasoittamisessa on vielä tehtävää. Toisilla kouluilla koulunkäyntiavustajat ovat arvostettu ja näkyvä osa työyhteisöä, mutta vielä löytyy niitäkin kouluja, joilla avustajaa ei ole tai heitä ei arvosteta. Yksinäisen avustajan voi olla vaikea kehittää työnkuvaansa, mutta useamman avustajan työyhteisöissä heistä on tukea toisilleen ja he kysyvät toisilta avustajilta neuvoa. Vaikka tukitoimena koulunkäyntiavustaja on suosittu, monella koululla voitaisiin ja haluttaisiin koulunkäyntiavustajia hyödyntää enemmänkin, mutta monesti avustajan palkkaamisen suurin haaste on taloudelliset resurssit.

Koulunkäyntiavustaja on ammattitutkinnon suorittanut henkilö, jonka tehtävä on tukea ja avustaa erityistä tukea tarvitsevaa oppilasta tai oppilaita koulunkäyntiin liittyvissä tehtävissä. Koulunkäyntiavustaja voi avustaa myös koko luokkaa tai opettajaa yleisesti opetuksessa. (Merimaa & Virtanen 2007, 59–66.) Kouluavustaja toimii yleisenä avustajana koulussa ja hänen työtehtäviin kuuluu muun muassa monistaminen ja muut erilaiset toimistotehtävät sekä avustaminen yleisesti siellä missä apua tarvitaan. Kouluavustaja sekoitetaan usein koulunkäyntiavustajaan, vaikka ne ovat erilaiset ammatit ja kouluavustajana voi toimia ilman koulunkäyntiavustajan ammattitutkintoa.

Koulunkäynnin ohjaaja on rinnakkainen nimitys koulunkäyntiavustajalle. Koulunkäynnin ohjaajalta vaaditaan myös ammattitutkinto ja hänen tehtävänä on ohjata oppilasta erilaisissa oppimistilanteissa ja tukea monipuolisesti oppilaan kasvua ja kehitystä. ”Koulunkäyntiavustajat

ovat kauan pohtineet ja toivoneet ammattinimikkeen muuttamista. Ohjaaja -nimike kuvaa paremmin työn sisältöä, kuin avustaja. Lisäksi avustajanimike jättää epäselväksi ketä varten ammattikunnan edustajat työtään tekevät. Muutamissa kouluissa ja joissakin kunnissa nimike on jo muutettu. Toivomme, että jatkossa nimikemuutos etenee rivakasti.” (Koulunkäyntiavustajan oma opas 2008, 5.)

Useat koulunkäyntiavustajat ovat nimikkeen muutoksen kannalla myös siksi, että ohjaaja- nimike luo työstä todenmukaisemman ja positiivisemman kuvan ja sillä voisi olla vaikutusta myös työn ja ammattikunnan arvostukseen. Avustaja -nimikkeen vaihdosta on kirjoittanut myös Sosiaaliturva -lehden kolumnissaan Pertti Rajala jo vuonna 2005 päättäen kolumninsa seuraavasti: ”Kuinka paljon arvostukseen ja merkitykseen vaikuttaa se että ammattinimikkeessä puhutaan avustajasta? Tulisiko se muuttua esimerkiksi ohjaajaksi, jolloin ammattinimikkeet voisivat olla vaikkapa kouluohjaaja tai asumisen ohjaaja? Työtä avustajien aseman ja merkityksen ymmärtämiseksi on vielä paljon tehtävänä.” (Rajala 2005, 11.)

2.2 Mitä tekee koulunkäyntiavustaja?

Koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöjä ovat 2003 ammattitutkinnon perusteiden mukaan koulujen aamu- ja iltapäivähoito, perusopetus, ammatillinen koulutus, lukio ja vapaa-ajantoimintojen ympäristöt sekä tarvittaessa oppijan kotona. Koulunkäyntiavustajat työskentelevät sekä yleisopetuksen että erityisopetuksen luokissa ja erilaisissa pienryhmissä. Kesäisin koulunkäyntiavustajia on esimerkiksi leikkipuistoissa ja leiritoiminnassa. (Mattila-Aalto 2004c, 26; Hiltunen, Hyytiäinen, Lindroos & Matero, 2008, 25; Koulunkäyntiavustajan oma opas 2008, 6.) Erilaiset toimintaympäristöt luovat työlle erilaiset olosuhteet ja vaatimukset. Pienten lasten kanssa työskennellessä on huomioitava, että lasten taidot ovat kehittymässä niin fyysisellä, kognitiivisella että sosiaalisella tasolla, ja isompien oppilaiden kohdalla murrosikä vaikuttaa fyysisten muutosten lisäksi myös sosiaaliseen käyttäytymiseen ja koulunkäyntiin. Perusopetuksen alaluokilla on erilaiset sisällölliset vaatimukset kuin yläluokilla ja vapaa-ajalla tai kotona tapahtuva avustamisen tavoitteet ovat erilaiset kuin koulumaailman tavoitteet. Erilaiset ja erikokoiset luokat myös luovat työlle erilaiset puitteet. Pienessä luokassa voi keskittyä enemmän oppilaaseen kuin isossa luokassa.

Koulunkäyntiavustajan tehtäviä ovat ohjaaminen ja avustaminen oppitunneilla, välitunneilla sekä muissa koulutilanteissa, kuten ruokailussa ja koulumatkoilla. Tehtäviin kuuluu myös tuntien ja materiaalien valmistelu ja tukipalveluiden järjestely yhteistyössä opettajan ja muiden moniammatillisen yhteistyöryhmän jäsenten kanssa. Avustajan tehtäviin kuuluu myös avustettavan erillisestä materiaalista ja apuvälineistä huolehtiminen. Työnkuva vaihtelee tilanteen, tarpeen ja työntekijän osaamisen sekä persoonan mukaan. (Merimaa & Virtanen 2007, 59–66; Koulunkäyntiavustajan oma opas 2008, 6; Virtanen & Ikonen 2001, 51.) Oppilaan tai oppilaiden tarpeet määrittelevät, millaista tukea he tarvitsevat, mutta yhteistyö opettajan kanssa asettaa raamit työlle. Tuntien ja materiaalien valmistelu jakautuu opettajan ja koulunkäyntiavustajan sopimuksen mukaisesti heidän välillään. Toinen opettaja antaa avustajalle vapaamat kädet kuin toinen ja toisaalta avustajan omat tiedot ja taidot vaikuttavat siihen, mitä hän pystyy tekemään.

Koulunkäyntiavustajien tehtävät vaihtelevat muun muassa sen mukaan, millaiseen työhön heidät on palkattu. Koulukohtainen koulunkäyntiavustaja vaihtaa luokkaa sen mukaan, missä häntä tarvitaan. Luokkakohtaisen koulunkäyntiavustajan tehtävänä on avustaa kaikkia oppilaita sekä opettajaa. Henkilökohtainen koulunkäyntiavustaja on nimetty tietyn oppilaan avuksi, mutta hän auttaa tarvittaessa muitakin. Yleensä henkilökohtainen avustaja keskittyy enemmän avustettavan ohjaamiseen ja hänen materiaaliensa valmisteluun ja apuvälineistään huolehtimiseen. Henkilökohtaisen avustajan tehtäviin voi kuulua myös enemmän päivittäisissä toiminnoissa avustamista kuin luokkakohtaisen koulunkäyntiavustajan työhön.

Koulunkäyntiavustajan läsnäolo luokassa voi olla opettajalle uusi kokemus, mutta avustajasta parhaimmillaan avustajasta voi olla hyötyä koko luokan opetukselle. Vermontilaisten tutkijoiden Doyle ja Leen (1998) mukaan opettajan tehtävänä on toivottaa koulukäyntiavustaja tervetulleeksi luokkaan, tehdä selväksi, että avustaja on tärkeä jäsen työryhmässä, selvittää työnkuva ja yhteiset tavoitteet, varmistaa, seurata ja arvioida, että avustaja toimii sovitulla tavalla opettajan johdolla tukien oppilaiden mahdollisimman itsenäistä suoriutumista ja järjestää aikaa keskusteluille avustajan kanssa.

(Saloviita 1999, 66-69.) Opettajan oma persoona, työkokemus ja kokemukset avustajista vaikuttavat siihen, kuinka halukkaita he ovat ottamaan avustajan luokkaansa ja kuinka he toimi-

vat yhteistyössä avustajan kanssa. Jos opettajalla on ollut huonoja kokemuksia aiemmin avustajista tai luokassa ei ole ollut avustajaa, voi opettajalla olla suuri kynnys, ottaa avustaja luokkaan avoimin mielin. ”Parhaimmillaan koulunkäyntiavustajan työ on saumatonta yhteistyötä opettajan kanssa niin, että oppitunnit suunnitellaan ja materiaalit valmistellaan yhteistyössä. --- Tärkeää on opettajan ja koulunkäyntiavustajan välisessä työskentelyssä kuitenkin molempien kyky ennakoita toisen käyttäytymistä, mikä edellyttää yhteistä suunnittelua ja asioista sopimista.” (Hiltunen, Hyytiäinen, Lindroos & Matero, 2008, 25)

Vandercookin & Yorkin (1990) mukaan koulunkäyntiavustajan taas tulee selvittää, miksi lapsi ja avustaja itse ovat luokassa, tukea oppilasta tekemättä asioita oppilaan puolesta, ottaa oppilas mukaan keskusteluihin ja kohdella oppilasta ikänsä mukaisesti, tarjota sopivia käyttäytymismalleja ja noudattaa myös itse yhteisiä sääntöjä sekä työskennellä myös muiden oppilaiden kanssa ja huomioitava haastavan käyttäytymisen vaikutukset muihin oppilaisiin. (Salovirta 1999, 70-72.) Kenties suurimpia haasteita on antaa oppilaan tehdä tai ainakin kokeilla ensin itse sekä huomioida toiset oppilaat ja haastavan käyttäytymisen vaikutus toisiin oppilaisiin. Vaikka listassa on mainittu yhteisten sääntöjen noudattaminen, siitä puuttuu kuitenkin muut opettajan kanssa tehtävän yhteistyön vaatimukset. Yksi tärkeimmistä asioista on muistaa, että opettajalla on vastuu opettamisesta ja avustajan on selvitettävä opetuksen tavoitteet opettajalta.

”Monissa kunnissa on siirrytty henkilökohtaisista avustajista koulukohtaisiin avustajiin. Osa lapsista tarvitsee kuitenkin apua niin paljon, että kokonaan henkilökohtaisista avustajista ei voi luopua. Monella lapsella avuntarve vaihtelee tilanteen mukaan, välillä lapsi pärjää itse, joskus avustaja on aivan välttämätön.” (Takala 2010, 125.) Koulunkäyntiavustajan tärkein tehtävä on tehdä itsensä tarpeettomaksi, mutta on toisaalta väärin, että se tehdään hallinnollisilla päätöksillä. Jokainen lapsi, joka sitä tarvitsee, on siihen oikeutettu ja voidaankin kysyä, saavatko he tarpeeksi apua ja tukea vai jääkö jotain oppimatta tai aikuisilta huomaamatta. Koulukohtaisia avustajia voidaan siirtää luokasta toiseen, jolloin oppilaan tuntemus ja edistymisen havainnointi heikkenevät. Satunnaisesti luokassa toimiva avustaja ei välttämättä tunnista oppilaan avuntarvetta tai hiljaista syrjään vetäytymistä eikä osaa hyödyntää oppilaan kiinnostuksen kohteita tai vahvuuksia oppimisen tukemisessa. Hän ei välttämättä tunnista myöskään tilannetta, jossa lapsi osaisi toimia itse, vaan avustaa ”turhaan.”

2.3 Erityistä tukea tarvitsevat

Lapset ovat herkkiä tiedostamaan erilaisuuden. Erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi ja nuori tietää olevansa erilainen. Hän on altis yksinäisyydelle ja vähäisille kaverisuhteille. Hän saattaa oppia varhain, että häneen suhtaudutaan säälien, häveten, surkutellen tai ettei oikein tiedetä, kuinka häneen suhtaudutaan. (Mattila-Aalto 2004b, 12.) Koulunkäyntiavustajan tärkeä tehtävä on vähentää erilaisuuden negatiivisia vaikutuksia ja kohdella lasta kuten muitakin lapsia.

Tutkimusten mukaan 10-20 prosenttia ikäluokasta koskettavat erilaiset kehityksen häiriöt ja oppimisvaikeudet, jotka liittyvät esimerkiksi tunne-elämään ja tarkkaavaisuuteen, oman toiminnan hallintaan, hahmottamiseen, motorisiin suorituksiin sekä kielelliseen kehitykseen, missä varsinkin lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet hidastava tiedonhankintaa ja oppimista. Useat samanaikaisesti esiintyvät ongelmat asettavat haasteita opetukselle eivätkä ongelmat rajoitu vain tietylle kehityksen osa-alueelle vaan heijastuvat myös opiskelumotivaatioon, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, itsetuntoon, häiriökäyttäytymiseen ja viime kädessä syrjäytymisriskiin. (Launonen & Pulkkinen 2004, 43.)

Erilaiset oppilaat voidaan luokitella älyllisesti poikkeaviin, käytöshäiriöisiin, erityisistä oppimisvaikeuksista kärsiviin, aistivammaisiin ja kroonisesti sairaisiin sekä monivammaisiin (Moberg 1982, 46). Oppilailla voi olla vaikeuksia motoriikassa, sosiaalisissa taidoissa, lukemisessa, matematiikassa, kirjoittamisessa, ruokailutavoissa, pukeutumisessa sekä hygieniasta huolehtimisessa. Heillä voi olla sisäänpäin suuntautuvaa itseään vahingoittavaa käyttäytymistä tai ulospäin suuntautunutta aggressiivinen käyttäytymistä, joka kohdistuu muihin ihmisiin, tavaroihin tai yleensä ympäristöön. Heillä voi olla myös pelkotiloja tai keskittymisvaikeuksia. (Morris & McReynolds 1986, 66–130.) Erilaisia oppilaita on paljon erilaisia ja jokainen on yksilö. Kaikkien esittelemisen ole mahdollista eikä olennaista. Koulunkäyntiavustaja joutuu huomiomaan yksilön sekä päivittämään tarvittaessa omia tietojaan. Suurena haasteena voi olla monivammainen oppilas, jolla on varsinaisen vamman lisäksi liitännäisvammoja tai oireita, jolloin on huomioitava kaikki vaikuttavat tekijät kokonaisuutena. Avustajan täytyy havainnoida avustettavan käyttäytymistä ja tunnetiloja, koska ne vaikuttavat ohjaamiseen ja avustami-

seen.

Erityisen tuen tarve syntyy vamman tai sairauden heikentäessä lapsen fyysistä tai psyykkistä toimintakykyä. Tuen tarve voi liittyä myös käytöshäiriöihin. Lapsen käytös voi olla arkaa ja vetäytyvää tai riitaisaa ja aggressiivista. Aikuiset eivät ehkä vaadi lapselta samaa kuin ikätovereilta, mikä voi vaikeuttaa sairauden tai vamman hyväksymistä. Lapsen sairaus tai vamma aiheuttaa perheessä kriisin ja herättää erilaisia tunteita kuten syyllisyydentunteet, vihan, alemmuuden tai pettymyksen tunteet ja sisarusten kateus. (Mattila-Aalto 2004b, 11–13.) Erityisen tuen tarpeen mahdollisimman aikainen havaitseminen ja sen tarjoaminen auttavat lasta tehokkaammin. Perheen suhtautuminen erityislapseen ja koulunkäyntiavustajaan vaikuttaa avustajan työhön. Työ helpottuu positiivisella yhteistyöllä koulun ja kodin välillä. perheen tuessa erityislasta koulunkäynnissä ja omatoimisuudessa sekä avustajan saadessa perheeltä tärkeitä tietoja avustettavansa edistymisestä.

Oppimisvaikeudet voivat johtua aivojen toiminnallisesta tai rakenteellisesta poikkeavuudesta, minkä on aiheuttanut perinnölliset tekijät, vamma tai sairaus. Oppimisvaikeus on sateenvarjo-käsite, joka sisältää monenlaisia oppimisen ongelmia ja yhdellä lapsella voi olla useampia oppimisvaikeuksia. Oppimisvaikeudet jaetaan laaja-alaisiin, jolloin vaikeuksia on useammalla oppimisen osa-alueella, ja kapea-alaisiin, jolloin vaikeus on vain tietyllä osa-alueella. Oppimisvaikeuksien vaikeusaste vaihtelee lievän, kohtalaisen ja vaikea-asteisen välillä. Kapea-alaista oppimisvaikeutta nimitetään usein erityisvaikeudeksi.

(Numminen & Sokka 2009, 17-20.)

Kielen kehityksen vaikeudet kuten lukemisen ja kirjoittamisen oppimisvaikeudet voidaan jakaa yleisiin oppimisvaikeuksiin ja erityisiin oppimisvaikeuksiin. Vaikeudet ovat eriasteisia ongelmia kirjain-, äänne-, sana- tai ymmärtämisen tasolla ja ilmenevät puuttuvina kirjaimina, sekaannuksina, muina virheinä tai ymmärtämisessä. Lapsella voi olla vaikeuksia usealla osa-alueella tai vaikeudet ovat eriytyneet jollekin tietylle alueella..(Ahvenainen 1982, 202–214; Blashfield 1993, 17–26; Kuder 1997, 8–23; Marttinen, Ahonen, Aro ja Siiskonen 2001, 19–23.) Lukemisen erityisvaikeudessa lukemissuoritus on heikompi kuin koulutuksen ja älykkyyden perusteella voi odottaa ja voi vaikeuttaa jokapäiväisen elämän toimintoja, joissa vaaditaan lukemista. Vaikeudet eivät johdu näön tai kuulon vammasta. (Ahvenainen 1999, 60–

61.) Kirjoittamisen erityisvaikeus ei liity lukemiseen, älykkyyteen tai näön epätarkkuuden eikä riittämättömään kouluopetukseen. Vaikeus voidaan huomata toistuvina virheinä kirjoittamisessa. (Ahvenainen 1999, 61.) Koulussa oppilaan voi olla vaikea ymmärtää oppisisältöjä ja ohjeita, jolloin avustaja voi lukea tekstin tai varmistaa ymmärtämisen pyytämällä oppilasta kertomaan asian omin sanoin. Kirjoittamisen vaikeuksissa avustaja seuraa kirjoittamista ja kiinnittää oppilaan huomion virheisiin suoraan tai pyytämällä oppilasta tarkistamaan kirjoittamansa. On tärkeää huomioida lapsen kehitystaso, sillä alkuvaiheessa lapsi voi kirjoittaa kirjaimia väärinpäin tai sanan oikealta vasemmalle, mutta vaikeuden jatkuessa siihen tulisi kiinnittää huomiota. Tärkeää on myös kannustaa oppilasta myös vaikeissa asioissa kuten pitkien sanojen lukemisessa tai kirjoittamisessa.

Matematiikan oppimisvaikeus ei johdu älyllisestä heikkoudesta tai puutteellisesta opetuksesta. Matematiikan oppimisvaikeus voi ilmetä lukumäärien tai numeroiden hahmottamisen vaikeutena, lukujonojen ja niiden kehityksen hahmottamisen tai ymmärtämisen vaikeutena. Matemaattisilta apuvälineiltä ja materiaaleilta vaaditaan usein konkreettisuutta, jotta ne havainnollistavat lukumääriä. (Räsänen 1999, 332–359.) Myös matematiikassa kuten kirjoittamisen alkuvaiheessa lapsi voi tehdä virheitä kuten numerot väärinpäin, laskea väärässä järjestyksessä ja unohtaa muistiin jääviä lukuja kymmenten ylityksissä mutta vaikeuksien jatkuessa niihin on puututtava. Lukemisen vaikeus voi vaikeuttaa sanallisten tehtävien ymmärtämistä ilman erityistä matematiikan oppimisvaikeutta.

Näkövammaiset jaetaan heikkonäköisiin, keskivaikeasti heikkonäköisiin ja vaikeasti heikkonäköisiin sekä sokeisiin. Näön menetys voi johtua synnynnäisistä sairauksista tai aiheutua myöhemmällä iällä sairauden tai vamman johdosta. Koulunkäynnissä on huomioitava sekä fyysiset että pedagogiset tavoitteet. Braille- eli pistekirjoitus, kohokirjoitus, äänikirjat sekä erilaiset optiset välineet, kuten linssit ja suurennuslasit ovat tärkeitä materiaaleja. (Mäki 1982b, 258–272.) Koulunkäyntiavustajan tehtävät riippuvat vammanasteesta ja oppilaan taidoista, sillä oppilas voi toimia itsenäisesti ja tarvitsee apua vain opiskeluun, tai oppilas voi tarvita apua kokonaisvaltaisemmin erilaisissa toiminnoissa kuten liikkumisessa koulurakennuksen sisällä ja ulkona välituntialueilla. Näkövammaisen oppilaan avustajan tehtävä on huolehtia, että materiaalit ovat oppilaalle sopivat ja tarvittavat apuvälineet ovat valmiina. Tärkein tehtävä on kannustaa näkövammaista mahdollisimman suureen omatoimisuuteen.

Kuulovammat jakautuvat lieviin, kohtalaisiin, keskivaikeisiin, vaikeisiin ja erittäin vaikeisiin, jolloin ihminen on kuuro. Myös kuulovamma voi olla synnynnäinen tai syntyä sairauden tai vamman johdosta. Kuulovammaisen opetuksessa opetusmateriaali on pääasiallisesti visuaalista ja kommunikoinnissa käytetään tukiviittomia tai viittomakieltä. Yleisin apuväline on kuulolaite. (Mäki 1982a, 284–300.) Kuulovammaiset tarvitsevat erilaista apua ja tukea riippuen vamman asteesta. Lievästi kuulovammainen voi pärjätä ilman avustajaa, kunhan ympäristön strukturoinnissa huomioidaan kuulon rajoitukset, mutta mitä enemmän kuulo on vaurioitunut sitä enemmän apua ja tukea tarvitaan. Avustajan on usein osattava viittomakieli sekä tunnettava kuulolaitteen ja muiden apuvälineiden käyttöön ja huoltamiseen liittyviä tekijöitä.

Kehitysvammaisuus ilmenee ennen 18 vuoden ikää. Älyllinen kehitysvammaisuus jaetaan lievään, keskivaikeaan, vaikeaan ja syvään. Lievästi kehitysvammainen saattaa opiskella normaaliluokassa, mutta tarvitsee tukea joillakin osa-alueilla. Keskiasteinen vamma vaatii enemmän tukea, usein erityisopetuksessa. Vaikeasti kehitysvammainen on vahvasti toisista riippuvainen ja tarvitsee erittäin paljon tukea jo päivittäisissä toiminnoissa selviämässä. Syvästi kehitysvammainen on täysin riippuvainen muista ja tarvitsee ympärivuorokautista valvontaa ja apua kaikissa toiminnoissa. Fyysinen kehitysvamma, kuten raajan häiriytynyt kehitys, ei aiheuta älyllistä poikkeavuutta, mutta se voi rajoittaa suorituskykyä ja joistakin asioista itsenäistä selviytymistä. (Kaski, Manninen, Mölsä & Pihko 2001, 20–29.) Koulunkäyntiavustajan tehtävät muotoutuvat oppilaan tarpeiden mukaan, lievimmillään vain osittain opiskeluun liittyen, mutta vaikeimmillaan avustajaa tarvitaan jatkuvaan huolenpitoon miltei kaikissa asioissa ja oppilaan oppimisen painottuessa päivittäisissä toiminnoissa tarvittavien tietojen ja taitojen oppimiseen. Fyysisesti kehitysvammainen henkilö ei välttämättä tarvitse apua opiskelussa, mutta päivittäisissä toiminnoissa selviämässä ja liikkumisessa he tarvitsevat avustajaa.

Kehitysvammaisella voi olla myös liitännäisvammoja, kuten aisti- tai liikuntavammoja. Kehitysvammaisuuteen voi liittyä myös esimerkiksi erilaisia oppimis- tai kehityshäiriöitä, psyykkisiä häiriöitä, epilepsiaa, sydänvikaa ja ruoansulatuskanavan sairauksia (Kaski, Manninen, Mölsä & Pihko 2001, 121–176.) Liitännäisvammojen tai sairauksien vaikutukset on huomioitava, sillä esimerkiksi sairauksiin voi liittyä terveydenhoidollisia tehtäviä, joista avustajan on huolehdittava päivittäin tai useita kertoja päivässä. Erittäin tärkeää on, että avustaja saa am-

matti-ihmisiltä riittävästi tietoa ja ohjausta toimiakseen tilanteissa oikein.

Liikuntavamma voi johtua erilaisista sairauksista ja vammoista. Rakenteellisen poikkeaman laatu ja sijainti, henkilön omat tavoitteet, apuvälineet, avustajan ammattitaito sekä asuin- ja elinympäristö vaikuttavat siihen, millaiseksi henkilön fyysinen toimintakyky lopulta muodostuu. Apuvälinetarve määritellään liikuntavamman ja sen aiheuttamien rajoitusten perusteella. Apuvälineet lisäävät mahdollisuuksia toimia ja myös riippumattomuutta sekä vähentävät avun tarvetta. Yleisimpiä apuvälineitä ovat keppi, kävelyteline ja pyörätuoli, joita ovat manuaaliset ja sähkökäyttöiset pyörätuolit. (Mattila-Aalto 2004d, 42–47.) Liikuntavamma näkyy kyvyssä liikkua, ei ajattelussa, joten liikuntavammainen voi ohjata avustajaa, mihin hän tarvitsee tukea. Apuvälineiden ominaisuuksien tunteminen helpottaa avustajan työtä. Esimerkiksi pyörätuoleja on erilaisia ja niiden liikuttelu on helpompaa oikeaa tekniikkaa käyttäessä, toisinaan helpompi vetää kuin työntää.

Käyttäytymisen häiriöt jaotellaan sisään- ja ulospäin suuntautuviin. Ulospäin suuntautuneessa häiriössä lapsi voi olla aggressiivinen, riitaisa ja epäsosiaalinen, kun sisäänpäin suuntautunut voi olla syrjäänvetäytyvä, masentunut tai ahdistunut. Yleisimmät käytöshäiriöt ovat tarkkaavaisuus- ja yliaktiivisuushäiriö, uhmakkuushäiriö ja käytöshäiriö, jotka ilmenevät keskittymiskyvyn puutteena, ylivilkkaana, levottomana käyttäytymisenä, impulsiivisuutena, negatiivisuutena ja fyysistä aggressiivisuutena ja tavaroiden rikkomisena. (Kuorelahti 1998, 123–132.) Käyttäytymishäiriöt voidaan jakaa myös sosiaalisesti sopeutumattomiin ja tunne-elämältään häiriintyneisiin. Sosiaalisesti sopeutumattomat rikkovat normeja, käyttävät asiatonta kieltä sekä ovat aggressiivisia. Tunne-elämältään häiriintyneet ovat arkoja ja syrjäänvetäytyviä tai heillä on muuten vaikeuksia kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa. (Koro 1982, 178–194.) Koulunkäyntiavustajan tehtävä on auttaa avustettavaa keskittymään tehtäviinsä, hillitä aggressiivisen oppilaan käyttäytymistä ja kannustaa syrjäänvetäytyvää tai arkaa oppilasta osallistumaan sosiaalisiin tilanteisiin. Koulunkäyntiavustaja voi puhua omasta huolestumisestaan luokanopettajan tai terveydenhoitajan kanssa, jos hän ei ole varma, kuinka vakava tilanne on ja kuinka hänen tulisi toimia.

Optimaalisella toimintakyvyllä tarkoitetaan tasoa, joka saavutetaan harjoittelulla ja tukitoimilla tavoitteena vähentää vammasta tai sairaudesta johtuvaa haittaa, mikä vaatii paljon vammai-

selta henkilöltä ja hänen ympäristöltään. Optimaalinen toimintakyky voidaan saavuttaa fyysisiä voimavaroja lisäämällä, korvaamalla toiminnan puitteita tai tehostamalla toimintaa apuvälinein ja/tai henkilökohtaisen avustajan avulla, parantamalla henkilön psyykkisiä toimintaedellytyksiä ja vaikuttamalla sekä fyysiseen että sosiaaliseen ympäristöön. (Mattila-Aalto 2004a, 30). Koulunkäyntiavustajan tehtävä on tukea oppilaan optimaalisen toimintakyvyn kehitystä.

Erityiskasvatuksen kuntoutus mukaillee WHO:n kuntoutusluokittelua, joka jakaantuu lääkinälliseen sosiaaliseen, ammatilliseen ja kasvatukselliseen osa-alueeseen (Hautamäki, Lahtinen, Moberg & Tuunainen 2001, 35). Kuntoutuksella pyritään edistämään kansalaisten työ- ja toimintakykyä ja mahdollisimman itsenäistä selviytymistä elämän eri tilanteissa. Kuntoutus on suunnitelmallista ja moniammatillista toimintaa tilanteissa, joissa ihmistä uhkaa sairauden tai muiden syiden takia elämänhallinnan horjumisen ja syrjäytyminen. Kuntoutusajattelun ytimenä on vaihtoehtoisten toimintatapojen tarjoaminen, jotta erityisen tuen tarpeessa oleva yksilö kykenisi mahdollisimman täysipainoiseen elämään. Kuntoutusta järjestetään kaikilla hyvinvointivaltion palvelusektoreilla: terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa, opetustoimessa ja työvoimahallinnossa. (Mattila-Aalto 2004c, 23.)

Fysio-, toiminta-, puhe-, psyko-, ratsastus-, musiikki- ja kuvataideterapia sekä neuropsykologinen tai liikunnallinen kuntoutus ovat terapiamuotoja, joita käytetään tukemaan erilaisten oppilaiden kasvua ja kehitystä. Fysioterapialla ja toimintaterapialla pyritään kehittämään ja ylläpitämään fyysistä toimintakykyä. Psyykkisen toimintakyvyn tukeminen ja parantaminen eri terapiamuodoilla pohjautuu itsensä hyväksymiseen, käyttäytymismallien oppimiseen ja toisten ihmisten hyväksymiseen. Päivittäisistä toiminnoista selviäminen voi erityistä tukea tarvitsevalle olla haasteellista, mutta taitoja voidaan myös harjoitella. (Mattila-Aalto 2004e, 65–67.)

2.4 Erityistä tukea tarvitsevien opetus ja ohjaaminen

”Koululainsäädännön uudistuksen yhtenä tarkoituksena on turvata koulutuksellinen tasa-arvo ja yhdenvertaiset koulutuspalvelut kaikille oppivelvollisille (PL 3§). Koululainsäädäntö kattaa

kaiken koulussa ja nimissä tapahtuvan toiminnan ja mahdollistaa jokaisen oppilaan tarpeiden mukaisen opetuksen.” (Virtanen, Ikonen & Siiskonen 2001, 208).

”Vuonna 1993 joulukuun 20. päivä Suomessa vahvistettiin kaikkien vammaisten lasten oikeus saada opetusta tavallisella luokalla yhdessä vammattomien ikätoveriensa kanssa YK:n yleiskokouksen ohjeen mukaisesti. Kaikille avoin koulu hyödyttää vammaisia oppilaita, joiden on havaittu oppivan enemmän tavallisella luokalla kuin erityisluokassa, sekä vammattomia oppilaita, jotka oppivat hyväksymään erilaisuutta. Yleisesti ajatellaan, että oppimisvaikeus, käyttäytymisongelma tai vammaisuus estää lapsen menestymisen tavallisella luokalla ja vain erityisluokassa vammaisen lapsi saa tarvitsemaansa asiantuntijoiden tukea. Kuitenkin muiden kanssa samalle luokalle hyväksyminen kertoo, että lasta, jolla on yksilölliset tarpeet, arvostetaan yhtä paljon kuin muitakin lapsia, ” (Saloviita 1999, 9-10.) Kaikille avoimessa koulussa kaikkien aikuisten eli opettajien, avustajien ja muun henkilökunnan tulisi tukea erilaisuuden hyväksymistä ja suhtautua kielteisesti kiusaamiseen ja erilaisuuden korostamiseen. Kaikki lapset tarvitsevat toisinaan apua ja toisen lapsen auttaminen kehittää monipuolisesti myös auttajan taitoja niin sosiaalisesti kuin kognitiivisesti. Jos oppilas, erityistä tukea tarvitseva tai normaaliopetuksessa oleva, pystyy auttamaan toisia, se vaikuttaa oppilaan minäkuvaan ja itse-tuntoon, ja kaikki lapset tarvitsevat näitä positiivisia kokemuksia.

Integraatio tarkoittaa erityis- ja yleisopetuksen yhteensovittamista, missä lähtökohtana on yksilön kunnioittaminen, itsemääräämisoikeus ja tasa-arvoisten opiskelu mahdollisuuksien tarjoaminen. Fyysinen integraatio vähentää fyysisiä esteitä, toiminnallisessa integraatiossa vähennetään esteitä, jolloin kaikki lapset pystyvät osallistumaan kaikkiin toimintoihin omien edellytysten mukaisesti, ja sosiaalisella integraatiolla pyritään luomaan luonnollisia, myönteisiä kontakteja erityistä tukea tarvitsevien ja yleisopetuksessa olevien oppijoiden välillä.” (Honkanen & Suomala 2009, 20-21.) Inklusio -käsite on noussut integraatiota voimakkaammin esille ja se tarkoittaa, kaikki oppilaat käyvät yhdessä koulua omien yksilöllisten edellytysten mukaisesti. Inklusiossa erityistä tukea tarvitseva oppilas osallistuu yleisopetukseen, missä kuitenkin otetaan huomioon yksilölliset tarpeet. Inklusiossa pyritään takaamaan sekä fyysisen ja psyykkisen että sosiaalisen ympäristön esteettömyys, mikä tarkoittaa jokaisen yksilön mahdollisuutta saavuttaa tasavertaisesti oppimiseen liittyvä materiaali ja palvelut.” (Honkanen & Suomala 2009, 21-25.) Koulunkäyntiavustajan työ on integraation näkökulmas-

ta oppilaan avustamista hänen tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan yleisopetuksessa, mutta inklusion näkökulmasta työskentelyä luokassa, jossa huomioidaan kaikkien oppilaiden yksilölliset tarpeet ja avustetaan tarvittaessa periaatteena taata kaikille mahdollisuus tasavertaiseen oppimiseen.

”Oppilasta autetaan oppimisvaikeuksissa eri tukimuodoin, jotka määräytyvät vaikeuksien laadun ja laajuuden mukaan. Keskeistä on varhainen oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukitoimien aloittaminen, jotta oppimisvaikeuksien kielteisiä vaikutuksia oppilaan kehitykselle voidaan ehkäistä. Tällöin on tärkeää olla yhteistyössä huoltajien kanssa. Opetuksessa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat myös oppilaat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 26.) Koulunkäyntiavustaja on yleisin tukitoimi ja koulunkäyntiavustajalla täytyy olla perustiedot ja -taidot erilaisten oppilaiden ohjaamisesta. Koulunkäyntiavustajan on tehtävä yhteistyötä opettajan ja oppilaan huoltajien kanssa, joilta hän saa tietoa oppilaasta ja oppilaan kehityksestä

Erityisopetuksen tavoite on auttaa ja tukea oppilasta tasavertaiseen mahdollisuuteen suorittaa oppivelvollisuus, mikä edellyttää opiskelupaikkaa, -tilaa, -aikaa ja eri toimintoja koskevia päätöksiä. Erityisopetus on erityisopettajan antamaa erityistä tukea, joka voidaan järjestää samanaikaisopetuksena muun luokan yhteydessä, osa-aikaisena erityisopetuksena tai kokonaan erityisopetuksenryhmässä. Kokonaan erityisopetuksen ryhmässä tapahtuva opetus on luokkamuotoista erityisopetusta, mutta siitä käytetään erilaisia nimikkeitä kuten pienryhmä- ja erityisluokka opetus sekä erilaisia lyhenteitä esimerkiksi ESY, EMU, EHA1 ja EHA2. Oppimäärän voidaan yksilöllistää, jos ei tukitoimista huolimatta saavuteta yleisen oppimäärän tavoitteita. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 26-27; Numminen & Sokka 2009, 194-196.) Koulunkäyntiavustaja on oltava perustiedot erityisopetuksen perusteista ja erilaisista erityisopetuksen muodoista sekä yksilöllistämisen perusteista. Erityisopetus voi olla koulunkäyntiavustajan pääasiallinen toimintaympäristö, missä hän työskentelee erityisopettajan työparina.

Varsinkin henkilökohtaisen koulunkäyntiavustajan työtä ohjaa HOJKS eli henkilökohtainen

opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, joka sisältää kuvauksen oppilaan valmiuksista, vahvuuksista, erityistarpeista, opetuksen tavoitteista ja tukitoimista sekä vastuuhenkilöistä. HOJKS sisältää luettelon oppiaineista, joissa poikkeavat tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Siihen kirjataan myös millaisia erityisiä apuvälineitä, oppimateriaaleja ja palveluja kuten tulkitsemis-, avustaja- ja koulukuljetuspalveluja oppilas tarvitsee. HOJKS tehdään yhteistyössä huoltajien ja tarvittaessa myös asiantuntijoiden kanssa. (Mattila-Aalto 2004d, 27; Numminen & Sokka 2009, 197; Virtanen & Ikonen 2001, 42- 44; Virtanen, Ikonen & Siiskonen 2001, 217-219.) Koulunkäyntiavustajan on tärkeää tutustua oppilaan HOJKS:iin, jotta hän tuntee oppilaan vahvuudet, heikkoudet, erityistarpeet ja opetuksen tavoitteet. Koulunkäyntiavustajan osallistuminen HOJKS-palaveriin ei ole itsestään selvää, vaikka avustaja voisi tuoda palaveriin sellaisia tietoja tai havaintoja, joita ei välttämättä muilla osallistujilla oppilaasta ole, tai hän voisi kysyä vanhemmilta tai asiantuntijoilta sellaisia kysymyksiä, joita opettaja ei huomaa kysyä, mutta ne voivat olla tärkeitä oppimisen ja tukemisen kannalta.

Päiväkodissa on tarjolla erityispäivähoitoa lapsille, jotka tarvitsevat erityistä tukea, kasvatusta ja ohjausta fyysisten, sosiaalisten, tunne-elämään liittyvien tai tietotaidollisten taitojen takia. Erityispäivähoidossa voi olla pienempi ryhmäkoko, enemmän henkilöstöä esimerkiksi ryhmäavustaja tai integroituja ryhmiä. Ryhmäkohtaisen avustajan tilalle tai lisäksi voidaan palkata myös henkilökohtainen avustaja lapselle, joka hoidon vaativuuden takia tarvitsee miltei jatkuvaa tukea ja huolenpitoa. Lapsen kehitys ja oppiminen alkaa jo ennen kouluikää ja lapsi, jolla on oppimisvaikeuksia, kohtaa jo päiväkodissa itselleen vaikeita asioita. Usein lapsi välttelee vaikeita asioita ja tarvitsee tukea ja kannustusta vaikeiden asioiden opettelussa.” (Numminen & Sokka 2009, 187-190.) Päiväkoti voi olla myös koulunkäyntiavustajan työympäristö, missä työn vaatimukset ja työnkuva poikkeaa koulumaailmasta lasten kehityksen ja iän takia. Päiväkodissa on enemmän hoidollisia tehtäviä kuin koulussa ja tukeminen keskittyy kognitiivisen oppisen sijasta kokonaisvaltaisen kehityksen tukemiseen.

Lapset elävät ja toimivat yhdessä ennen kouluikää huolimatta siitä, onko jollain lapsella jokin oppimisvaikeus tai vamma, sillä kaikki tarvitsevat ikäistensä seuraa. Samanikäisten seuran liittymisessä on paljon hyviä puolia ja monesti mietitään voisiko vammaisen lapsi jatkaa peruskoulussa yhdessä ikäistensä kanssa. Varsinkin vanhemmat huomaavat ikätovereidensä seuran hyvät puolet ja hyväksyvät muutenkin lapsensa ainutlaatuisena yksilönä, ja useimmat toivo-

vat, että muutkin näkisivät lapsen omana itsenään. Toiset voivat luulla, etteivät vanhemmat tunnusta lapsen vammaisuutta. Lapsen luokittelu vamman tai vaikeuden perusteella leimaa lapsen kielteisellä tavalla ja lasta voidaan kohdella aiempaa huonommin, vaikuttaen vielä heikentävästi lapsen oppimismahdollisuuksiin. (Saloviita 1999, 9-26.) Kielteinen leimaaminen sekä aikuisten että lasten suusta voi heikentää lapsen kehitystä. Useimmiten ikätovereista otetaan mallia ja asioita tehdään yhdessä, mikä on tärkeää erityistä tukea tarvitsevalle, mutta myös toiset lapset voivat oppia, että asioita voidaan tehdä toisin ja asiat eivät ole aina helppoja. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen selviytyminen jostain tehtävästä voi rohkaista sellaista lasta, jolla ei ole varsinaisia vaikeuksia, mutta hän ei muuten ole uskaltanut yrittää tai ei ole selvinnyt tehtävästä ensimmäisellä kerralla.

Kun ihmisellä on näkyvä vamma, yleisesti hänet luokitellaan sen perusteella. Tämä näkyy siinä miten puhumme; emme sano, että lapsella on vamma, vaan sanomme, että hän on vammainen. Pienet lapset, joilla ei ole sanavarastossaan vammaisuuden käsitettä eivätkä osaa luokitella ihmisiä sen mukaan, kohtelevat muita yksilöinä ja näkevät vamman yksilön ominaisuutena. (Saloviita 1999, 50-52.) Varsinkin ennen kouluikää ja ensimmäisinä kouluvuosina lapset ovat avoimia erilaisuudelle ja suhtautuvat erilaisuuteen luonnollisesti. Mikäli lapsi luokittelee erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai hänen toimintaansa, on usein kuultavissa lapsen kieleen kuulumattomia sanoja tai ajatuksia, jolloin voidaankin pohtia, mistä ajatus tulee. Aikuisten puheet kuultavat lasten puheesta ja mitä isommaksi lapsi kasvaa, sitä enemmän ne vaikuttavat lapsen ajatuksiin ja käyttäytymiseen.

”Opettajat ovat valinneet ammattinsa sen takia, että haluavat opettaa. He haluavat nähdä lasten oppivan ja heitä motivoi opetustyön tulosten näkeminen.” (Saloviita 2007, 28.) Opettajan ammatti on vaativa ja vastuullinen. Opettaja vaikuttaa siihen miten halukkaita oppilaat ovat opiskelemaan ja millaisia muistoja meille jää kouluajoista. (Uusikylä 2007, 9.)

Hyvä opettaja kohtaa oppilaan ihmisinä, jolloin oppilaalle jää tunne, että opettaja välittää. Toisinaan opettajan hyvä tarkoitus ei välity oppilaalle ja erilaiset oppilaat voivat kokea asiat eri tavoin; huomautus, mikä kannustaa toista, voi olla toiselle lannistavaa. Opettajalta saatu palaute on tärkeää, mutta varsinkin oppilaalle, jolla on oppimisvaikeuksia, kannustavalla palautteella on suuri merkitys. (Uusikylä 2007, 83-91.) Opettajuutta käsittelevissä kirjoissa sa-

mankaltaisia huomioita oli paljon. Myös koulunkäyntiavustajat haluavat auttaa ja iloitsevat tuloksista. Työ on vastuullista ja avustaja voi vaikuttaa opiskeluhaluun ja opiskeluajoista jääviin muistoihin. Hyvä koulunkäyntiavustaja kohtaa opettajan tavoin oppilaan ihmisenä, vaikka avustettava ei sitä aina huomaa. Opettaja ja avustaja vaikuttavat molemmat oppilaan muistoihin. Avustajankin on ymmärrettävä työn merkitys sillä koulunkäyntiavustaja voi vaikuttaa negatiivisestikin kuten opettaja Uusikylän (2007, 75) sanoin: ”Tunneälytön opettaja voi saada sanoillaan ja teoillaan aikaan samanlaista vahinkoa oppilaiden mieleen kuin poropeukalo kirurgi kehoon. Henki voi säilyä, mutta tuska kestää kauan. Kipulääkettä kuluu, eikä paraneminen ole varmaa.”

”Vielä puolivuosisataa sitten, jolloin rakkaus ei ollut viihteellistä ja pinnallistunutta, puhuttiin pedagogisesta rakkaudesta. Hyvä opettaja on ammattilainen, joka hallitsee oppisisällöt ja opetustekniikat, mutta opettajuuden ydin löytyy aidosta kiinnostuksesta – rakkaudesta. Pedagogisesti rakastava opettaja huomaa, että jokainen on kehityskelpoinen ja kunnioittaa jokaisen oppilaan ainutlaatuisuutta eikä rakastava opettaja ei koe elämäänsä tarkoituksettomaksi.” (Skinnari 2004, 21-25.) Opettajan tavoin koulunkäyntiavustajan työtä ohjaa pedagoginen rakkaus – halu opettaa niitä, jotka tarvitsevat apua – usein niitä, jotka tarvitsevat apua paljon, mutta saavat vähän. Varsinkin erityistä tukea tarvitsevat lapset aistivat helposti, milloin toinen haluaa oikeasti auttaa ja antavat auttaa itseään, mutta torjuvat sellaisen avun, jonka kokevat teennäiseksi tai jollain tavalla pakotetuksi. Kuten Skinnari (2004, 52) toteaa; ” Rakkaus lähtee siis tarpeesta antaa, auttaa muita. --- Rakkaus on antamista, ei tiedon siirtämistä informoimalla, vaan saattamalla kasvuun.”

3 KOULUNKÄYNTIAVUSTAJAN AMMATILLINEN PÄTE- VYYS

3.1 Mitä on ammatillinen pätevyys?

Ammatillinen koulutus jaetaan peruskoulutukseen, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin, joita järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa ja oppisopimuskoulutuksena. Perustutkinnon suorittaminen kestää 2-3 vuotta. (Pohjonen 2000, 28.) Ammattitutkinnot on jaettu erilaisiin osiin tehtäväkokonaisuuksien ja ydintaitojen mukaan, joista opiskelija voi opintokokonaisuuden luomiseksi valita itselleen tarpeellisia osia tutkintovaatimusten mukaisesti. Näytöttehtävät voi tehdä osio kerrallaan. (Pohjonen 2000, 44.) Ammatillinen koulutus antaa perustiedot ja -taidot, joita ammatissa tarvitaan. Ihminen on voinut tehdä työtä vuosia, jolloin perustaidot ovat jo hallinnassa ja hän voi suorittaa näyttökokeella ammattitutkinnon. Ammattitutkinnon suorittaminen antaa kirjallisen todistuksen osaamisesta, mitä vaaditaan varsinkin työpaikan hakemiseen.

Ammatillisessa koulutuksessa on tärkeä tunnistaa työelämän tarve eli millaisia taitoja ja tietoja ammatissa tarvitaan. Perustutkinto antaa laaja-alaisen perustan työlle ja osaamiselle sekä osaamisen kehittämiseksi. Perustutkinnon voi suorittaa myös näyttöinä. (Pohjonen 2000, 10.) Työelämä siis määrittelee, millaisia tietoja ja taitoja ammatissa tarvitaan ja ammattikunnan sisälläkin on erilaisen koulutuksen saaneita ihmisiä. Esimerkiksi lähihoitaja voi erikoistua lapsiin ja työskennellä päiväkodissa tai vanhuksiin, jolloin työympäristöksi valikoituu vanhainkoti, taloushallintoa opiskellut merkonomi voi työskennellä toimistossa tai kirjanpitäjänä ja asiakaspalveluun suuntautunut voi työskennellä kaupassa tai muissa asiakaspalvelutehtävissä. Erilaisissa työympäristöissä vaaditaan erilaisia taitoja, joita voi täydentää peruskoulutuksen jälkeen. Esimerkiksi koulunkäyntiavustaja voi tarvita työssään hoidollisia tietoja ja taitoja, joiden saamiseksi hän voi suorittaa myös lähihoitajan tutkinnon.

Ammatillisen peruskoulutuksen jälkeen voi olla tarve lisäkoulutukseen. Ammatillisten valmiuksien ylläpitäminen ja ammatissa kehittyminen vaatii usein lisäkouluttamista. Monissa ammateissa veloitetaan koulutukseen osallistumiseen sekä tietojen ja taitojen päivittämiseen. ”Suurin osa aikuiskoulutuksesta on luonteeltaan ammatillista, eli siihen osallistutaan työhön tai ammattiin liittyvistä syistä. Työnantajan tuella tapahtuvaa koulutusta sanotaan myös henkilöstökoulutukseksi, johon työnantaja voi tukea työntekijöitä rahoittamalla koulutuksen kokonaan tai osittain. Taloudellisen tuen lisäksi työnantaja voi antaa mahdollisuuden osallistua koulutukseen työajalla. (Lehtisalo & Raivola 1999, 89 – 92 .) Toisinaan yksilöllä voi olla suurempi halu ja tarve kouluttautua, kuin mitä on tarjolla tai mihin työnantaja on valmis tukemaan, toisinaan työnantaja voi velvoittaa työntekijät sellaiseen koulutukseen, joka ei työntekijöitä kiinnosta tai jonka he kokevat turhaksi. Lisäkoulutuksen tarve ja osallistumisinnostus riippuvat yksilöllisistä tekijöistä kuten perustaitojen tasosta ja halusta kehittää itseään sekä työtehtävien vaatimustason ja työntekijän tietojen ja taitojen yhteen sopivuudesta. Pelkästään työntekijän opiskeluhalukkuus ei voi määrittää lisäkoulutuksen tarvetta, sillä työtehtävien vaatimukset ja muutokset on huomioitava.

Vaikka ammattikoulutus antaa perustiedot ja taidot työtehtävistä selviämiseen, useimmiten ammatin oppiminen, ammatillisuus, syventyy varsinaisessa työssä. ”Koulutuksen eli teorian ja työn eli käytännön yhdistämisellä pyritään luomaan hyvä ammatillinen perusvalmius” (Lehtisalo & Raivola 1999, 41). Koulutuksessa opiskellaan monenlaisia asioita, joista toiset ovat tärkeitä jokapäiväisessä työssä ja toiset jäävät hieman taka-alalle ja voivat jopa tuntua tarpeettomilta. Työympäristö opettaa hyödyntämään teoreettisia tietoja ja taitoja arkipäivän työtehtävissä. Ammatillinen kasvu ja ammatin oppiminen tapahtuu yksilön ja toimintaympäristön vuorovaikutuksessa, jossa yksilö oppii tarkkailemalla omaa ja muiden toimintaa, analysoimalla virheitä sekä osallistumalla suunnitteluun ja toiminnan kehittämiseen (Ruohotie 1998, 7). Kun yrittää opettaa toiselle osaamansa asiat, joutuu miettimään miksi tehdään tietyn tavalla, voisiko toimia toisin, miten asiat tehdään tai tilanteissa toimitaan sekä miten asian kertoo toiselle ymmärrettävästi. Suunnitteluun ja kehittämiseen osallistuminen vaatii työntekijältä oman ammatillisen pätevyyden ja työtehtävien vaatimusten tuntemusta. ”Ammatillisuus antaa varmuutta asiassa sekä luottamuksen omaan pätevyyteen ja kykyyn hoitaa tehtäviä ja auttaa toisia ihmisiä” (Mattila 2007, 12).

Kvalifikaatio eli osaamisvaatimukset ovat työelämän tuottamia vaatimuksia, joita ammattitaitoiselta työntekijältä vaaditaan. Työn tekeminen ja kehittäminen edellyttävät tietynlaista osaamista. (Luukkainen 2005, 42; Paloste 2004, 73.) Koulussa opettajan ja koulunkäyntiavustajan työllä on erilaiset kvalifikaatiot, mutta niissä on myös yhteneväisyyttä. Molempien työtä ohjaavat viralliset opetussuunnitelmat, mutta opettajalta vaaditaan erilaiset didaktiset ja pedagogiset tiedot ja taidot kuin avustajalta. Koulunkäyntiavustajalta vaaditaan enemmän tietoa oppimisvaikeuksista ja ohjaamisesta kuin luokanopettajalta. Erityisopettajalta vaaditaan tietoa erilaisista oppimisvaikeuksista enemmän kuin koulunkäyntiavustajalta, minkä lisäksi erityisopettajalla täytyy olla hyvät perustiedot didaktiikasta.

Kompetenssi on ammatillista osaamista, jolla vastataan kvalifikaatiovaatimukseen. Kompetenssia käytetään synonyymina kyvykkyydelle tai pätevyydelle. Tietoista ja tiedostamatonta kompetenssia ilmenee käytännössä ja kehittyy työkokemuksen myötä. (Luukkainen 2005, 43.) Työtehtävissä työntekijä hyödyntää ammatillista osaamistaan joko tiedostamatta kuten sairaanhoitaja kokeillessaan ajattelemta potilaan kuumeista otsaa tai tietoisesti kuten hoitaja mitatessaan diabeetikon verensokeria. Kompetenssi on luonteeltaan suunnattua, valikoitua ja itsepintaista toimintaa, jonka taustalla on sisäinen tarve tulla toimeen tietyssä ympäristössä. Kompetenssilla tarkoitetaan pysyvämpää tilaa tai ominaisuutta kuin suorituksella ja se rakentuu kahdeksasta elementistä; sosiaalisissa rooleissa suoriutumisen, tunteiden hallinnan, kehitysvaiheesta toiseen menestyksekkäästi siirtymisen, stressaavista kokemuksista selviytymisen ja resurssien hankkimisen kyvyistä sekä vuorovaikutustaidoista, kognitiivisista kyvyistä ja minäkäsityksestä. (Uusiautti 2008, 17-19.)

Ammattitaito muodostuu kyvyistä ja taidosta toimia työtehtävissä ja joka muuttuu ympäristön, tehtävien ja työpaikan vaatimusten sekä yksilön oman kehityksen mukaan. Ammattitaito tulee esille käytännön työssä. (Pohjonen 2000, 45-47; Paloste 2004, 73.) Äänetön, hiljainen, piilevä ammattitaito on tiedostamatonta, automatisoitunutta osaamista. Ne ovat käytännössä tarvittavia tietoja ja taitoja, mitkä ovat muodostuneet pääosin käytännön kokemuksen kautta. (Luukkainen 2005, 45-47.) Hiljaista ammattitaito hyödynnetään tiedostamattomasti, esimerkiksi koulunkäyntiavustaja käyttää kuvia ohjaamisen tukena, mutta tavoitteellinen kuvien käyttäminen vaatii tietoisia valintoja.

Ammatillisuuteen ja ammattitaidon kehittämiseen liittyy vahvasti motivaatio, joka vaihtelee eri tilanteissa sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vaikutuksesta. Sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä esiintyy useimmiten yhtä aikaa toisiaan täydentäen. Sisäinen motivaatio herää sisältä päin ja se on yhteydessä itsensä toteuttamiseen ja kehittämiseen. Ulkoinen motivaatio riippuu ympäristöstä ja sen tarjoamista palkkioista. Palkkio voi olla konkreettinen tai abstrakti kuten kiitos. Ulkoisen palkkion antaa toinen ihminen. Esimerkiksi työstään pitävä opettaja on helpompi saada kiinnostumaan suunnittelusta ja kehittämisestä sekä oppilaiden ongelmista kuin työhönsä leipääntynyt opettaja. (Ruohotie 1998, 38 – 41.) Yksilöt motivoituvat työhön eri tavoin; toinen kaipaa ulkoista motivointia, toiselle riittää sisäinen halu tehdä työtä. Myös palkkioihin suhtautuminen vaihtelee yksilöiden ja tilanteiden välillä. Oman ammattitaidon kehittäminen on vaikeaa, jos yksilöllä ei ole sisäistä motivaatiota kehittää itseään.

Yksi ammatillisen kompetenssin elementeistä on vuorovaikutustaidot. Vuorovaikutukseen sekä työkavereita että asiakkaita kohtaan liittyy molemminpuolinen kunnioittaminen ja arvostus. Vuorovaikutuksen avaintekijöitä ovat mielipiteiden perustelu, toisen kuunteleminen ja toisen näkökulman ymmärtäminen. Koulumaailmassa asiakkaana on lapsen lisäksi hänen huoltajat. ”Lapsen kunnioittaminen ja arvostaminen ovat olennaisesti myös sitä, että pyritään lisäämään lapsen itsearvostusta ja omanarvontuntoa. Tämä edellyttää toiminnan mitoittamista siten, että lapsi pärjää siinä, sekä rohkaisun ja kannustuksen antamista, moitteiden välttämistä ja vähättelyn olemattomuutta.” (Mattila 2007, 49.) Vuorovaikutus ei aina ole helppoa, varsinkin jos vuorovaikutussuhteesta puuttuu molemminpuolinen arvostus. ”Aivan toisella vaativuudella asetetaan testiin työntekijän arvostus ja kunnioitus asiakasta kohtaan, kun osapuolella on uhmakas ja hämmentynyt nuori, dementian ärsyttämä vanhus tai oman vastuunsa heikosti tunnistava tai pahimman uhan pelossa lakkaamatta aggressiivisesti puolustusasemissa oleva aikuinen” (Mattila 2007, 21-22.)

Työn liittyvät käsitteet vaikuttavat myös ammatillisuuteen ja ammattitaidon kehittämiseen. Ammatillisesti pätevä työntekijä pystyy löytämään omasta työstään käsitteet ja niihin vaikuttavat tekijät sekä pohtimaan niiden vaikutusta omaa ammatilliseen kasvuunsa. Työtyytyväisyys on työhön kohdistuva myönteinen asenne, mikä rakentuu työmotivaation, sitoutumisen, työn muotoilun, sisällön, tavoitteiden asettelun, palautteen antamisen sekä työn ja vapaa-ajan vuorovaikutuksesta. Tyytyväisyyteen vaikuttaa työympäristö, yksilölliset tekijät ja tasapaino

työn ja yksilöllisten tekijöiden välillä. Työtyytyväisyyttä lisäävät sopivan haastavat työtehtävät, työn kiinnostavuus, sopiva fyysinen rasittavuus, oikeudenmukaiset palkkiot ja tunnustukset, hyvät työolosuhteet, työntekijän hyvä itsetunto sekä sellaiset tekijät, jotka auttavat saavuttamaan työntekijän arvostamia työn arvoja. (Uusiautti 2008, 21-24.) Ammattitaitoinen työntekijä on melko varmasti tyytyväisempi työhönsä kuin epäpätevä työntekijä, sillä työtehtävät eivät ole liian haastavia, kun on koulutus ja työ on kiinnostanut ainakin jokin verran, koska työntekijä on koulutautunut alalle. Palkkiot ja tunnustukset eivät ole riippuvaisia työntekijästä, mutta ne ovat merkki ammatillisesta pätevydestä, jonka toiset ovat huomanneet, mikä lisää myös omaa ammatillista arvostusta.

Työn imu koostuu tarmokkuudesta, omistautumisesta ja työhön uppoutumisesta. Se on vastakohta työhön kyllästymiselle ja sitä kuvastavat aktiivitaso ja mielihyvä. (Uusiautti 2008, 25.) Työnilo kuvaa tilannetta, jossa myönteiset tunteet vaikuttavat ajatteluun ja toimintakykyyn. Työniloon ei kuulu laskelmointia. Yksilö kokee työniloa erityisesti silloin, kun työ on ”oma juttu”. Työympäristön ja työyhteisön on oltava kohtuullisen hyvässä kunnossa. (Uusiautti 2008, 27-28.) Työntekijän omistautuessa ja uppoutuessa työhön, hän on aktiivinen ja kokee mielihyvää työntekemisestä. Työntekijä voi kokea työniloa ja työn itselleen tärkeäksi. Ammattitaitoinen työntekijä siirtää nämä positiiviset kokemukset voimavaraksi oman ammatitaitonsa kehittämiseksi edelleen.

Flow on keskittyneisyyden tila, jolle ominaista vähäinen ponnistelu ja onnellisuus omasta tekemisestä. Keskittymisen lisäksi ominaista on tarkkaavaisuus ja motivaatio, joiden avulla haasteet voitettavissa ja tavoitteet saavutettavissa. Työntekijä nauttii asioiden tekemisestä, sulkee häiriötekijät ulkopuolelle eikä tunne epäonnistumisen pelkoa. (Uusiautti 2008, 28-30.) Ammatillisesti pätevä työntekijä nauttii työstään ja sen luomista haasteista, mutta motivoituneena ja keskittyneenä hän saavuttaa itselleen ja työnsä asettamat tavoitteet. Tavoitteiden saavuttaminen on tärkeää, koska ihminen tuntee pystyvänsä vastaamaan työn haasteisiin. Self-efficacy eli itsearvioitu tehokkuus tai koettu pystyvyys, jolla tarkoitetaan arviota omista kyvyistä hyödyntää voimavaroja ja säännellä käyttäytymistä tehtävän suorittamisessa. Käsitys omasta kyvykkyydestä vaikuttaa omaan työpanokseen, jolloin yksilö valitsee vaikeampia tavoitteita ja sitoutuu enemmän työhönsä. (Uusiautti 2008, 30-32.)

Ammatilliseen kehittymiseen vaikuttaa myös työmotivaatio ja työn ominaisuudet. Ammatillisesti pätevä työntekijä pystytty erittelemään miksi hän tekee työtään ja mitkä työn ominaisuuksista kasvattavat omaa ammattitaitoa. Motivoitunut työntekijä on myös halukas kehittämään omaa ammattitaitoaan. Työmotivaatio kertoo, miksi työntekijä tekee työtä; saadakseen elannon, aktiivisuuden takia, sosiaalisten kontaktien vuoksi, ajankäytön strukturoimiseksi vai työn antoisuuden takia. Työmotivaatiota laajempi käsite on uramotivaatio, joka kuvastaa uran tärkeyttä eli uraidentiteettiä, uraan liittyviä käsityksiä ja sitkeys uraan liittyvissä asioissa. (Uusiautti 2008, 32-38.) Mikäli työ on ominaisuuksiltaan sopivasti haasteellinen ja mielenkiintoinen, sisältää riittävästi vastuuta, työllä koetaan olevan merkitystä ja jossa on mahdollisuus kehittää itseään ja edistyä työssä, työ koetaan useimmiten sopivaksi ja innostavaksi. (Uusiautti 2008, 38-41.)

3.2 Koulunkäyntiavustajan koulutus

Vuonna 1994 voimaan tulleet ammattitutkintolaki (306/94) ja sitä täydentävä ammattitutkintoasetus (308/94) antavat perustan koulunkäyntiavustajan työlle. Koulunkäyntiavustajan tutkinnon suorittaja voi suorittaa kolme tutkintoa; ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon. Opetushallitus (määräys 98/011/1995) vahvisti vuonna 1995 ammattitutkintolain nojalla koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon perusteet, joiden uudistettu versio julkaistiin 1.8.2003. (Mattila-Aalto 2004c, 25.) Uudemmat ammattitutkinnon perusteet (28/011/2003) ja erikoisammattitutkinnon perusteet (24/011/2004) määrittelevät, mitä tutkinnon suorittajalta edellytetään. Asiakirjoissa edellytykset on määritelty yksityiskohtaisesti. (Merimaa & Virtanen 2007, 44.)

Koulutuksen voi suorittaa vuoden (40 ov) pituisena ammattikoulutuksena tai 1-2-vuoden pituisena oppisopimuskoulutuksena (Mattila-Aalto 2004c, 26). Ammattikoulutus sisältää teoriaopintojen lisäksi harjoittelujaksoja ja näyttökokeet. Oppisopimuskoulutuksessa oppiminen tapahtuu pääasiallisesti työssä ja teoriaa opiskellaan muutamilla intensiivisillä lähikoulutuspäivillä sekä itsenäisesti työssäolojaksojen aikana. Näyttökokeet kuuluvat myös oppisopimuskoulutukseen.

Näyttötutkinnon voi suorittaa myös työelämässä hankitun osaamisen kautta, mikä mahdollistaa alalla pitkään epäpätevinä työskennelleiden hankkia pätevyys. Näyttötutkinnon osiot suoritetaan itsenäisinä ja erikseen arvioitavina kokeina. Valmistavaan koulutukseen osallistuminen ei siis ole pakollista, mutta pääsääntöisesti näyttötutkinnot on järjestetty koulutuksen yhteyteen. Näyttökoe suoritetaan todellisessa tai mahdollisimman aidossa ympäristössä. (Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto 2003, 16–22.)

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon tai sosiaali- ja terveysalan toisen asteen perustutkinnon suorittaneen ja alalla vähintään viisi vuotta työskennelleen koulunkäyntiavustajan on mahdollista suorittaa koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto. Erikoisammattitutkinto sisältää kolme pakollista osiota, jotka ovat työn toimintaympäristöt, toiminnallisuus ja vuorovaikutustaidot sekä yleisen tuen tarpeessa olevien ryhmien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen. Valinnaisia osioita ovat erityisen tuen tarpeessa olevien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen, erityisen tuen tarpeessa olevien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamiseen osallistuminen ja yrittäjäyys. (Merimaa & Virtanen 2007, 56–58.)

3.3 Ammattitutkinnon vaatimukset

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto on jaettu neljään osa-alueeseen, jotka ovat koulunkäyntiavustaja työn toimintaympäristöt, ihmisen kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen ja toimintakyvyn tukeminen (Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto 2003, 8).

Koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt -osa-alueen ammattitaitovaatimukset jakaantuvat 16 osaan. Ammattitaitovaatimuksia ovat esimerkiksi työn taustalla vaikuttavien arvojen ja ihmiskäsitysten tunteminen, työtä ohjaavien lakien, säädösten, suositusten ja julistusten tunteminen, eri-ikäisten asiakkaiden oppimisen vaatimusten huomioiminen ja toimiminen yhteistyössä työtovereiden, kuntoutusverkoston, asiakkaan ja tämän perheen kanssa sekä eettisten periaatteiden noudattaminen ja oman työssä jaksamisen ja työn arvioiminen ja kehittäminen. (Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto 2003, 9–16; Merimaa & Virtanen 2007, 45–49.)

Ihmisen kasvun tukeminen -osan vaatimuksia on 14, joita ovat esimerkiksi kasvuun ja elämäntapoihin vaikuttavien tekijöiden tunteminen, kehityshäiriöiden tunnistaminen, valtakunnallisten ja alueellisten varhaiskasvatus- ja perusopetussuunnitelmien tavoitteiden tunnistaminen, yleisimpien vaihtoehtopedagogiikoiden tunteminen, teoretiedon käyttäminen käytännössä ja omien valintojen eettinen perusteleminen. Tutkinnossa vaaditaan oman yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemista, myös suomalaisten vähemmistökuultuurien tuntemista. Ammattitutkinnon suorittajan on tiedostettava monikulttuurisuuden haasteet ja rikkaus eli tunnettava erilaisia kulttuurisidonnaisia tapoja ja vieraita uskontoja. Oman työn arviointi ja kehittäminen kuuluvat myös vaatimukseen. (Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto 2003, 16–22; Merimaa & Virtanen 2007, 49–51 .)

Tutkinnon kolmas osio käsittelee oppimisen ohjaamista, joka muodostuu 21 kohdasta. Osion vaatimuksia ovat muun muassa oppimisprosessin, oppimisteorioiden ja oppisisältöjen tunteminen siten, että pystyy ohjaamaan asiakasta sekä perustietojen hallitseminen lukemis- ja kirjoittamisvaikeuksista, tarkkaavaisuushäiriöistä, aistivammoista ja erilaisista kuntoutuksen periaatteista. Tähänkin osioon kuuluu oman työn arviointi ja kehittäminen. (Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto 2003, 23–31; Merimaa & Virtanen 2007, 52–54.)

Tutkinnon neljänteen osioon kuuluu myös 21 vaatimusta kuuluu. Hygieniosaaminen, ensi-aputaidot, erilaiset kommunikointitaidot sekä terveystieteen perusteiden hallinta kuuluvat tähän osioon. Lisäksi avustajan on tunnettava yleisimpiä sairauksia ja niiden oireita sekä osattava huolehtia apuvälineistä ja toimia yhteistyössä kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. Erilaisten vammaisten tukeminen ja tietokoneavusteisen opetuksen hallitseminen kuuluu vaatimukseen. Osiossa on myös osattava arvioida ja kehittää omaa ammattitaitoaan. (Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto 2003, 31–39; Merimaa & Virtanen 2007, 55.)

3.4 Moniammatillinen yhteistyö koulunkäynnin osana

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon vaatimukseen ja siten myös työn koulunkäynnin vaatimukseen kuuluu yhteistyö opettajan ja lapsen huoltajien lisäksi muiden yhteistyötahojen kanssa kuten kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. Toisinaan myös koulunkäyntiavustajat osallis-

tuvat erilaisiin moniammatillisiin työryhmiin, joiden tavoitteena on lapsen oppimisen ja kasvun tukemiseen liittyvien asioiden ja ongelmien käsittelyminen. Moniammatillinen yhteistyö on eräänlainen sateenvarjokäsitys, jonka sisällä on erilaisia yhteistyötapoja ja -tasoja. Moniammatillista yhteistyötä tehdään erilaisissa suunnittelu- ja hallintotehtävissä sekä erilaisissa asiakaspalvelutehtävissä, joissa pyritään selvittämään asiakkaan ongelmia tai tarpeita. (Isoherranen 2005, 13-14.) ”Yhteistyön lähtökohtana tulee olla eri osapuolisen kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 20.)

Moniammatillisen yhteistyön lähtökohtana on asiakas ja hänen tarpeet. Asiakas ja hänen verkostot otetaan mukaan tilanteen kartoitukseen ja keskusteluihin. Tavoitteena on eri verkostojen rajojen ylittäminen asiakkaan parhaaksi. Synergia eli ryhmän yhteistyö tuottaa paremman tuloksen kuin ryhmän yksittäisten jäsen suoritusyhteensä. Jokainen ryhmän jäsen toimii ryhmässä omasta ammatillisesta roolistaan käsin tuoden ryhmään oman erityisosaamisensa ja asiantuntijuutensa. Toimintatapojen on oltava selkeät ja jokaisen on rakennettava ryhmän yhteistä tavoitetta esittämällä oma mielipide selkeästi, perusteltava näkökulmansa sekä avoimesti ja aidosti kuunneltava toisten mielipiteitä ja perusteluja. (Isoherranen 2005, 16-23; Honkanen & Suomala 2009, 74.) Koulussa moniammatillisen yhteistyön lähtökohtana on oppilas. Pienimuotoisena HOJKS-palaveri on moniammatillinen yhteistyöryhmä, johon osallistuu opettaja, erityisopettaja ja oppilaan vanhemmat sekä tarvittaessa erilaisia asiantuntijoita. Yleensä, mutta ei aina, koulunkäyntiavustaja osallistuu myös HOJKS-palaveriin. Lapsen kanssa tiiviisti työskentelevällä koulunkäyntiavustajalla voi olla lapsesta sellaista tietoa ja havaintoja, joita ei muilla ole. Varsinkin henkilökohtainen koulunkäyntiavustaja tuntee lapsen ja tietää, miten hän on edistynyt tai millaisia tukitoimia lapsi käytännössä tarvitsee.

Tunnetumpi moniammatillinen työryhmä on oppilashuoltotyöryhmä, joka pyrkii ratkomaan oppimiseen ja oppilaan kasvuun liittyviä haasteita. Koulussa oppilashuoltotyöryhmä, johon kuuluvat opettaja, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja, -lääkäri, -kuraattori ja -psykologi, on moniammatillinen tiimi, jonka päämääränä on lapsen oppimisen ja kasvun tukeminen. Oppilaan terveyteen, opiskeluun, oppimisvaikeuksiin, koulukiusaamiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviin haasteisiin pyritään löytämään yhdessä ratkaisuja. (Alasuutari 2003, 28; Launonen, Pohjola & Holma 2004, 95.) Aina paikkakunnalla ei ole tarvittavaa asiantuntijaa, jolloin oppilastyöryhmä voi konsultoida muita, kauempanakin olevia asiantuntijoita kuten ais-

tivammaisten ohjaamisen asiantuntijoita tai erilaisia terapeutteja, joita lapsi tarvitsee kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi.

Dialogilla rakennetaan yhteistä, jaettua ymmärrystä. Tavoitteena on pohtia erilaisia käsityksiä ja muodostaa kokonaiskuva ilmiöstä, jolloin toista kuunnellaan ja näkökulmaa kunnioitetaan ilman vastaväitettä, ja esitetään oma näkökulma selkeästi. Dialogia käytetään yhteistyön kehittämiseksi ja on syytä muistaa, ettei kokonaiskuvaa voi muodostaa, elleivät kaikki osallistu tasavertaisesti yhteiseen keskusteluun. Pelkkä asiakkaan tapaaminen ja oman näkökulman luominen ei riitä. (Isoherranen 2005, 25-26.) On tärkeää kuunnella toisia, jotta voidaan pohtia asiaan monipuolisesti ja löytää yhteinen ratkaisu. Työryhmän jäsenillä on eri aloilta tietoa, jota muilla ryhmän jäsenillä ei välttämättä ole.

Moniammatillisessa yhteistyössä syntyy erilaisia ristiriitatilanteita – konflikteja -, kun erilaisen koulutuksen saaneet ihmiset työskentelevät yhdessä. Konfliktit ovat yleensä yhteistyölle hedelmällisiä, sillä perusteltu ja käsitelty ristiriita herättää luottamusta ja ymmärrystä erilaisia näkökulmia kohtaan. Kognitiiviset konfliktit johtuvat usein väärinymmärryksistä tai tietokatkoksista. Proseduraaliset eli menettelytapoihin liittyvät konfliktit tulevat erilaisten ihmisten ja yhteisöjen toimintatavoista, jotka eivät aina sovi yhteen. Henkilöiden välisiä eli intersosiaalisia konflikteja voi olla vaikein ratkaista, mutta tilanteissa olisi syytä muistaa, miksi ryhmä on kokoontunut. Jokaisella jäsenellä on rooliodotuksia muita jäseniä kohtaan, mutta toisen toimiessa odotusten vastaisesti, syntyy konflikti, jonka ratkaiseminen vaatii rooliodotusten tunnistamista ja tunnustamista sekä uudenlaisen toiminnan tai perustelun avointa vastaanottamista. (Isoherranen 2005, 48-51.)

Myös koulun moniammatillisissa työryhmissä konfliktit voivat johtua väärinymmärryksistä, tietokatkoksista, erilaisista menettelytavoista tai henkilöiden välisistä konflikteista. Suurin haaste on löytää eri ammattilaisten yhteinen ratkaisu, jos opettaja painottaa oppimista, huoltajat kodin vähäistä kuormittamista esimerkiksi kotiläksyjen määrän vähentämistä, terveydenhoitaja ja koululääkäri terveydellisiä asioita ja kuraattori oppilaiden välisiä sosiaalisia suhteita. Mikäli kuunnellaan ja ymmärretään toisten osapuolien näkökulmia, tuodaan selkeästi esille oma näkökulma ja ollaan myös valmiita joustamaan, voidaan kaikkia osapuolia tyydyttävä ratkaisu löytää.

”Opettajan työ on perinnäisesti ollut yksinäistä luokan kanssa toimimista. Opetustyön moniammatillisuutta on kuitenkin viime vuosina lisännyt koulunkäyntiavustajien tulo luokkahuoneisiin. Myös oppilashuoltotyö on tuonut kouluun lisää moniammatillisuutta ja muita ammattiryhmiä.”(Launonen & Pulkkinen 2004, 33.) Sekä opettajalta että avustajalta odotetaan yhteistyötä keskinäisen työskentelyn sujumiseksi, mutta myös yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa. Vaikka opettaja on vastuussa opettamisesta ja vuorovaikutuksesta huoltajien kanssa, usein päivittäinen kommunikointi huoltajien kanssa tapahtuu koulunkäyntiavustajan kautta. Huoltajilla on ensisijaisesti vastuu lapsen kasvatuksesta ja koulun tehtävä on tukea huoltajia kasvatuksessa. Yhteistyö ja toimiva vuorovaikutus auttaa opettajaa tuntemaan oppilaan sekä suunnittelemaan hänen opetustaan ja huoltajat saavat tukea lapsensa hyvän kasvun, tavoitteellisen oppimisen ja yleisesti koulunkäynnin sujumisen avuksi. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 20.)

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan opettaja joutuu tekemään yhteistyötä usean eri asiantuntijan esimerkiksi puhe-, toiminta- tai fysioterapeutin, erityisopettajan, sosiaalityöntekijän ja henkilökohtaisen avustajan kanssa sekä erilaisten aistivaikeuksissa auttavien ohjaajien, sairaanhoitajien ja lääkäreiden kanssa, jotka ovat aiemmin työskennelleet lapsen kanssa. Mitä monivammaisempi lapsi on, sitä useampia asiantuntijoita hän on yleensä ehtinyt tavata. Jos asiantuntijat työskentelevät vain omissa työpisteissä omien tavoitteiden parissa, he eivät muodosta todellista moniammatillista työryhmää ilman yhteisiä tapaamisia, keskusteluja, tavoitteita ja yhteisesti sovittuja toimintamalleja. (Saloviita 1999, 76.)

Suurimman ongelma moniammatilliselle yhteistyölle luovat salassapitosäädökset. Ryhmän jäsenet joutuvat aina miettimään kenen kanssa asioista saa puhua, mutta toinen ongelma voi olla tietojen saaminen eri toimijoiden kesken. ”Salassapitosäännökset kaventavat yhteistyötä ja toimintaa, jos oppilaitoksessa ei ole tehty selväksi, mitä salassapito tarkoittaa: mistä voi puhua, kenen kanssa, missä tilanteessa ja mikä tieto on suorastaan välttämätöntä jakaa oppijan opintojen kannalta?”(Honkanen & Suomala 2009, 75.)

4 TUTKIMUSONGELMAT JA TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata koulunkäyntiavustajien omia käsityksiä ammatin vaatimuksista sekä omasta ja yleisesti koulunkäyntiavustajien ammatillisesta pätevyydestä. Tähän liittyen tutkin koulunkäyntiavustajien käsityksiä ammattitaidosta ja sen kehittämistarpeista. Ammatilliseen pätevyyteen liittyen olen kiinnostunut siitä, miten moniammatillinen yhteistyö näkyy koulunkäyntiavustajan työssä ja millaisena koulunkäyntiavustajat näkevät ammatin tulevaisuuden sekä oman tulevaisuutensa koulunkäyntiavustajana. Tulevaisuuden näkymien selvittämiseksi olen kartoittanut myös, millainen nykytilanne on koulunkäyntiavustajien mielestä, minkä kautta tulevaisuus ja tulevaisuuden haaveet hahmottuvat.

Tutkimusongelmiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

1 Millaisia käsityksiä koulunkäyntiavustajalla on ammatillisesta pätevyydestä?

1.1 Millaisena he näkevät oman ammatillisen pätevyytensä?

1.2 Millaisena he näkevät yleisesti koulunkäyntiavustajien pätevyyden?

2 Miten koulunkäyntiavustajat kehittäisivät ammatillista pätevyyttä?

3 Miten moniammatillinen yhteistyö näkyy koulunkäyntiavustajan työssä?

4 Millaisena vastaajat näkevät koulunkäyntiavustajien tulevaisuuden?

4.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Tutkimuksen metodologisen lähtökohdan löytäminen oli tutkimuksessani haasteellista. Tutkimussuunnitelmassani oli ajatus tutkia koulunkäyntiavustajien käsityksiä laajemmin kuin muuttaman henkilön kautta, mikä puolsi kvantitatiivista tutkimusta, mutta tiedostin, että en saisi kaikkiin kysymyksiin vastauksia kvantitatiivisilla menetelmillä, joten halusin mukaan myös kvalitatiivista tutkimusta.”Kaikessa tieteellisessä ja myös kaikessa ihmistieteellisessä tutkimuksessa on paljon yhteisiä periaatteita, kuten pyrkimys loogiseen todisteluun sekä objektiivisuuteen siinä mielessä, että tutkijat nojaavat todistelussaan havaintoaineistoonsa eivätkä subjektiivisiin mieltymyksiinsä tai omiin arvolähtökohtiinsa. Toiseksi voidaan kyllä erottaa toisistaan kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen analyysi, mutta niitä voi aivan hyvin – ja usein sovelletaankin – samassa tutkimuksessa ja saman tutkimusaineiston analysoinnissa.” (Alasuutari 1994, 23.) Kyselylomaketta (liite 4) rakentaessani huomasin, että en voisi kaikkea kysyä valmiilla vastausvaihtoehdoilla, koska en voisi tietää, millaisia kokemuksia tai käsityksiä vastaajilla olisi ja näin olisi jotain oleellista voinut jäädä pois. Sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimuksen yhdistäminen oli minulle alusta asti selkeä ajatus, mutta varsinainen metodologinen tausta löytyi vasta tutkielman ohjaajan Kaarina Määtän avulla. Häneltä saamien neuvojen kautta löysin mixed methods -tutkimuksen, metodologisen tausta, jota olin tietämättäni etsinyt.

Mixed methods -tutkimukset ovat vielä melko harvinaisia ja kirjallisuutta on niukasti, varsinkin suomalaista kirjallisuutta. Kaikki tutkijat eivät hyväksy menetelmien sekoittamista, toisten mielestä molempien menetelmien käyttäminen on hyväksyttävää, joskus jopa tarpeellista. Tutkijat tulevatkin kritiikissään siihen tulokseen, että huolimatta näiden kahden paradigman erilaisuudesta erilaisia metodeja voidaan yhdistää yksittäisessä tutkimuksessa, mikäli se tehdään siksi, että ne täydentävät toisiaan. Yhdistämällä kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia menetelmiä voidaan vastata sellaisiin tutkimuskysymyksiin, joihin toiset metodologiset menetelmät eivät pysty vastaamaan. Mixed methodsin avulla voidaan esittää parempia tai vahvempia johtopäätöksiä ja mahdollisesti myös enemmän erilaisia näkökantoja. (Uusiautti 2008, 48.) Mixed methods -menetelmän käyttäminen tutkimuksessani pohjautuu käsitykseen, että menetelmät täydentävät toisiaan, kvantitatiivista osuutta voi selittää paremmin kvalitatiivisten ominaisuuksien kautta, ja kvalitatiivisesta osuudesta voi tehdä vahvempia johtopäätöksiä niiden mää-

rän perusteella.

Uusiautti (2008) määrittelee käyttämäänsä mixed methodsin useiden ulkomaisten tutkijoiden kuten Teddlin ja Tashakkorin (2003) ja Creswellin (2002) ajatusten kautta. Mixed methods -tutkimuksessa on käytetty kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia strategioita, sekä aineiston keräämisessä että aineiston analysoinnissa samanaikaisesti tai peräkkäisessä järjestyksessä. Mixed methods -tutkimukseen kuuluu kahdeksan vaihetta. Ensimmäinen on määriteltävä tutkimusongelmat, jonka jälkeen pohditaan onko mixed methods sopiva menetelmä ja millaista mixed methods -mallia käytetään. Neljäntenä vaiheena on aineiston kerääminen, jota seuraa aineiston analysointi. Aineiston tulkinta on kuudes vaihe, aineiston legitimointi eli oikeuttaminen seitsemäs ja viimeisenä vaiheena ovat johtopäätökset ja tutkimusraportin kirjoittaminen. Vaiheet voivat olla myös eri järjestyksessä, esimerkiksi tutkimuskysymykset voivat muotoutua tutkimuksen kuluessa tai aineistoa voidaan kerätä lisää täydentämään aiemmin kerättyä. (Uusiautti 2008, 46-49.) Omassa tutkimuksessani määrittelin ensin tutkimusongelmat tutustuen samalla kirjallisuuteen, minkä jälkeen keräsin aineiston ja aloitin analyysia. Tässä vaiheessa mixed methods tuli varsinaisesti mukaan ja valitsin rinnakkaisen menettelymallin. Jatkoanalysointia ja tulkintaa päätyen johtopäätöksiin ja tämän tutkimusraportin kirjoittamiseen.

Mixed methods -tutkimuksia on kolme mallia Creswellin (2003, 15-16) mukaan. Peräkkäisessä mallissa (sequential procedure) ensimmäisen metodin tietoja syvennetään tai laajennetaan toisella. Rinnakkaisissa menettelyssä (concurrent Procedure) aineisto kerätään ja analysoidaan samanaikaisesti kvantitatiivisilla ja kvalitatiivisilla ja yhdistetään analyysit. Vaihtoehtomenettelyssä (transformative procedure) teoriataustasta nousee viitekehys, josta muotoutuvat tutkimuskysymykset, - metodit ja -tulokset. Aineisto voidaan kerätä peräkkäisenä tai rinnakkaisena. (Uusiautti 2008, 49.) Tutkimukseni olen tehnyt rinnakkaisen mallin mukaan, koska aineiston keräämiseen ja analysointiin olen käyttänyt molempia menetelmiä yhtä aikaa.

Laadullinen tutkimus, missä neljä päämetodia ovat havainnointi, tekstien ja dokumenttien analysointi, haastattelu sekä nauhoittaminen, pyrkii selvittämään tutkimuskohteen laatua. Laadullisessa tutkimuksessa voi hyödyntää eri metodeita. (Silverman 1993, 1-19). ”Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan pyritään kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin il-

miöstä.” (Eskola & Suoranta 1996, 34). Tutkimukseni laadullisen osuuden muodostavat kyselylomakkeen laadulliset kysymykset ja niiden analysointi. Vaikka osaa kysymyksistä olen analysoinut myös kvantitatiivisin menetelmin, varsinaista sisältöä olen analysoinut laadullisesti, tavoitteena ymmärtää kysyttyä ilmiötä kuten mikä motivoi työhön.

Tutkimuksen kvantitatiivisen aineistonkeruumenetelmäksi valitsin puolistrukturoidun kyselylomakkeen. Aineiston keräämisessä kyselylomakkeella on sekä hyviä että huonoja puolia, jotka on otettava huomioon tutkimusta ja kyselylomaketta suunnitellessa. Kyselylomakkeella suoritettussa tutkimuksessa tutkija ei vaikuta olemuksella tai läsnäolollaan vastauksiin ja lomakkeella on mahdollista esittää runsaasti kysymyksiä. Menetelmä lisää luotettavuutta, koska kaikille osallistujille on samanlaiset lomakkeet ja ohjeet, eikä tutkijan äänenpainot, tauot tai muut ominaisuudet vaikuta vastauksiin. Sähköiset tai postitse lähetetyt lomakkeet eivät vaadi tutkijaa matkustamaa ja vastaajat voivat valita vastaamisajankohdan itselleen sopivaksi. Kyselylomakkeella aineiston keräämisessä on myös huonoja puolia. Mikäli kyselyn vastausprosentti on alhainen, tutkija joutuu lähettämään uusintakyselyt, jotka vaativat lisää aikaa, työtä ja kustannuksia. Tutkija voi joutua vaihtamaan aineistonkeruumenetelmäänsä. Vastaaja voi tutustua kysymyksiin etukäteen eikä vastaa halutussa järjestyksessä. Mikäli vastaaja ymmärtää kysymyksen väärin, hänellä ei ole mahdollisuutta tarkentaa ohjetta, mutta ongelman riskiä voi vähentää vastausohjeella. Väärin vastaamisen lisäksi on vaarana, että vastaus on epätarkka, jolloin se ei anna haluttua informaatiota tai kyselyyn vastaa väärä henkilö. (Valli 2001a, 101-102; Holopainen & Pulkkinen 2002, 39.) Lähetin 400 koulunkäyntiavustajalle ympäri Lapin lääniä laajat kyselylomakkeet, joihin 171 avustajaa vastasivat annetun ajan sisällä itselleen sopivana ajankohtana. Samanlaista aineistoa en olisi voinut kerätä haastattelemalla ja minulta jäivät lukemattomat ja pitkät haastattelumatkat tekemättä. Myös ajallisesti kyselylomake oli perustellumpi vaihtoehto kuin haastattelu tai havainnointi.

Kyselylomakkeen laadinnassa on kiinnitettävä huomiota muun muassa pituuteen ja kysymysten määrään. Vastaajat jättävät helposti vastaamatta tai vastaavat huolimattomasti liian pitkään lomakkeeseen (kohderyhmästä ja aiheesta riippuen usein jo viisi sivua on maksimi). Lisäksi tulee kiinnittää huomiota selkeyteen, ulkoasuun, kysymysten loogiseen etenemiseen ja vastausohjeiden tarpeellisuuteen. Kysymykset kannattaa muotoilla siten, että vastausten syöttäminen tilasto-ohjelmaan on järkevää ja helppoa siten, että niitä on helppo analysoida esimer-

kiksi numeroimalla vastausvaihtoehdot valmiiksi. Valmiiden vastausvaihtoehtojen rakentaminen vaatii tutkijalta melko hyvää taustatietoa tutkittavasta aiheesta, jotta hän voi ennakoida millaisia vastausvaihtoehtoja kysymyksiin vastaajat kaipaavat. Vastausvaihtoehdoissa tulee olla vastaajalle aina oikea, sopiva vaihtoehto tai vaihtoehto; ”Muu, mikä?” ja vaihtoehtojen pitää olla toisensa poissulkevia. Valmiilla vaihtoehdoilla on usein selvitetty vastaajien taustatietoja. Avoimia kysymyksiä voidaan myös analysoida tilastollisesti vastausten ryhmittelyn kautta tai laadullisesti esimerkiksi sisällön analyysillä. Avoimien kysymysten vastauksissa voi olla hyviä ideoita ja niillä voidaan saada esille vastaajan perusteellinen mielipide. Avointen kysymysten ongelmana on, että niihin jätetään helposti vastaamatta tai vastataan ylimalkaisesti. Lisäksi ne voivat olla työläitä analysoida. (Holopainen & Pulkkinen 2002, 39- 40; Valli 2001a, 100; 110-111; Valli, R. 2001b, 29-33.)

Oma tutkimuslomakkeeni muodostui pitkäksi (10 sivua), mutta kiinnitin paljon huomiota lomakkeen selkeyteen ja ulkoasuun. Osaa kysymyksistä tarkensin lyhyellä vastausohjeella. Testasin kyselylomaketta muutamalla ystävällä ja tein pieniä muutoksia, mutta jännitin silti, minkä verran saisin vastauksia ja oliko kysymyksiin vastattu tarkoittamallani tavalla. Vastauksia saapui moninkertainen määrä odotuksiin verrattuna ja vastaajat olivat selkeästi käyttäneet aikaa vastaamiseen, mitkä kertovat, että aihe oli kohderyhmälle sopiva ja he halusivat todella osallistua tutkimukseen. Oman koulutuksen ja työkokemuksen kautta pystyin miettimään valmiita vastausvaihtoehtoja paremmin kuin tilanteessa, jossa olisin tutkinut sellaista ammattikuntaa, minkä koulutusta tai työkokemusta minulla ei ole. Lomakkeessa on reilusti avokysymyksiä, koska koin, että rajoittamalla vastausvaihtoehtoja saattaisin rajata vastauksista pois jotain olennaista. Lisäksi en voi omasta taustasta huolimatta tietää, mitä vastaaja on kokenut tai millaisia asioita hän on kokenut.

Kysymykset kannattaa aina muotoilla vastaajalle henkilökohtaiseksi. Usein helpot kysymykset laitetaan alkuun ”lämmittelykysymyksiksi” ja arkaluontoiset kysymykset lomakkeen loppuun. Johdattelevia kysymyksiä tulee välttää ja kontrollikysymysten, missä samaa asiaa kysytään kahteen kertaan ja vertaillaan vastausten yhtenäisyyttä, käyttämistä kannattaa miettiä. Mikäli kontrollikysymyksiä käytetään, tulee ne muotoilla niin, ettei vastaaja huomaa niiden olemassaoloa, eli täysin identtistä kysymystä ei voi kysyä uudelleen, vaan sanamuotoa tulee vaihtaa. (Valli 2001a, 100-101; Holopainen & Pulkkinen 2002, 39-40.) Pysin muotoilemaan

lomakkeen siten, että avokysymykset on suunnattu vastaajalle ja strukturoituihin kysymyksiin vastaaja vastaa minä -muodossa. En ole tietoisesti valinnut tutkimukseeni kontrollikysymyksiä, vaikka samoja asioita on kysytty hieman eri tavoin, vaan kysymykset muotoutuivat tiettyjen teemojen ympärille suunnitteluvaiheessa.

Luokitteluasteikolla eli laatueroasteikolla (nominal scale) luokitellaan kvalitatiivisia muuttujia ennalta määrättyihin luokkiin. Luokkien järjestyksellä ei ole merkitystä, vaan muuttujien luokittelu määrittyy sen mukaan, ovatko muuttujat keskenään samanlaisia vai erilaisia. Luokitteluasteikolla voidaan luokitella esimerkiksi sukupuoli ja kotikunta. Järjestysasteikolla (ordinal scale) tilastoyksiköt luokitellaan ennalta määrättyihin, toisensa poissulkeviin luokkiin, joilla on yksiselitteinen järjestys. Esimerkiksi sosiaalinen ryhmä, sotilasarvot ja pituus voidaan luokitella järjestysasteikolla. (Holopainen & Pulkkinen 2002, 13; Nummenmaa 2004, 35; Valli, R. 2001b, 21-23.) Kyselylomakkeessani olen käyttänyt luokittelu- ja järjestysasteikkoa. Esimerkiksi olen käyttänyt luokitteluasteikkoa kysymyksessä:

Ammattinimikkeeni on:

- kouluavustaja
- koulunkäyntiavustaja
- koulunkäynnin ohjaaja
- muu, mikä _____

Järjestysasteikkoni ovat Likert-asteikon mukaisia. Likert-asteikko on 5-, 7-, tai 9-portainen asteikko, jossa neutraali vaihtoehto on keskellä. Vastaus vaihtoehdot on nimetty, missä reu-nimmaisat vaihtoehdot ilmaisevat voimakasta mielipidettä ja keskemällä ovat lievemmat ilmaisu. Keskimmäisin vaihtoehto voidaan luokitella myös ”en osaa sanoa” -vaihtoehdoksi. (Valli, R. 2001B, 34-37.) Olen käyttänyt eri tavoin nimettyjä Likert-asteikkoja kuten:

Arvioi ammattitaitoasi seuraavilla osa-alueilla asteikolla 1-5. (1=huono, 2=paljon parannettavaa, 3=keskinkertainen, 4= hieman parannettavaa, 5=hyvä)

	huono		kohtalainen		hyvä
Viittomakielen hallinta	1	2	3	4	5
Tukiviittomien hallinta	1	2	3	4	5
Pictojen tai kuvien käyttö kommunikoinnissa	1	2	3	4	5
Pistekirjoituksen hallinta	1	2	3	4	5
Vieraan kielen hallinta	1	2	3	4	5

Arvioi asteikolla 1-5, kuinka usein teet seuraavia asioita (1=en koskaan, 5=usein)

	en koskaan		joskus		usein
Avustan oppilasta koulunkäynnissä	1	2	3	4	5
Arvostelen oppilaita toistensa kuullen	1	2	3	4	5
Olen vastuussa opetuksesta	1	2	3	4	5
Osallistun kuntoutukseen tai terapiaan	1	2	3	4	5
Siivoan luokassa oppilaiden jälkiä	1	2	3	4	5

”Välimatka-asteikolla voidaan mitata numeerisia muuttujia, eli sellaisia muuttujia, joiden voidaan kuvitella saavan mitä tahansa reaalilukuarvoja. Erona järjestysasteikkoon on se, että välimatka-asteikolla mitattujen havaintojen etäisyydet voidaan ilmoittaa. Havaintoja ei luokitella, vaan jokaiseen havaintoon liitetään sen suuruuden ilmoittava lukuarvo. ” (Nummenmaa 2004, 36.) Varsinaisia välimatka-asteikon kysymyksiä lomakkeessa ei ollut, mutta avokysymyksissä kuten Millainen on aikaisempi työkokemuksesi koulunkäyntiavustajan (työnkuva ja kesto)?, tuli numeerisia vastauksia, joita käsittelemme välimatka-asteikolla.

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

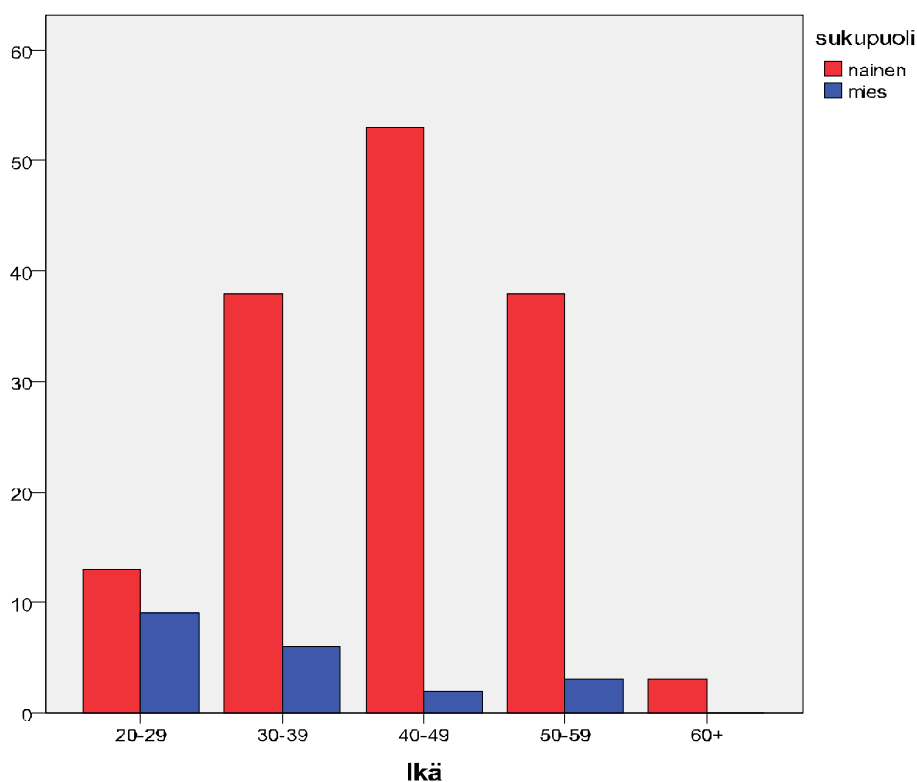
5.1 Aineiston keruu ja tutkimushenkilöt

”Mitä tahansa tutkimusta tehtäessä on aluksi määriteltävä, mikä joukko on tutkimuksen kohteena. Tätä joukkoa sanotaan perusjoukoksi (population). Perusjoukko muodostuu tutkimusyksiköistä, joita tilastollisissa tutkimuksissa sanotaan tilastoyksiköiksi.” (Holopainen & Pulkkinen 2002, 12.) Aluksi on valittava tehdäänkö kokonaistutkimus (census) vai otantatutkimus, jossa sopivasti valittu osajoukko voisi edustaa koko perusjoukkoa.” (Holopainen & Pulkkinen 2002, 27.) ”Kokonaistutkimus on yleensä järkevää suorittaa, jos perusjoukko on pieni, esimerkiksi alle 100 otantayksikköä. Samoin kokonaistutkimus pitäisi tehdä, jos otoskooksi tulisi yli puolet perusjoukon otantayksikköä.” (Holopainen & Pulkkinen 2002, 28.) Päätin tehdä tutkimukseni kokonaistutkimuksena, koska en halunnut rajata tutkimusta tietyn tyyppisten koulujen (isot tai pienet, kaupungissa tai maaseudulla sijaitseviin tai muilla syin rajattuihin). Alustavan käsitykseni mukaan koulunkäyntiavustajien työnkuvat vaihtelevat eri koulujen välillä, mutta myös saman koulun sisällä työnkuvat vaihtelevat. Tutkimukseni lähtökohtana oli, että jokaisen koulunkäyntiavustajan käsitykset ja kokemukset olisivat tärkeitä. Lisäksi koulunkäyntiavustajien määrä vaihtelee kuntien ja koulujen välillä, joten edustavan otantajoukon rajaaminen olisi ollut työlästä.

Pyysin Lapin läänin 21 kunnan sivistystoimen-/koulutoimenjohtajalta (liite 1) sekä koulujen rehtoreilta tutkimusluvut (liite 2). Rajasin tutkimuksen peruskouluihin, joten tutkimuksessa ei ole mukana lukioita eikä ammatillisia oppilaitoksia. Lapin läänissä on 128 peruskoulua, joista 11 koulua ilmoitti, ettei koululla ole koulunkäyntiavustajaa tai avustaja/avustajat eivät halunneet osallistua tutkimukseen. 23 koulun johtajaa ei vastannut tutkimuslupapyyntöön. Tutkimusluvan ohessa pyysin rehtoreita ilmoittamaan lomakkeella (liite 3), kuinka monta koulunkäyntiavustajaa koululla olisi, jotta osaisin lähettää oikean määrän kyselylomakkeita. Vastanneilla kouluilla oli yhteensä 400 koulunkäyntiavustajaa.

Sain muutaman tutkimusluvan hieman odotuksiani myöhemmin ja aikataulu hieman viivästyi. Lähetin 400 kyselylomaketta saatteineen (liitteet 4 ja 5) kouluille toukokuun 2010 alkupuolella ja mukana oli myös palautuskuori. Lisäksi laitoin kyselyn saatteeseen osoitteeni, jos joku halusi lähettää omalla kustannuksellaan kyselyn suoraan minulle. Koulujen loppumisen läheisyyden ja viimeisten työviikkojen takia ajankohta ei ollut paras mahdollinen, joten en odottanut kovin suurta vastausten määrää. Kuitenkin 171 koulunkäyntiavustajaa lähetti vastauksensa, mikä mielestäni kuvastaa ammattiryhmän aktiivisuutta ja halua vaikuttaa omalta osaltaan ammattikunnasta muodostuvaan käsitykseen.

Tutkimukseen osallistuneista 171:stä koulunkäyntiavustajasta 88,3 % oli naisia ja 11,7 % miehiä. Nuorin avustajista oli 20-vuotias ja vanhin 63-vuotias. Suurin osa avustajista oli 40-49 -vuotiaita ja seuraavaksi suurimmat ryhmät muodostivat 30-39- ja 50-59-vuotiaiden ryhmät.

KUVIO 1 Koulunkäyntiavustajien ikäjakauma ja sukupuoli

Tutkimukseen osallistui 171 koulunkäyntiavustajaa 20 kunnasta, ainoastaan Kolarista en saanut yhtään vastausta. Kuntien vastausprosentit vaihtelivat 0-100 % seuraavasti;

TAULUKKO 1. Kuntien vastausprosentit

Alle 24,9%	Kolari, Sodankylä, Pello
25-49,9%	Muonio, Kemijärvi, Rovaniemi, Ylitornio, Posio, Tervola, Tornio, Kemi, Keminmaa
50-74,9%	Utsjoki, Kittilä, Savukoski, Ranua, Simo
Yli 75%	Inari, Enontekiö, Pelkosenniemi, Salla,

TAULUKKO 2. Tutkimukseen osallistujien jakautuminen paikkakunnittain

	Lkm	%
Utsjoki	2	1,2
Inari	4	2,3
Enontekiö	3	1,8
Muonio	2	1,2
Kittilä	12	7,0
Sodankylä	4	2,3
Savukoski	2	1,2
Pelkosenniemi	3	1,8
Salla	8	4,7
Kemijärvi	9	5,3
Rovaniemi	33	19,3
Pello	2	1,2
Ylitornio	5	2,9
Posio	6	3,5
Ranua	14	8,2
Simo	3	1,8
Tervola	4	2,3
Tornio	29	17,0
Kemi	17	9,9
Keminmaa	9	5,3
Yhteensä	171	100,0

Tutkimukseen osallistuneista koulunkäyntiavustajista 67,3 % oli suorittanut koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon. Ammatillisena koulutuksena tutkinnon oli suorittanut 34 vastaajaa, näyttötutkinnolla suorittaneita oli 25 ja oppisopimuksella oli opiskellut 55 vastaajaa. Viidellä vastaajalla oli tutkinto vielä kesken ja he suorittivat sitä oppisopimuksella.

Pohjakoulutuksena tutkimukseen osallistujista 51,9 %:lla oli peruskoulu, 7 %:lla kansakoulu ja 41,1 % oli suorittanut lukion. Vastaajista 65,9 % oli suorittanut ammattikoulun, 18,4 % ammattikorkean tai yliopiston ja kauppakoulun tai -opiston suorittaneita oli 9,3 % vastaajista. Vastaajilla oli taustalla erilaisia ammatillisia tutkintoja. Yleisimpiä tutkintoja olivat erilaiset sosiaali- ja terveysalantutkinnot kuten lähihoitaja tai lastenhoitaja, mitkä ovat lähellä kasvat- ja opetusala, ja kaupallisen alan tutkinnot, mutta taustalta löytyi leipureita, suurtaloukokkeja, laborantteja, graafisen alan työntekijöitä, pukusuunnittelijoita, ompelijoita, rakennusalan työntekijöitä ja laitossiivoojia. Anonymiteetin suojelemiseksi en luettele sellaisia ammatteja, jotka vaarantaisivat anonymiteetin. Yhden tutkinnon oli suorittanut 36 % vastaajista, kaksi tutkintoa 29,8 % vastaajista ja kolme tutkintoa 21,1 % . Vastaajista 13% ilmoitti suorittaneensa neljä tai useamman tutkinnon.

Koulunkäyntiavustajat olivat suorittaneet erilaisia kursseja, sekä työhön että vapaa aikaan liittyviä. Vastaajista 43% oli suorittanut yhden tai kaksi kurssia, puolet 3-5 kurssia ja seitsemän prosenttia oli suorittanut enemmän, enimmillään 13 kurssia. Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon vaatimukseen kuuluu ensiapukurssin suorittaminen ja 137 koulunkäyntiavustajaa ilmoitti suorittaneensa ensiapukurssin ja hygieniakoulutuksen, joka myös monesti työelämässä vaaditaan, oli suorittanut 96 vastaajaa. Lisäksi vastaajat olivat suorittaneet esimerkiksi Sherbourne-koulutusta, tietokonekursseja, aistivammaisiin liittyviä koulutuksia, viittomakielen kursseja, erilaisia kielikursseja, turvallisuuskoulutuksia ja ammattiin liittyviä erityiskoulutuksia kuten autismi-, asberger-, ADHD- ja oppimisvaikeuksia käsitteleviin koulutuksiin. Lisäksi he olivat käyneet erilaisilla liikuntaan ja käsitöihin liittyvillä kursseilla sekä ammattiin liittyen että omaksi iloksi. Uskon, etteivät kaikki maininneet varsinaisesti työhön liittymättömiä kursseja luettelossaan vaan merkitsivät vain ammatillisessa mielessä suoritettut kurssit.

Yli 80% vastaajista ilmoitti työskennelleensä aiemminkin koulunkäyntiavustajana. Työkoke-

musta oli kertynyt muutamasta kuukaudesta yli 20 vuoteen. Keskimäärin vastaajat olivat toimineet avustajina 6,5 vuotta, mutta suurimmaksi osaksi kolmesta yhdeksään vuotta. Koulunkäyntiavustajista 93,4 % oli työskennellyt myös muilla aloilla. Kokemusta muualta ol kertynyt muutamasta kuukaudesta yli 30 vuoteen. Puolet vastaajista ilmoitti työskennelleensä 3-15 vuoteen jossakin muussa ammatissa tai useammassa eri ammatissa. Koulunkäyntiavustajat olivat aiemmin työskennelleet esimerkiksi lastenhoitajina, hotelli- ja ravintola-alalla, toimisto-tehtävissä, lähihoitajina, siivoojina, myyjinä, rakennusalalla, yrittäjinä, keittäjinä, tehdastyöntekijöinä ja maataloudessa.

Keräsin aineiston kyselylomakkeilla toukokuussa 2010, jolloin vastaajista kolme työskenteli kouluavustajana, 147 koulunkäyntiavustajana, 13 koulunkäynninohjaajana ja 7 henkilöä muulla ammattinimikkeellä lähihoitajana, hoitajana, henkilökohtaisena avustajana, erityiskoulunkäyntiavustajana tai toimistoapulaisena. Koulunkäyntiavustajista oli määräraikaisessa ja vakituisessa työsuhteessa yhtä paljon, 46,2 % molemmissa ryhmissä, vastaajista. Loput hieman alla kahdeksan prosenttia olivat määräraikaisesti tai vakituisesti osa-aikaisessa työsuhteessa tai sisäisellä siirrolla toimivat koulunkäyntiavustajana

Suurin osa 59,8 % vastaajista toimi koulunkäyntiavustajana yleisopetuksenryhmässä. Heistä puolet eli 29,4% toimi henkilökohtaisena ja puolet luokka-avustajana. Vastaajista 8,8 % toimi henkilökohtaisena koulunkäyntiavustajana ja 19,4 % luokka-avustajana erityisopetuksessa. Koulunkäyntiavustajista 12,9 %:lla oli yhdistelty toimenkuva, mikä tarkoittaa, että avustaja voi toimia luokka-avustajana tai henkilökohtaisena koulunkäyntiavustajana sekä yleis- että erityisopetuksessa tai hän toimii joko yleisopetuksessa tai erityisopetuksessa osittain henkilökohtaisena ja osittain luokka-avustajana.

Suurin osa koulunkäyntiavustajista työskentelee perusopetuksen ryhmässä. Myös pienryhmät ja erityisluokat ovat useamman koulunkäyntiavustajan työympäristö, mutta muut työympäristöt ovat harvinaisempia kuten työympäristöä ja siinä tyypillisintä työskentelyluokkaa kuvavasta taulukosta voi huomata. Eniten koulunkäyntiavustajia työskentelee alakouluissa, jos siihen huomioidaan vielä esiopetus ja yhdistetty esi- ja alakouluopetus, ryhmä muodostaa miltei $\frac{2}{3}$ koulunkäyntiavustajien työympäristöstä. Toinen suuri työympäristö on yläkoulu. Kun näihin yhdistetään vielä koko perusopetuksessa toimivat koulunkäyntiavustajat, jää muille työym-

päristöille vain marginaalinen osuus.

TAULUKKO 3 Koulunkäyntiavustajien työympäristöt

									Yhteensä
	esiopetus	alakoulu	yläkoulu	sairaala koulu	erityskoulu	esiopetus ja alakoulu	koko perusopetus	muu työympäristö tai yhdistelmä	
perusopetuksen luokka	3	68	20	0	0	6	3	1	101
pienryhmä	0	14	13	1	0	0	0	1	29
erityisluokka	1	5	7	0	1	1	7	1	23
erityisopettajan luokka	0	0	2	0	0	0	0	0	2
yhdyksluokka	0	1	0	0	0	3	0	0	4
perusopetus ja pienryhmä	0	1	2	0	0	1	0	0	4
erityisluokka ja pienryhmä	0	3	0	0	0	0	0	0	3
harjaantumisloukka	0	0	1	0	0	0	0	0	1
mamu-loukka	0	0	0	0	0	0	0	1	1
perusopetus ja erillistila	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Yhteensä	4	93	45	1	1	11	10	4	169

5.2 Aineiston analysointi

Aineisto kerääntyi hiljalleen postista erikokoisina lähetyksinä. 171 vastausta kymmenen sivuiseen kyselyyn muodostivat 1710 sivuinen aineiston. Numeroin vastaukset saapumisjärjestyksessä eli ensimmäisenä saapunut vastaus oli numero 1, toisena saapunut 2 ja viimeinen vastaus sai numeron 171. Numeroa käytin aineiston järjestämiseen, sillä anonymisti kerätty aineisto piti jotenkin koodata. Syötin kyselylomakkeen kvantitatiivisen osuuden tiedot SPSS-

ohjelmaan (myöhemmin PASW). Jokaisesta avoimesta kysymyksestä (25 kpl) tein tekstinkäsittelyohjelmalla taulukon, johon kirjoitin numerolla koodatun vastauksen. Näin oli helppo seurata, että kaikki vastaukset tuli kirjattua ja taulukoista oli helppo hahmottaa millaisia vastauksia kuhunkin kysymykseen oli tullut. Osasta tein kvantitatiivisia taulukoita, joista näin, kuinka paljon samankaltaisia vastauksia kysymyksiin tuli.

Mixed methods -menetelmän mukaisesti käytin aineiston analysoinnissa kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä. Kvantitatiivisia kysymyksiä analysoin SPSS -ohjelmalla (myöhemmin PASW). Tutkin muuttujien tunnuslukuja kuten moodia, keskiarvoa, ala- ja yläkvartileja sekä prosentiosuuksia. Tein muuttujista ristiintaulukoita ja graafisia kuvioita kuten pylväs- ja ympyrädiagrammeja. (Nummenmaa 2004, 50-85; Rasi, Lepola, Muhli & Kanninen 2006, 65-78.) Ryhmittelyanalyysillä, jossa pyritään muodostamaan toisistaan eroavia ryhmiä, tarkastelin esimerkiksi millaisia ryhmiä koulunkäyntiavustajat muodostivat moniammatillisuuden näkökulmasta. Varianssianalyysillä, jossa vertaillaan muuttujaa yhden, kahden tai useamman tekijän suhteen, tutkin erilaisten muuttujien vaikutusta koulunkäyntiavustajien ammatilliseen pätevyYTEEN. Analyysit tein Pekka Vasarin Lapin Yliopistolla 2008 ja 2009 pitämien Monimuuttujamenetelmä-kurssien materiaalien ja muistiinpanojen avulla.

Alasuutarin mukaan laadullinen analyysi koostuu havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Aineistoa tarkastellaan tietystä näkökulmasta ja siitä pyritään löytämään olennaisuudet. Havaintojen yhdistetään, mutta erot ihmisten tai havaintoyksiköiden välillä ovat tärkeitä. Yhdistetyistä havainnoista erotellaan pienten erojen avulla mahdollisimman suppeita joukkoja. Arvoituksen ratkaisemisessa eli aineiston tulkinnassa viitataan muuhun tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Myös laadullisen tutkimuksen osana voi olla tilastollista aineistoa tai laadullista aineistoa on kvantifioitu ja näin on saatu tilastollisia yhteyksiä. (Alasuutari 1994, 30-39.) Tein avoimista kysymyksistä taulukot, joita tarkastelin kunkin kysymyksen kautta, mitä ja miten kysymykseen oli vastattu. Yhdistelin pelkistetyistä vastauksista samankaltaiset ajatukset, joita tulkitsin lukemani kirjallisuuden avulla. Osittain myös kvantifioin aineistoa, mitä pystyin käyttämään kvalitatiivisen analyysin tukena ja perusteluina. ”Myös laadullista aineistoa analysoitaessa voi argumentoida määrällisillä suhteilla kuten prosentiosuuksilla ja tilastollisilla yhteyksillä eri tekijöiden välillä. Tämä vain edellyttää, että tapauksia on riittävästi” (Alasuutari 1994, 173.)

5.3 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua

”Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä” (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 23). Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta kaikissa tutkimuksenteon vaiheissa, tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä ja avoimuutta tutkimuksen tulosten julkaisussa. Muiden tutkijoiden työ ja saavutukset on huomioitava asianmukaisesti ja niille on annettava niille kuuluva arvostus, mikä tarkoittaa, että työt ja saavutukset on mainittu rehellisesti ja viittaukset toisten tutkijoiden töihin on merkattu selkeästi. Tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti tieteellisten vaatimusten mukaisesti. Tutkimusryhmän jäsenten asema, oikeudet, vastuut ja velvollisuudet sekä tulosten omistajuus ja aineiston säilyttämiseen liittyvät asiat on määritelty ja kirjattu etukäteen. Mahdolliset rahoituslähteet ja muut sidonnaisuudet raportoidaan tutkimusta julkistaessa ja muutenkin on noudatettava hyvää hallintokäytäntöä sekä henkilöstö- ja taloushallintoa tutkimuksen tekemisen eri vaiheissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 23-25; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 386 -387.) Tutkimuksessa ei saa plagioida toisten eikä omia tutkimuksia. Tutkimus tuloksia ei saa liikaa yleistää eikä niitä saa seipitellä tai kaunistella. Raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista, eikä saa vähätellä toisten tutkijoiden ja heidän tutkimustensa osuutta. Määrärahoja ei saa käytetä väärin tarkoituksiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 26-27.)

Olen tutkimuksessani noudattanut hyvää tieteellistä käytäntöä. Olen ollut huolellinen, tarkkaavainen, rehellinen ja avoin kaikissa vaiheissa. Tiedonhankinnassa eli sekä aineistonkeruussa että kirjallisuuden perehtymisessä olen pyrkinyt noudattamaan tieteellisen tutkimuksen kriteerejä ja eettisyyttä. Olen lukenut muiden tutkimuksia liittyen koulunkäyntiavustajiin, opettajuuteen ja ammatillisuuteen, ja mikäli olen käyttänyt teoksia tutkimuksen teoreettisen taustan rakentamisessa, olen maininnut teokset ja merkinnyt lainaukset tieteellisen viittauskäytännön mukaisesti. Tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa olen huomioinut tieteelliset vaatimukset ja olen raportoinnissani pyrkinyt yksityiskohtaisesti kirjoittamaan tutkimuksen vaiheista myös kohtaamistani haasteista. Olen tutkimustuloksiin liittänyt lainauksia vastauksista

lisätäkseen luotettavuutta, mutta anonymiteetin varmistamiseksi en ole eritellyt vastaajia mitenkään. En ole myöskään lainannut sellaisia vastauksia, joissa vastaajan anonymiteetti vaarantuisi. Esimerkiksi En ole lainannut sellaisia vastauksia, joissa kerrotaan jotain henkilökohtaisia tapauksia tai oppilaan tukemiseen liittyviä erityispiirteitä. Valikoidut lainaukset eivät ole olleet ainoat, vaan samankaltaisia vastauksia on ollut useampia. Olen tehnyt tutkimuksen yksin, joten olen myös yksin vastuussa tutkimuksen jokaisesta vaiheesta. Olen jo tutkimuslupia (liitteet 1 ja 2) pyytäessäni ja kyselylomakkeen saatteessa (liite 4) ilmoittanut kerääväni aineiston pro gradu -tutkielmaa varten ja luvannut myös anonymiteetin suojelemiseksi olla luovuttamatta aineistoa ulkopuolisille, joten säilytän aineiston lukollisessa kaapissa tarvitsemäni ajan, minkä jälkeen keräämäni aineisto tuhotaan.

”Mittaamisen validiteetti ilmaisee, missä määrin on kyetty mittaamaan juuri sitä, mitä pitikin mitata. (Holopainen & Pulkkinen 2002, 14.) ”Mittauksen reliabiliteetilla tarkoitetaan mittarin luotettavuutta eli kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mittauksen reliabiliteetti on korkea, jos eri mittauskerroilla saadaan samanlaisia tuloksia samasta tai samantapaisesta aineistosta. (Holopainen & Pulkkinen 2002, 15.) Olen saanut tutkimuskysymyksiini vastaukset, joten laatimillani kysymyksillä on mitattu oikeita asioita. Tutkimuksen reliabiliteetin kannalta tutkimus ei ole täysin toistettavissa. Kysely voidaan lähettää uudelleen, mutta koulunkäyntiavustajien ammattitaidon kehittymisen sekä kokemusten kautta tutkimus ei ole täysin toistettavissa.

5.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen tekemistä ohjaavat yleiset eettiset vaatimukset. Tieteellisessä tutkimuksessa pyritään tuottamaan informaatiota luotettavasti, mikä tarkoittaa kriittistä suhtautumista sekä lähdekirjallisuuteen, tutkimus aineistoon, menetelmiin ja omaan asemaan tutkijana. Yleisesti eettisyyteen liittyy rehellisyys, huolellisuus, avoimuus ja vastuullisuus. Eettisten vaatimusten mukaan tutkijan on osoitettava älyllistä kiinnostusta tutkimukseen eli tutkijan on oltava aidosti kiinnostunut tutkimuksesta ja sen tuottamasta uudesta informaatiosta, paneuduttava tutkimukseen tunnollisesti ja eliminoitava vaara eli vältettävä aiheuttamasta kohtuutonta vahinkoa tutkijoille, tutkittaville, muille ihmisille, rakennetulle ympäristölle tai luonnolle. Lisäksi tut-

kijan on oltava rehellinen eikä hän saa syyllistyä vilppiin ja julkaisutoiminnassa on kiinnitettävä huomiota rehellisyyteen ja noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkijan on tunnettava sosiaalinen vastuunsa, edistettävä ammatinharjoittamista eli edistää omalla toiminnallaan tutkimukseen tekemisen mahdollisuuksia sekä suhtautua toisiin tutkijoihin ja heidän saavutuksiinsa arvostavasti. (Pietarinen 2002, 58-69.)

Olen kiinnittänyt näihin vaatimuksiin huomiota jokaisessa vaiheessa. Olen tehnyt tutkimusta rehellisesti ja huolellisesti. Olen kiinnostunut koulunkäyntiavustajien työstä, toimenkuvasta ja varsinkin ammatillisuuden kehittymisestä, ja pyrkinyt avoimesti tuomaan esille tutkimuksen tekemisen vaiheet ja tutkimustulokset. Anonymiteetin kautta pyrin suojelemaan sekä koulunkäyntiavustajia että heidän työyhteisöjä sekä lapsia, joiden kanssa he työskentelevät. Olen ollut kaikissa tutkimuksen vaiheissa rehellinen enkä toiminut vilpillisesti, vaan olen arvostanut toisia tutkimuksia ja maininnut ne rehellisesti tutkimusraportissani. Toivon, että tutkimukseni edistää koulunkäyntiavustajien ammatin kehittymistä ja osallistujat osallistuvat tutkimuksiin jatkossakin.

Tutkimuksen lähtökohtana on ihmisarvon kunnioittaminen, jolloin ihminen itse päättää osallistuuko hän tutkimukseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 26). Koulunkäyntiavustajien työtä ohjaavat sekä salassapitovelvollisuus- ja vaitiolovelvollisuussäädökset, eivätkä he saa kertoa avustettavan tai hänen perheensä henkilökohtaisista asioista. (Koulunkäyntiavustajan oma opas 2008, 36.) Olen kiinnittänyt huomion eettisyyteen jo kyselylomakkeita tehdessäni ja poistin sellaiset kysymykset, joihin avustajat eivät olisi voineet vastata. En kysynyt esimerkiksi oppilaan diagnoosista tai perhetaustasta. Anonymiteetin suojelemiseksi olen käsitellyt tutkimustuloksia kokonaisuutena erittelemättä millaisessa koulussa tai millaisten oppilaiden kanssa yksittäiset avustajat työskentelevät. Lisäksi kiinnitin huomion siihen, että miespuolisia avustajia on vähän, joten sukupuolen mukaan rajattu tarkastelu olisi vaarantanut anonymiteetin.

Tutkimuksen tavoitteena on luoda mahdollisimman kattava kuva koulunkäyntiavustajista kuitenkaan vaarantamatta koulunkäyntiavustajien sitoutumista salassapito- ja vaitiolovelvollisyyteen. Tavoitteena on tutkimuksen kautta vaikuttaa koulunkäyntiavustajien työhön, asemaan ja ammatin kehittämiseen. Sain tutkimuslupia pyytäessäni ja kyselylomakkeet lähettäessäni

useita tiedusteluja tutkimustulosten julkaisemista ja eri tahot pyysivät saada tietoa tuloksista, kunhan tutkimus valmistuisi. Tutkimustulosten jakaminen edistää tutkijan ammatinharjoittamista ja osoittaa myös sosiaalista vastuuta.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Koulutus ja ammattitaito koulunkäyntiavustajien silmin

Tutkimukseen osallistuneiden koulunkäyntiavustajien mielestä sekä yleisesti koulunkäyntiavustajien että heidän oma koulutus ja ammattitaito on riittävä. Noin 70% vastaajista oli sitä mieltä, että yleisesti koulunkäyntiavustajien ammattitaito oli hyvä ja riittävä ja koulutus oli riittävä, mutta siinä olisi hieman kehitettävää. Koulutus antaa hyvän perustan, mutta usean avustajan mielestä tietoja ja taitoja on päivitettävä ja varsinainen oppiminen tapahtuu työtä tekemällä. Osa oli kokenut koulutuksen liian teoriapainotteiseksi ja kaipasi enemmän tietoja ja taitoja käytännötilanteissa toimimiseen. Lisäksi avustajat kaipasivat mahdollisuutta opiskella ja kehittää opetettavien aineiden sisältöjä, jotka eivät aina olleet täysin hallinnassa tai olivat unohtuneet vuosien saatossa, mutta sisältöjen ja opetusvaatimusten opiskeluun ei aina työajan puitteissa ollut mahdollisuutta. Vastauksista kävi ilmi, että avustajien persoonalliset tekijät vaikuttivat käsityksiin. Esimerkiksi toisten mielestä koulutuksessa oli liikaa keskitytty vammaisuuksien tai terapiaihin, toiset taas olisivat kaivanneet näistä asioista lisää tietoja.

”Koulutus on minusta kovin teoriapainotteinen. Enemmän pitäisi olla käytännön esimerkkejä ja koulutusta eri oireryhmistä. Koulutusaika on niin lyhyeksi tumpattu, ettei asioita kerkeä sisäistää kunnolla ja tuli tunne, että vain pintaa raapaistiin. Myös tustumiskäyntejä olisi saanut olla erityispaikoissa ja sairaalakoulussa. Myös vierailijoita esim. eri terapeutteja olisi voinut käydä. Mutta aika oli rajallinen. ”

”Enemmän voisi olla opetusaineiden kertausta (matikka, ai, kielet) perusasiat. Paljon koulunkäyntiavustajia on koulujen pienryhmissä, jossa kouluaineet tulisi hallita (ja näin ei ole). Koulunkäyntiavustajakoulutuksessa käydään (ehkä) liikaa asioita vammaisuuksista, terapiaista. Ammattinimike voisi muuttua kaikille kka:lle koulunkäynnin ohjaajiksi. ”

Koulunkäyntiavustajista vajaa puolet arvioi oman koulutuksen olevan hyvä tai riittävä ja vajaa puolet arvioi koulutuksessaan olevan hieman kehitettävää. Vain muutaman mielestä oma koulutus oli riittämätön. Koulunkäyntiavustajat halusivat kehittää jotain yksittäisiä taitoja kuten ATK-taitoja tai kädentaitoja, tietoja oppisisällöistä tai johonkin tiettyyn osa-alueeseen liittyen kuten terapioista tai tietoja ja taitoja oppilaan vaikeuksiin liittyen esimerkiksi autismista. Vaikka vain puolet oli arvioinut koulutuksensa riittäväksi tai hyväksi, yli 70% avustajista arvioi oman ammattitaitonsa hyväksi. Oma ammattitaito oli kuitenkin kehittynyt koulutuksen lisäksi käytännön työssä. Monet vastaajista arvioi tarvitsevansa kuitenkin lisäkoulutusta esimerkiksi silloin kun avustettava vaihtuisi ja avustettavalla olisi toinen diagnoosi, vamma tai oppimisvaikeus, minkä kanssa avustaja työskenteli kyselyhetkellä. Monen koulunkäyntiavustajan mielestä työhön kuului myös jatkuva kouluttautuminen ja tietojen päivittäminen.

”Tällä hetkellä riittävä. Jos ja kun aikanaan uusia avustettavia, haluan päivittää tietoja ja taitoja avustettavan diagnoosin perusteella. Jos saan esim. kuulovammaisen niin sitten kertaamaan viittomakieltä ja muuta kuulovammaan liittyvää tietoutta.”

”En tiedä, onko se koskaan riittävä? Kehitettävää ja parannettavaa on jatkuvasti. Oppilaat ovat yhä haasteellisempia ja vanhemmat vaativat yhä enemmän. Oma jaksaminen huolestuttaa.”

”Ammattitaito kehittyy mielestäni työkokemuksen myötä. Työtovereiden kanssa keskustelu ja pohtiminen auttaa tässä. Koulutus ei mielestäni mitenkään voi vastata tämän päivän kouluelämän muutoksiin. Ehdottomasti on hankittava lisäkoulutusta.”

Koulunkäyntiavustajat arvioivat omaa ammattitaitoaan ammattitaitovaatimusten kautta. Koulunkäyntiavustajien vastausten perusteella parhaiten he hallitsivat erilaisten oppijoiden huomisen, vuorovaikutuksen eri osapuolten kanssa ja oman työn kehittämiseen liittyvät asiat.

Eniten kehitettävää olisi puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien käyttämisessä, näkövammaisen ja kuulovammaisen avustamisessa, vähemmistökulttuurien ja vieraiden kulttuurien tuntemuksessa ja sairauksiin liittyvien asioiden hallinnassa.

6.2 Koulunkäyntiavustajan työnkuva ja tehtävät

Koulunkäyntiavustajien mielestä koulunkäyntiavustajan tärkeimmät tehtävät on tehdä itsensä tarpeettomaksi ja tehdä työtä oppilaan parhaaksi. Tämä tuli ilmi sekä tärkeiden tehtävien lissuamimisessa että avokysymyksissä. Koulunkäyntiavustajien mielestä muita tärkeitä tehtäviä ovat muiden oppilaiden avustaminen, kaikkien kannustaminen ja materiaalien valmistelu etenkin avustettavalle.

”Tavoitteena on tehdä itsensä tarpeettomaksi. oppilas/oppilaat itsenäisiksi ja itsekseseen pärjääviksi. Eli mitä enemmän oppilas pärjää ilman avustajaa sitä parempi. Avustettavan auttaminen on tärkeintä, koska häntä varten olen töissä. ”

”Auttaa opettajaa saavuttamaan opetustavoitteet koko luokan suhteen tukemalla erityisesti heikoimpia oppilaita. Yhdessä opettajan kanssa luoda luokkaan koulumyönteinen ilmapiiri. Näin siksi, että jokainen lapsi on korvaamattoman arvokas.”

”Olla aidosti läsnä ohjaamassa ja tukemassa yhdessä perheen, koulun ja mahd.hoitavien tahojen kanssa oppilasta kokonaisvaltaisesti koulunkäynnissä ja elämönhallinnassa oppilaan kehitystaso huomioiden. Tavoitteena oppilaan itsenäinen toimiminen ilman avustajaa.”

Koulunkäyntiavustajat kokivat oman työn korostamisen ja luokan siivoamisen vähiten tärkeiksi. Koulunkäyntiavustajien mukaan he useasti kannustivat oppilaita, valmistelivat materiaaleja, avustivat avustettavaa ja muita oppilaita sekä tekivät yhteistyötä opettajan ja vanhempien kanssa. Suurimman osan mielestä he eivät koskaan tai harvoin arvostelivat oppilaita tai opettajan toimintatapoja. Tehtävien sisällä oli kuitenkin myös paljon vaihtelua, osa osallistui kuntoutukseen, siivosi usein, kopioi materiaaleja ja oli yhteydessä vanhempiin, mutta osa teki näitä harvoin tai ei ollenkaan. Oli myös niitä, jotka tekivät asioita joskus. Vastausten perusteella koulunkäyntiavustajien tehtävät vaihtelivat paljon, mutta niille ei löytynyt yhtenäisiä selettäviä tekijöitä.

Koulunkäyntiavustajien mielipiteet siitä, mikä ei kuulu koulunkäyntiavustajan tehtäviin vaih-

teli, mutta useimmat olivat sitä mieltä, että tehtäviin ei kuulu läksyjen antaminen kokeiden tarkistaminen, oppilaan rankaiseminen tai hauskuuttaminen, kokeiden valvonta kynien teroittaminen, koulukuljetuksista huolehtiminen tai opettajan kannustaminen. Muutamat olivat huomauttaneet, että vaikka työt eivät varsinaisesti kuuluisi koulunkäyntiavustajalle, niin ne kuuluisivat, jos avustettava tarvitsee. Esimerkiksi pukeutuminen ja kynien teroittaminen ei kuuluisi avustajalle, mutta jos avustettava ei niistä suoriutuisi, niin silloin ne kuuluisivat.

Koulunkäyntiavustajat kokivat erilaisia asioita vaikeiksi tai haasteellisiksi. Suurimmaksi osaksi haasteet liittyivät oppilaaseen sekä työympäristö- tai työsuhteongelmiin. Levottomuus, väkivaltaisuus ja oppimishaluttomuus olivat suurimmat oppilaisiin liittyvät haasteet. Työympäristössä ilmeni jonkin verran ongelmia henkilökemioissa sekä syrjivänä tai väheksyvänä käyttäytymisenä koulunkäyntiavustajia kohtaan, yleisimmin muilta kuin oman luokanopettajilta. Muutamilla oli ollut ongelmia myös yhteistyössä vanhempien kanssa, jotka eivät olleet arvostaneet avustajaa tai eivät olleet hyväksyneet oppilaan ongelmia ja avuntarvetta.

”Akateemisten taitojen ohella opetan myös sosiaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä taitoja kehitysvammaisille ja käytöshäiriöisille oppilaille. Se on joskus haasteellista ja työn tulosta ei näe heti. Tässä asiassa apuna on hyvä yhteistyö ja samaan hiileen puhaltaminen yhteiset näkemykset ja työkavereiden tuki auttaa.”

”Kun oppilaalla on huono päivä eikä häntä meinaa saada tekemään mitään. Pitää pysyä rauhallisena, puhumalla ja houkuttelemalla taas tehtävien pariin. Hankalinta on kun lapsi rupeaa riehumaan, eikä halua kuunnella, eikä tehdä mitään.

”Väkivaltatilanteet ja niiden rauhoittaminen, jos apuvoimia on lähellä, ne paikalle – soittamalla niitä, ja tietysti yrittämällä rauhoitella (yleensä sanallinen ei mene niissä tilanteissa perille) eikä fyysinen kuntoni ole niin hyvä, että menisi muuten erottelemaan riitapukareita (eikä ole lupaakaan).”

”Yhteistyö vanhempien kanssa on tökkivää, he ovat melko sulkeutuneita ja suorastaan avuttomia. On todella ahdistavaa, kun heiltä ei saa tukea omiin yrityksiin edistää oppilaan elämässä pärjäämistä.”

”Työyhteisöön sopeutuminen! Henkisesti kovapaikka. Työpaikallani avustajat ovat alinta kastia se näytetään hyvin usein. Työpaikkakiusaamista on esiintynyt. Olen ollut yhteydessä työterveyshuoltoon ja olemme saaneet työnohjausta. Lapset ovat minun voimavarani. Helpotus oli suuri kun sain purkaa tuntojani työterv.huollossa.”

Koulunkäyntiavustajat löysivät kuitenkin työstää myös positiivisia asioita, jotka he kokivat helpoiksi tai hauskoiksi. Vuorovaikutus oli monen mielestä helppoa ja lasten kanssa työskenteleminen hauskaa. Monille myös työkaverit ja työympäristö toivat työhön iloa. Ylivoimaisesti suurin asia oli lasten kanssa työskentelyn helppous ja hauskuus.

”Lasten kanssa toimeen tuleminen on helppoa, ohjaaminen ja opastaminen tehtävien teossa on joskus hyvin haasteellista. Hauskaa on leikkiä, askarrella ja vetää liikunta-kerhoja.”

”Vuorovaikutus lasten kanssa, tulen toimeen hyvin oppilaiden että henkilökunnan kanssa. Huumorintaju on tässä työssä osoittautunut monta kertaa hyväksi keinoksi selviytyä vaikeistakin tilanteista. ”

”Helppoa on kun saan työskennellä sellaisen opettajan kanssa, joka arvostaa minun työtäni. Hauskaa on ihanat työkaverit. ”

Koulunkäyntiavustajia motivoi työn monipuolisuus, työkaverit, hyvä työilmapiiri ja ennen kaikkea lapset. Lasten edistymisen loi avustajille myös onnistumisen ilo, mikä myös motivoi avustajia. Myös eri suunnista tullut positiivinen palaute loi onnistumisen tunteita ja motivaatiota. Vaikka työ ei aina ollut helppoa, usealle avustajalle oli tärkeää myös se, että tiesi lasten tarvitsevan heitä ja arvostavan heidän apuaan. Motivaatiota heikensi palkkaus sekä huonot ja epävarmat työsuhteet eli osa- ja määräaikaisuus.

”Työn monipuolisuus, jokainen päivä on erilainen ja aina on oltava takataskussa jokin asia jos tilanne. Hyvä työyhteisö varsinkin opettaja. Koulu kaikinensa muuttuu. Oppilaiden seuraaminen vuodesta toiseen, kuinka ne kasvavat ja muuttuvat.”

”Se että koen itseni tarpeelliseksi. Minua motivoi huomata lasten edistyminen ja onnistuneet hetket heidän kanssa sekä kun lapsi näyttää tunteensa, tai kun huomaan, että lapsi on iloinen/tyytyväinen saadessaan apua.”

”Kun lapset tai nuoret tulevat kertomaan huolistaan ja asioistaan sekä iloista että murheista. Kun saan iloisen hymyn aamulla ja iloisen hei työpäivän päätteeksi. Kun saan lapsen innostumaan eri asioista.”

Koulunkäyntiavustajista vain alle 10% osallistui jatkuvasti avustettavan erilaisiin kuntoutuksiin tai terapiaoihin. 25 % osallistui joskus, mutta useat niistä, jotka eivät osallistuneet ilmoitti, ettei avustettavalla ollut terapioita tai kuntoutusta. Osallistujien joukossa oli kuitenkin niitäkin, jotka olisivat halunneet osallistua, mutta siihen ei jostain syystä ollut mahdollisuutta. Kuntoutukseen tai terapiaan osallistuvat kokivat oman ammattitaitonsa yleisesti riittäväksi tai hyväksi ja he saivat tarvittaessa ohjausta ja neuvoja asiantuntijoilta. Osa kuntoutukseen osallistumattomista arvioi ammattitaitonsa hyväksi, osan mielestä taitoja tulisi päivittää avustettavan tarpeiden mukaan.

”Sherborneen olen osallistunut, taidot eivät kuitenkaan ole riittävät. Puheterapiaan en osallistu, fysioterapiassa olen joskus mukana siinä mielestäni hyvät taidot kuten myös toimintaterapiassa.”

”Päivittäin saavutettujen taitojen ylläpitämiseen päivittäin toimintaterapiaan. Koen taitoni riittäväksi, koska saan toimintaterapeutilta ohjeet, miten lapsen kanssa toimitaan terapiatilanteissa ja koulupäivän aikana.”

”Tämän hetkinen toimenkuvani ei anna mahdollisuutta osallistua terapiaoihin, taidot ruosteessa. Tarvittaessa otan asioista selvää.”

Kuntoutukseen tai terapiaoihin tutustutaan jo koulunkäyntiavustajakoulutuksessa ja saadaan perustiedot. Koulunkäyntiavustajista 35,3 % ilmoitti kaipaavansa tai tilanteen muuttuessa kaipaavansa lisäkoulutusta kuntoutukseen tai terapiaoihin liittyen. Lisäkoulutusta kaivattiin eniten

puhe- ja toimintaterapiasta, mutta myös harvinaisemmista kuten ratsastusterapiasta. Yli 20 % vastaajista oli halukas osallistumaan kaikenlaiseen lisäkoulutukseen, koska useimmat kokivat tarpeelliseksi lisätietojen ja omien taitojen kehittämisen.

”Kaikenlaista!! Minusta ei pidä tehdä terapeuttia tms. mutta koulunkäyntiavustajana haluan tietää, millaista terapiaa asiakkaani voisi tarvita ja saada – ja mistä olisi hänelle hyötyä ja apua. Lisäkoulutusta voisi olla kursseja ja koulutuspäiviä (esim. 4 kertaa vuodessa).”

”Puheterapiaan/toimintaterapiaan liittyvää koulutusta. Koulutusta kriisitilanteisiin. (esim. itsemurha (toteutunut tai sen vaara) sekä tilanteisiin jossa oppilaan perheenjäsen sairastunut vakavasti tai kuollut)”

Koulunkäyntiavustajat käyttävät tarvittaessa työssään puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä. Kuvien, pictojen ja tukiviittomien käyttäminen ovat puhetta tukevia menetelmiä ja viittomakieli puhetta korvaava menetelmä. Pistekirjoitus voi olla sekä puhetta tukeva että puhetta korvaava, mikä riippuu henkilön muista taidoista. Koulunkäyntiavustajista noin 40 % ilmoitti käyttävänsä kuvia tai pictoja kommunikoinnin tukena, 8,6 % käytti tukiviittomia ja 5,2 % pistekirjoitusta. Kuvia ja tukiviittomia käytti työssään 39,7 % vastaajista. Kuvia ja viittomakieltä käyttäviä oli 3,4 % vastaajista. Koulunkäyntiavustajan taitoihin vaikuttaa, käyttääkö hän menetelmiä työssään. Vain 3,4 % vastaajista arvioi viittomakielen taitonsa hyväksi tai tyydyttäväksi ja 67,9 % huonoksi. Koulunkäyntiavustajista 9,1 % arvioi osaavansa tukiviittomien käyttämisen, mutta 77 % arvioi taitonsa heikoiksi tai välttäviksi. Pictojen tai kuvien käyttämisen arvioi heikoksi noin puolet vastaajista, kohtalaisiksi noin neljannes ja hyväksi tai tyydyttäväksi noin neljannes. Pistekirjoituksen hallitsi vain vajaa kaksi prosenttia ja yli 96 % ilmoitti taitojensa oleva heikot. On kuitenkin huomattava, että varsinkin pistekirjoituksen ja viittomakielen käyttö rajoittuu tiettyjen ryhmien kesken ja ne ovat myös yleisesti yhteiskunnassa harvemmin osattuja taitoja. Koulunkäyntiavustaja joutuu opettelemaan niiden käyttämisen, mikäli ne ovat tarpeellisia avustettavan kommunikaation kannalta.

Koulunkäyntiavustajat kohtasivat työssään erilaisia ongelmia, jotka liittyivät oppilaaseen, työn sisällöllisiin vaatimuksiin, ajankäyttöön ja työsopimuksiin. Useat avustajista olivat itse

kohdanneet ongelmia yhdellä tai useammalla osa-alueella, mutta vielä useampi oli kuullut toisten kohtaavan ongelmia. Avustajissa oli paljon niitä, jotka eivät itse olleet kohdanneet ongelmia, mutta olivat kuulleet toisten ongelmista. Oppilaan väkivaltaisuus ja työsuhteeseen liittyvät asiat kuten lomautukset olivat yleisimmät ongelmat. Koulunkäyntiavustajat kokivat myös haasteellisena ajankäytön sekä aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnan että materiaalien valmistelun osalta. Aikaa ei ollut tarpeeksi, ylitöistä ei saanut todellista korvatausta ja välillä heillä oli tunne, että pitäisi olla kahdessa tai useammassa paikassa yhtä aikaa.

”Oppilaan väkivaltaisuus: yhteistyö, apu ja jälkiselvitys ei aina ajan tasalla. Vertaistuki?”

”Sijaistaminen ja ip-toiminnan hoitaminen osittain päällekkäin koulutyön kanssa. Ristiriidat työntekijöiden välillä (kolleegat), opettajien suhtautuminen, hankalat tilanteet vanhempien/hlökunnan kanssa., uupumus, työajan riittämättömyys.”

”Iltapäivätoiminta on yksi avustajien haaste silloin kun se menee päällekkäin oppilaan oppituntien kanssa. Avustaja on joutunut lähtemään omasta varsinaisesta työstään iltapäivätoimintaan. Myöskään ruokatunteja avustajilla ei ole, koska he avustavat ruokailussa eli tauot puuttuvat. ”

”Ongelmat liittyvät työsuhteasioihin: lomautukset ja osa-aikaisuudet.”

”Työsopimusongelmat: määräaikaisten suhteiden ketjutusta, jopa monta vuotta putkeen ilman varmuutta töiden jatkumisesta. Sopimuksia joissa palkanmaksu keskeytyy kesäksi eikä saa mistään työttömyyspäivärahaa. Eikä kesäksi löydy korvaavia töitä vaikka on valmis tekemään. ”

6.3 Koulunkäyntiavustaja asema ja moniammatillinen yhteistyö

Koulunkäyntiavustajien mielestä heidän asemansa työyhteisössä ja yhteiskunnassa vaihteli to-

della paljon. Yhteiskunnassa ei vieläkään arvosteta koulunkäyntiavustajien työtä, mihin osittain vaikuttaa yleinen käsitys koulunkäyntiavustajan työstä, ammatillisesta pätevyydestä sekä ammatin vaatimuksista. Yleiseen arvostukseen vaikuttaa myös palkkaus ja työsuhteiden laatu. Useamman tutkimukseen osallistujan mielestä pieni palkka ja määräaikaiset työsuhteet vaikuttivat paljon arvostukseen. Koulunkäyntiavustajien mielestä olisi tärkeää vaikuttaa myös yleisiin käsityksiin. Koulunkäyntiavustajien mukaan työyhteisöissäkin oli vielä niitä, jotka eivät arvostaneet koulunkäyntiavustajia. Yleisellä tasolla koulunkäyntiavustajan asema vaihteli.

”Vaihtelee todella paljon, riippuu myös kka:n omasta käytöksestä. Työnkuva ei ole tuttu monissakaan työyhteisöissä. Monet opettajat kokevat epämukavaksi jos luokassa on toinen aikuinen. ”

”Huono! Rahan vuoksi tätä työtä ei kannata tehdä. Palkkaus tosi huono,, lyhyet työajat 6h/pv ei riitä aikaa suunnittelulle yms. Avustajien työtä ei arvosteta eikä varsinkaan koulutusta! Tyyliin ”Avustajaksihan pääsee kuka vaan.””

”Hyvä, mutta joskus voisi opettajat enemmän arvostaa...toki suurin osa arvostaa, mutta niitäkin löytyy, jotka pitävät itseään parempana. Liekö syynä korkeampi koulutus...teoria hallinnassa, mutta käytäntö ei niinkään. ”

Oman asemansa koulunkäyntiavustajat näkivät suurimmaksi osaksi hieman parempana kuin koulunkäyntiavustajien aseman yleensä. Kuitenkin myös vastaajien omassa asemassa oli suurta vaihtelua. Toiset kokivat olevansa aliarvostettuja ja toiset taas työyhteisön tasa-arvoisia jäseniä.

”Olen työyhteisöni tasavertainen jäsen. Minua arvostetaan. Ja olen mukana avustettavaa koskevilla palaverissa. ”

”Opettajan apulainen. Työtämme ei pidetä tärkeänä esim. iltapäiväkerhon vetäminen on tärkeämpää kuin oppilaan avustaminen. ”

”Tällä hetkellä olen kyllä täysin samaa ”massaa” muun henkilökunnan kanssa, mutta

ristiriitoja välillä on. Viestien kulku ”pätkee” pahoin. Saa tietää asioista ”viime tipassa” tai ei ollenkaan. ”

Koulunkäyntiavustajien mielestä asemaa voitaisiin parantaa sekä työpaikoilla että yleisellä tasolla. Vastaajien mielestä koulunkäyntiavustajat pitäisi työpaikoilla ottaa tasavertaisiksi jäseniksi, mikä tarkoittaa tasa-arvoista kohtelua, yhteisiin tilaisuuksiin ja kokouksiin osallistumista, tiedonkulun varmistamista myös silloin, jos avustajat eivät ole mukana, sekä samanlaisia oikeuksia taukoihin ja erilaisiin koulutuksiin osallistumiseen kuin opettajilla. Yleisellä tasolla koulunkäyntiavustajille pitäisi saada samanlaiset työsuhte-edut kuin opettajille tai ainakin parantaa nykyisestä, mikä tarkoittaa määräaikaisten työsuhteiden muuttamista vakituisiksi, jolloin myös lomaoikeudet koskisivat avustajia ja palkkausta tarkistamalla yleisellä korotuksella sekä työnvaativuuden perusteella erityisesti haastavia ja vaativia työtehtäviä tekevien osalta. Myös koulunkäyntiavustajien työstä tulisi informoida yleisesti yhteiskunnassa, työpaikoilla ja muutaman vastaajan mukaan myös opettajakoulutuksessa. Erittäin tärkeänä koulunkäyntiavustaja kokivat myös ammattinimikkeen muutoksen avustajasta ohjaajaksi, mikä lisäisi ammattikuntaan kohdistuvaa arvostusta.

”Joko samat lomaoikeudet kuin opettajilla tai roima korotus palkkoihin. Myös perusopetuksessa ja erityisopetuksessa työskentelevien avustajien työn vaativuus ja tällöin myös palkkaa tulisi tarkistaa.”

”Nimike pitäisi ehdottomasti muuttaa koulunkäynninohjaajaksi koko valtakunnassa. Työsopimukset toistaiseksi voimassa oleviksi. Työsopimusten pätkittäminen aiheuttaa epävarmuutta ja vaikeuttaa työssä jaksamista. Yleensä työsopimus tehdään päivälleen lukukauden tai -vuoden mittaiseksi, jolloin ei oteta huomioon sitä, että avustajallekin kertyy lomapäiviä. Ja palkkaus-takin pitäisi tarkistaa työn vaatimusten mukaiseksi. Koulunkäyntiavustajat myös mukaan yhteisiin palavereihin että tieto kulkisi. Ja avustajien lomautukset ehdottomasti samalle tasolle, kun muunkin kunnan henkilöstön. Töitä kyllä tekeville löytyy. ”

”Tietoa lisäämällä , uusien opettajien koulutuksiin sisällettynä koulunkäyntiavustajan tehtävät yms. niistä kertominen ym. tiedon lisääminen on 1.”

Koulunkäyntiavustajien koulutuksessa ja ammattitutkinnon vaatimuksissa sekä käytännön työssä vaaditaan yhteistyötä eri osapuolten välillä. Koulunkäyntiavustajat tekivät eniten yhteistyötä luokanopettajien, aineenopettajien tai erityisopettajien kanssa, mikä riippui heidän työympäristöstä. Monet olivat myös päivittäin yhteydessä toisten koulunkäyntiavustajien kanssa, joilta he saivat myös vertaistukea ja auttoivat toinen toisiaan arkipäivän haasteissa. Suurimman osan mielestä pääasiallisesti yhteistyökumppanina oleva opettaja arvosti heitä ja heidän mielipiteitään. Myös erityisopettajien koettiin arvostavan koulunkäyntiavustajia paljon tai melko paljon. Muiden opettajien arvostus koettiin pääasiassa melko korkealle, mutta se oli kuitenkin alhaisempi kuin oman opettajan tai erityisopettajan

”Arvostuksen puute sekä yleinen että myös usein opettajienkin kohdalla. (johtuu siitä että avustajiksi palkataan joskus ketä vain). Kahden kerroksen väkeä; opettajat – avustajat. Asema työyhteisössä nousee koulutuksen ja ammattitaidon kautta. Ammattitaitovaatimukset tarpeellisia jotta ammatillinen pätevyys selkeytyy. Oli ammattiryhmä mikä tahansa, sen arvotus laskee, jos työhön kelpaa kuka vain koulutuksesta riippumatta. Avustaja-sana antaa heikentävän leiman ammatille. ”

Koulunkäyntiavustajista muutamat ilmoittivat olevansa päivittäin yhteistyössä fysioterapeutin kanssa. Viikoittain useampi koulunkäyntiavustaja ilmoitti työskentelevänsä fysio-, toiminta- ja puheterapeutin kanssa, ja muutamat olivat viikoittain yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden ja terveydenhuoltohenkilöstön kanssa. Suurimman osan mielestä eri asiantuntijat arvostivat koulunkäyntiavustajia melko paljon tai paljon, mutta muutamien mielestä koulunkäyntiavustajia ei arvostettu.

Yhteistyö koulun ja kodin välillä jo laissa määritelty ja myös ammattitutkintovaatimuksissa vaadittu. Koulunkäyntiavustajista yli 70 % koki, että vanhemmat arvostivat heitä. Kuitenkin yhteistyö kodin kanssa oli haasteellista, mikä kävi ilmi avoimien kysymysten kautta. Aina vanhemmat eivät olleet koulun kanssa samaa mieltä oppilaan avuntarpeesta tai edistymisestä. Koulunkäyntiavustajat kertoivat myös, että välillä yhteistyö hoitui vain opettajan välityksellä. Muutamat avustajista kuitenkin mainitsi myös vanhemmilta tulevan palautteen luovan onnistumisen kokemuksia.

Koulunkäyntiavustajat kokivat yhteiskunnallisen asemansa useimmiten heikommaksi kuin asemansa työyhteisössä. Yhteiskunnalliseen asemaan vaikutti Yleisen arvostuksen lisäksi valtakunnallisten ja kunnallisten päättäjien suunnalta koettu arvostus. Vain 20 % vastaajista koki, että kunnalliset päättäjät arvostaisivat heitä paljon tai melko paljon, ja valtakunnantasolla osuus putosi vain 12,5 %. Avoimen kysymysten perusteella koulunkäyntiavustajat kokivat vähäisen arvostuksen näkyvän työsuhteiden laadussa ja epätasa-arvoisena kohteluna esimerkiksi lomaoikeuksissa ja koulutukseen osallistumisoikeuksissa. Yli 70 % koulunkäyntiavustajista oli sitä mieltä, että mediassa koulunkäyntiavustajista puhuttiin positiivisesti vain joskus, harvoin tai ei ollenkaan. Kasvatusalan kirjallisuudessa koulunkäyntiavustaja näkyivät vastaajien mielestä vielä harvemmin, sillä osuus nousi melkein 90 %:iin.

6.3 Koulunkäyntiavustajat katsovat kohti tulevaa

Koulunkäyntiavustajat näkivät oman tulevaisuutensa vaihtelevasti. Toiset kokivat tulevaisuuden valoisana, toiset synkkänä ja olivat vaihtamassa alaa. Muutamat suunnittelivat jatko-opintoja ja muutama oli jäämässä eläkkeelle. Useat kuitenkin olivat epävarmoja tulevaisuuden suhteen, mikä johtui työn määräaikaaisuudesta. Monet olisivat halukkaita jatkamaan, mutta varmuutta ei ollut vaan tieto tulisi myöhemmin. Positiivisena oman tulevaisuutensa näkivät yleensä ne avustajat, jotka olivat vakituudessa työsuhteessa, kokivat asemansa työyhteisössä positiivisena ja joiden mielestä oma ammattitaito oli hyvä. Negatiivisimpana tulevaisuuden koulunkäyntiavustajana näkivät ne, joilla ei ollut koulutusta, työsuhde oli määräaikainen ja oma ammattitaito usealla osa-alueella kohtalainen tai heikompi.

”Hyvin epävarmana, koska on vaikea saada vakituista työsuhdetta.”

”Onneksi itse olen päässyt todella hyvään kouluun ja saanut vakituisen työ. Jatkan mielelläni työtäni.”

”Ikää alkaa jo olla niin paljon, että se tuntuu väsymyksenä. En jaksa enää kaikkea niin kuin ennen. Toivottavasti kuitenkin säilytän työkykyni eläkeikään asti.”

Kouluttaudun lisää tai sitten vaihdan alaa. Luultavasti ei ole eläkkeeseen asti oleva työ.”

Myös yleisesti koulunkäyntiavustajien tulevaisuus nähtiin vaihtelevasti. Toisaalta työstä uskottiin riittävän ja arvostuksen nousevan, mutta osa koki alhaisen arvostuksen heikentävän työllistymistä. Monet myös pelkäsivät, miten päättäjien asenne ja kuntien taloudellinen tilanne vaikuttaisivat työllistymisnäkyymiin.

”Koulunkäyntiavustajia tarvitaan yhä enemmän tulevaisuudessa, koska oppilaille paljon erilaisia erityistarpeita. Koulunkäyntiavustajia tullaan näkemään yhä enemmän kaikissa luokissa opettajan työparina.”

”Heikkona. Arvostetaan liian vähän. Ei ymmärretä kuinka tärkeä koulunkäyntiavustaja on lapselle.”

”Haastavana, koska koulumaailma on muuttuvaa ja lapsia erilaisia ja erityislapset lisääntyvät.”

”Tuskin suuria muutoksia tulee jos kukaan ei puutu ja pidä meidän puolia.”

”Tarve on kova, mutta onko rahaa palkata”

”Taitaa avustajien tulevaisuus olla edelleenkin kamppailua paikasta auringossa. Harva päättäjä esim. tietää, mitä avustaja työssään tekee. Avustajilla on kahvinkeitin, kopioidenottajan, lankarullien kerijän ja opettajan apulaisen leima.”

Koulunkäyntiavustajilla oli paljon hienoja ajatuksia ongelmien ratkaisemiseen ja arvostuksen lisäämiseen. Useat toivoivat, että varsinkin avustajien kohtaamaan väkivaltaan puututtaisiin ja koulunkäyntiavustajille annettaisiin myös keinoja väkivallan kohtaamiseen. Suurimaksi ongelmaksi on noussut se, että avustajilla ei ole kiinnipito-oikeutta eikä kunnon valtuuksia toimia uhkaavissa tilanteissa. Ongelma kärjistyy, jos avustaja on tilassa yksin. Koulunkäynti-

avustajat kaipasivat myös toimintaohjeita eri tilanteisiin.

”Keinot puuttua ongelmiin ovat riittämättömät. Toimintaohjeita eri tilanteisiin tulisi selkiyttää ja lainsäädännöllisellä tasolla antaa resursseja sekä keinoja avustajille toimia tilanteissa. ”

”Se, ettei koulunkäyntiavustajat saa koskea oppilaaseen, aggressiivisuutta ei saa hillittyä, joka tilanteessa puhumalla. Jonkinlainen holding-kiinnipitämismetodi pitäisi sallia kaikille. ”

Yleisimmin avustajat toivoivat parannuksia työsuhteeseen ja palkkaukseen, mitkä parantaisivat sekä ammatin arvostusta ja lisäisivät ammatin kiinnostavuutta. Lisäksi koulunkäyntiavustaja ehdottivat, että koulunkäyntiavustajien työssä jaksamiseen kiinnitettäisiin myös huomiota.

”Lomaoikeuksia lisäämällä, palkan reilulla korotuksella, eriarvoisuuden poistamisella eri ammattikuntien (opettaja – avustaja) välillä, antamalla toimintavalmiuksia/oikeuksia erilaisiin tilanteisiin.”

”Palkkaa parantamalla. Työssä jaksamista pitäisi parantaa, myös avustajaa huoltaa esim. virkistys, lisäkoulutus ja kuntoutus jne..”

”Tiedottamalla koulunkäyntiavustajien työn tärkeydestä niin arvostus lisääntyisi. Muuttamalla työsuhteet kokonaistyöajan mukaisiksi, että avustajat saisivat kesältäkin palkan, ettei tarvitsisi lomauttaa. Tämä malli on käytössä jo mm. Lahdessa. ”

Valtakunnan ja oman kunnan päättäjien toivottiin tulevan tutustumaan työhön käytännössä ja median lisäävän koulunkäyntiavustajien positiivista näkyvyyttä.

”Medialla vaikutuskeinot. Kuntapäättäjät tutustumaan töihimme. ”

7 POHDINTAA

Tutkimustuloksista käy esiin, että koulunkäyntiavustajien työkuvat vaihtelevat reilusti, mitä ei kuitenkaan voida täysin ehkäistä, koska koulunkäyntiavustajat työskentelevät erilaisten oppilaiden kanssa ja oppilailla on erilaisia tarpeita. Myös erilaiset työympäristö asettavat koulunkäyntiavustajan työlle erilaisia vaatimuksia esimerkiksi hallittavan oppiaineen ja oppilaiden ikätason vaatimusten sekä sosiaalisen käyttäytymisen kautta. Tutkimustulokset kertovat myös, että koulunkäyntiavustajan työhön liittyy monenlaisia haasteita ja ongelmia, joiden ratkaiseminen vaatii työtä työyhteisössä, päättäjien tasolla ja valtakunnallisesti myös lainsäädännössä. Markku Poutala käsittelee teoksessa *Opettajan valta ja vastuu (2010)* opettajan näkökulmasta erilaisia vastuukysymyksiä, opetuksen järjestämiseen liittyviä asioita, turvallisuustekijöitä esimerkiksi teknisen työn ja liikuntatuntien turvallisuuteen sekä voimankäyttöön, väkivaltaan, kiusaamiseen ja moneen muuhun asiaan liittyviä asioita. Olisi tärkeää miettiä näitä asioita myös koulunkäyntiavustajan näkökulmasta.

Koulunkäyntiavustajien ammattitaidolle on asetettu vaatimuksia niin koulutuksellisesti kuin käytännössäkin. Tutkimustulosten perusteella koulunkäyntiavustajien ammattitaito on hyvä ja suurin osa avustajista on päteviä, mutta olisi tärkeää, että kaikilla avustajilla olisi työn vaatima pätevyys, mikä edellyttää ainakin ammattitutkinnon suorittamista. Koulutuksen kehittämisessä tulisi huomioida myös koulunkäyntiavustajien mielipide siitä, mitä työssä tarvitaan. Koulunkäyntiavustajille tulisi antaa mahdollisuus myös kehittää omaa ammattitaitoaan lisäkoulutuksilla ja antaa heille samanlaiset oikeudet osallistua koulutukseen kuin opettajilla.

Koulunkäyntiavustajien asemaan työyhteisössä tulisi kiinnittää huomiota ja taata avustajille mahdollisuus osallistua tasa-arvoisesti kaikkeen kouluntoimintaan; kahvitaukoihin, juhliin ja kokouksiin. ”Opetukseen liittyen järjestetään paljon oppilasta koskevia kokouksia ja on hyvä, että avustaja osallistuu niihin. Hänellä on usein tarkkaa tietoa oppilaan toiminnasta monissa eri tilanteissa luokkahuoneen ulkopuoleltakin, kuten välitunneilta.. HOJKS-palavereissa avustajalla on usein arvokasta lisätietoa lapsen suoriutumisesta ja henkilökohtaisista tarpeista.

Henkilökohtainen avustaja näkee oppilaan toiminnan monen eri opettajan tunnilla ja voi siten tehdä hyödyllisiä havaintoja. Joskus avustaja on se ainoa henkilö, joka on saanut luotua kontaktin vaikkapa autistiseen oppilaaseen.” (Takala 2010, 126.)

Saloviidan (1999; 2007) mukaan koulunkäyntiavustajia tarvitaan silloin, kun oppilas kaipaa fyysisistä avustamista, mutta esittää myös huolensa siitä, että ”koulunkäyntiavustajien käyttö on jotenkin ryöstäytynyt käsistä ja heistä on tullut opettajien korvikkeita.” Saloviidan mukaan on huolestuttavaa, että koulunkäyntiavustaja huolehtii pitkälti vammaisen lapsen opettamisesta ilman opettajan koulutusta ja kenties liiallisella auttamisella estää lasta oppimasta. Mikäli opettajan rooli ja oppilaalle antama opetus jäävät vähäiseksi, on vaarana, lapsi turvautuu liian paljon avustajaan ja muut sosiaaliset suhteet häiriintyvät. (Saloviita 1999, 51; Saloviita 2007, 160-161.) Saloviidan esittämä huoli koulunkäyntiavustajan roolista herättää varmaan sekä kannatusta että vastustusta, mutta mielestäni asiassa on monta puolta. Lapsi tarvitsee opettajalta huomiota ja pätevää opetusta, mutta opettajan on opetettava montaa oppilasta yhtä aikaa eikä hän voi liikaa keskittyä yhteen oppilaaseen. Koulunkäyntiavustaja ei saisi olla vastuussa opetuksesta, mutta hän voi antaa lapselle sen ajan ja avun, mitä opettaja ei voi antaa. Lisäksi on huomioitava, että avustaja työskentelee apua tarvitsevan oppilaan tai useamman oppilaan kanssa enemmän ja hän voi paremmin tietää, millaiset tiedot ja taidot oppilaalla on ja miten asioita kannattaa opettaa ja ongelmatilanteita ratkoa.

”Työtä pidetään usein ilottomana raatamisena, jota tehdään palkan takia. Ja palkka on luonnollisesti liian pieni, ainakin opettajan töissä. Minkä takia opettaja sitten jaksaa tehdä työtään?” (Skinnari 2004, 49.) Koska koulunkäyntiavustajien palkka on vielä opettajien palkkaakin pienempi, loma-oikeudet ovat heikommat ja ammatin arvostus on yhteiskunnallisesti vielä heikkoa, voidaankin miettiä, mikä takia koulunkäyntiavustajat jaksavat tehdä työtään. Skinnarin mukaan opettajien työtä ohjaa pedagoginen rakkaus ja halu opettaa. Myös koulunkäyntiavustajien työtä ohjaa pedagoginen rakkaus ja halu auttaa ja ohjata. Koulunkäyntiavustajat haluavat auttaa niitä, jotka kaikkein eniten apua tarvitsevat. Täytyy myös huomata, että kaikki apua tarvitsevat eivät halua, eivät osaa pyytää apua eivätkä aina edes tiedosta tarvitsevansa apua. Esimerkiksi käytöshäiriöinen tai sopeutumaton oppilas ei halua apua ja kehitysvammainen ei välttämättä ymmärrä tarvitsevansa apua.

”Pulmana monessa koulussa on se, että avustaja valitaan usein opettamaan kaikkein haasteellisimpia oppilaita. Toisin sanoen se, jolla on vähiten koulutusta, laitetaan vaativimpaan tehtävään. Usein avustajalle annetaan jatkuvasti ryhmä, jonka oppilailla on monia erityistarpeita, ja pian hän onkin yksin heistä vastuussa. Näin ei saa olla. Vastuu on opettajan, ja hänen tehtävänsä on huolehtia, että kouluavustaja selviää annetuista tehtävistä. (Takala 2010, 128.) Useat koulunkäyntiavustajat kokevat liian suuren opetusvastuun raskaana ja väsyvät jatkuvien haasteiden edessä. Moni myös tiedostaa, ettei niin saisi olla, mutta koulunkäyntiavustajat kantavat jollakin asteella vastuuta oppilaista ja omasta työstään, minkä vuoksi he usein joutuvat tilanteeseen. Mikäli koulunkäyntiavustaja jatkuvasti joutuu työssään näihin haasteellisiin tilanteisiin, tulisi hänen työssä jaksamisestaan huolehtia esimerkiksi tauotusten ja vertaistuen avulla tai hänen panostuksen pitäisi huomioida esimerkiksi palkkauksessa tai ylimääräisenä, palkallisenä vapaana.

”Kun kysytään, tarvitaanko kouluihin lisää avustajia vai erityisopettajia, vastaus on kyllä. Molemmille on tarvetta. Koulutettu ja tehtäviensä tasalla oleva avustaja on taannut monen oppilaan onnistuneen inklusion, hän on mahdollistanut hyvän koulutyöskentelyn.

Avustaja on tietenkin kustannus, mutta hyvin toimiva opettajan ja avustajan muodostama työpari edistää oppilaiden kouluviihtyvyyttä ja koulusuoriutumista ja voi tehdä erityisluokalle siirtymisen tarpeettomaksi. Tällöin lapsi voi jäädä lähikouluun ja kunta säästää. Mikään opetusväline tai opetusmenetelmä ei korvaa elävän ihmisen antamaa apua. Tulevaisuudessa joka koulussa soisi olevan useita avustajia.” (Takala 2010, 131.) Tähän ajatukseen on helppo yhtyä ja toivoa, että tulevaisuudessa jokaisessa luokassa olisi oma avustaja.

Lähteet

Ahvenainen, O. 1982. Lukemis- ja kirjoittamishäiriöisten opetus. Teoksessa Moberg, S. (toim.) Erilaiset oppilaat. Jyväskylä: Gummerus. 202–221.

Ahvenainen, O. 1999. Lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet teoreettista taustaa ja opetuksen perusteita. Jyväskylä: Special data.

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus

Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Blashfield, R. K. 1993. Models of Classification as Related to a Taxonomy of Learning Disabilities. Teoksessa Lyon, G. R., Gray, D. B., Kavanagh, J. F. & Krasnegor, N. A. (toim.) Better Understanding Learning Disabilities. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co. 17–26.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.

Hautamäki, J., Lahtinen, U., Moberg, S. & Tuunainen, K. 2001. Erityispedagogiikan perusteet. Juva: WSOY..

Hettula, O. & Keskitalo, E. 2004. Koulunkäyntiavustaja kouluyhteisössä – Laadullinen tutkimus siitä, millainen koulunkäyntiavustajan rooli ja professio kouluyhteisössä koulunkäyntiavustajan itsensä silmin on. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Luokanopettajakoulutus. Rovaniemi.

Hiltunen, V., Hyytiäinen, M., Lindroos, S. & Matero, M. 2008. Ohjaan ja avustan Koulunkäyntiavustajan käsikirja. Helsinki: WSOY

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2002. Tilastolliset menetelmät. Vantaa: Dark Oy/WSOY

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Keuruu: Tammi

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Vantaa: WSOY.

Kaski, M., Manninen, A., Mölsä, P. & Pihko, H. 2001. Kehitysvammaisuus. Porvoo: WSOY

Koro, J. 1982. Käyttäytymishäiriöisten opetus. Teoksessa Moberg, S. (toim.) Erilaiset oppilaat – Johdatus erityisopetukseen. Jyväskylä: Gummerus.178–201.

Koskinen, K. 2001. Oma koulunkäyntiavustaja – hyötyä ja haittaa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Erityispedagogiikan laitos..

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto 2003. Näyttötutkinnon perusteet. Helsinki: Opetushallitus.

Koulunkäyntiavustajan oma opas. 2008. JHL Julkisten ja hyvinvointialojen liitto. Helsinki: Yliopistopaino.

Kuder, S. J. 1997. Teaching students with Language and Communication Disabilities. MA: Allyn and Bacon. 3–23.

Kuorelahti, M. 1998. Käyttäytymisen ongelmat ja niiden luokittelu. Teoksessa Ladonlahti, T., Naukkarinen, A. & Vehmas, S. (toim.) Poikkeava vai Erityinen? Erityispedagogiikan monet kasvot. Juva: WSOY. 123–135.

Lahtinen, M. & Lankinen, T. 2010. Koulutuksen lainsäädäntö käytännössä. Helsinki: Tietosanomaa Oy

Launonen, L. & Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Teoksessa Launonen, L. & Pulkkinen, L.(toim.) Koulu kasvuyhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus. 11-75.

Launonen, L., Pohjola, K. & Holma, P. 2004. Kodin ja koulun yhteistyö voimavaraksi. Teoksessa Launonen, L. & Pulkkinen, L.(toim.) Koulu kasvuyhteisönä. Juva: PS-kustannus. 91-111.

Lehtisalo, L. & Raivola, R. 1999. Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000-luvulle. Juva :WSOY

Likonen, T. & Manninen, M. 2006. Koulunkäyntiavustajan roolit – luokanopettajien ja luokanopettajaksi opiskelevien käsityksiä koulunkäyntiavustajan työstä. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Luokanopettajakoulutus. Rovaniemi.

Luukkainen, O. 2005. Opettajan matkakirja tulevaan. Juva: PS-kustannus

Marttinen, M., Ahonen, T., Aro, T. ja Siiskonen, T. 2001. Kielen kehityksen erityisvaikeus. Teoksessa Ahonen, T., Siiskonen, T. Ja Aro, T. (toim.) Sanat Sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet kouluikässä. Juva: PS-kustannus. 19-32

Mattila, K-P. 2007. Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. Juva: PS-Kustannus

Mattila-Aalto, M. 2004a. Avustaminen. Teoksessa Leinonen, A. & Mattila-Aalto, M. (toim.) Esteettömään osallistumiseen – koulunkäynnin tukemisen ja ohjaamisen opas. Ylöjärvi: Työväen Sivistysliitto TSL ry. 30–41.

Mattila-Aalto, M. 2004b. Erityisen tuen tarve. Teoksessa Leinonen, A. & Mattila-Aalto, M. (toim.) Esteettömään osallistumiseen – koulunkäynnin tukemisen ja ohjaamisen opas. Ylöjärvi: Työväen Sivistysliitto TSL ry. 11–13

Mattila-Aalto, M. 2004c. Kuntoutuksen toimintakentät. Teoksessa Leinonen, A. & Mattila-Aalto, M. (toim.) Esteettömään osallistumiseen – koulunkäynnin tukemisen ja ohjaamisen

opas. Ylöjärvi: Työväen Sivistysliitto TSL ry. 23–29.

Mattila-Aalto, M. 2004d. Liikkumiseen liittyvä erityisen tuen tarve ja avustaminen. Teoksessa Leinonen, A. & Mattila-Aalto, M. (toim.) Esteettömään osallistumiseen – koulunkäynnin tukemisen ja ohjaamisen opas. Ylöjärvi: Työväen Sivistysliitto TSL ry. 42–55.

Mattila-Aalto, M. 2004e. Yhteistyö kuntoutuksen asiantuntijoiden kanssa . Teoksessa Leinonen, A. & Mattila-Aalto, M. (toim.) Esteettömään osallistumiseen – koulunkäynnin tukemisen ja ohjaamisen opas. Ylöjärvi: Työväen Sivistysliitto TSL ry. 65–71.

Merimaa, E. & Virtanen, P. 2007. Koulunkäyntiavustajan kirja. Juva: PS-kustannus.

Moberg, S. 1982. Erityisopetuksessa käytetty opettavien luokittelu. Teoksessa Moberg, S. (toim.) Erilaiset oppilaat. Jyväskylä: Gummerus. 45–51.

Morris, J. M. & McReynolds, R. A. 1986. Behavior Modification with Special Needs Children: A Review. Teoksessa Morris, R. J. & Blatt, B. (toim.) Special Education Research and Trends. Bergamon Books Inc. 66–130.

Mäki, O. 1982a. Kuulovammaisten opetus. Teoksessa Moberg, S. (toim.) Erilaiset oppilaat – Johdatus erityisopetukseen. Jyväskylä: Gummerus. 279–301.

Mäki, O. 1982b. Näkövammaisten opetus. Teoksessa Moberg, S. (toim.) Erilaiset oppilaat – Johdatus erityisopetukseen. Jyväskylä: Gummerus. 258–278

Nummenmaa, L. 2004. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Vantaa: Tammi/Vammalan kirjapaino Oy

Numminen, H. & Sokka, L. 2009. Lapsellani on oppimisvaikeuksia. Helsinki: Edita

Paloste, A. 2004. Valmistumisesta – Työelämään. Kemi-Tornin ammattikorkeakoulun terveysalalta vuonna 1995 valmistuneiden käsityksiä koulutuksesta, ammatillisesta pätevyydestä

ja sijoittumisesta työelämään. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Peruopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Vammala: Vammalan kirjapaino oy.

Pietarinen, J. 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa Karjalainen, S., Lounis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Tampere: Gaudeamus. 58 – 69

Pohjonen, P. 2000. Työssä Oppiminen – ammatillisen osaamisen perusta. Keuruu: Otava

Poutala, M. 2010. Opettajan valta ja vastuu. Jyväskylä: PS-Kustannus

Rajala, P. 2005. Avustajista ohjaajiksi. Sosiaaliturva- lehti 3/2005. s.11

Rasi, I., Lepola, E., Muhli, A. & Kanninen, A. 2006. SPSS 14.0 for Windows Perusteet. Oulu: Oulun yliopistopaino

Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Oy Edita Ab

Räsänen, P. 1999. Matematiikan oppimisvaikeudet. Teoksessa Ahonen, T. & Aro, T. (toim.) Oppimisvaikeudet – Kuntoutus ja opetus yksilöllisen kehityksen tukena. Juva: WSOY. 332–359

Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2001. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I metodin valinta ja aineiston keuruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus. 158–169.

Saloviita, T. 1999. Kaikille avoimeen kouluun – erilaiset oppilaat tavallisella luokalla. Juva: PS-kustannus

Saloviita, T. 2007. Työrauha luokkaan – Löydä omat toimintamallisi. Juva: WSOY

Silverman, D. 1993. Interpreting qualitative data: methods for analysing talk, text and interaction. Lontoo: Sage.

Skinnari, S. 2004. Pedagoginen rakkaus – Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä. Jyväskylä: PS-Kustannus

Takala, M. 2010. Koulunkäyntiavustajat – mahdollistajat. Teoksessa Takala, M. (toim.) Eri-tyispedagogiikka ja kouluikä. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 124-131

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Teoksessa Karjalainen, S., Launis, V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Tampere: Gaudeamus. 384 – 394.

Uusiautti, S. 2008. ”Tänään teen elämäni parhaan työn” - Työmenestys Vuoden Työntekijöiden kertomana. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino

Uusikylä, K. 2007. Hyvä paha opettaja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Valli, R. 2001a. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 100-112

Valli, R. 2001b. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus. 100-112

Virtanen, P. & Ikonen, O. 2001. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS. Teoksessa Virtanen, P. & Ikonen, O. (toim.) HOJKS – Erilaisia oppijoita, erilaisia lähestymistapoja. Jyväskylä: PS-kustannus. 36-51

Virtanen, P., Ikonen, O. & Siiskonen, T. 2001. Opetuksen järjestäminen Teoksessa Ahonen, T., Siiskonen, T. Ja Aro, T. (toim.) Sanat Sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet kouluiässä. Juva: PS-kustannus. 206- 228

Liite 1

TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ

Opiskelen kasvatustieteitä Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa. Teen parhaillaan pro gradu- tutkielmaa Lapin läänin koulunkäyntiavustajista/kouluavustajista/ koulunkäynninohjaajista ja työtäni ohjaa kasvatustieteiden tohtori Anneli Lauriala. Tutkimukseni tavoitteenani on tutkia koulunkäyntiavustajien/kouluavustajien/ koulunkäynninohjaajien työtä ja heidän käsityksiään ja kokemuksiaan omasta työstään.

Pyydän ystävällisesti lupaa kerätä aineistoa kuntanne koulunkäyntiavustajilta/kouluavustajilta/koulunkäynninohjaajilta kyselylomakkeilla huomioiden myös koulunkäyntiavustajia sitovan vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuden.

Kunnioittavasti

Kati-Tuulia Mäensivu
Kasvatustieteen ylioppilas

SUOSTUMUS

Annan suostumuksen Kati-Tuulia Mäensivulle kerätä kuntamme

koulunkäyntiavustajilta/kouluavustajilta/koulunkäynninohjaajilta kyselylomakkeilla aineistoa pro gradututkielmaa varten.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 2

TUTKIMUSLUPAPYYNTÖ

Opiskelen kasvatustieteitä Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa. Teen parhaillaan pro gradu- tutkielmaa Lapin läänin koulunkäyntiavustajista/kouluavustajista/koulunkäynninohjaajista ja työtäni ohjaa kasvatustieteiden tohtori Anneli Lauriala. Tutkimukseni tavoitteenani on tutkia koulunkäyntiavustajien/kouluavustajien/koulunkäynninohjaajien työtä ja heidän käsityksiään ja kokemuksiaan omasta työstään.

Pyydän ystävällisesti lupaa kerätä aineistoa koulunne koulunkäyntiavustajilta kyselylomakkeilla huomioiden myös koulunkäyntiavustajia sitovan vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuden.

Kunnioittavasti

Kati-Tuulia Mäensivu
Kasvatustieteen ylioppilas

SUOSTUMUS

Annan suostumuksen Kati-Tuulia Mäensivulle kerätä koulumme

koulunkäyntiavustajilta/kouluavustajilta/koulunkäynninohjaajilta kyselylomakkeilla aineistoa pro gradututkielmaa varten.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 3

Hei!

Tutkimusluvan lisäksi tarvitsisin tiedot, paljonko koulunkäyntiavustajia/kouluavustajia/koulunkäynninohjaajia on koulullanne, jotta osaan lähettää oikean määrän kyselylomakkeita. Pyydän ilmoittamaan myös mikäli koulullanne ei työskentele avustavia henkilöitä.

Ystävällisin terveisin

Kati-Tuulia Mäensivu

Koulullamme _____ on
_____ koulunkäyntiavustajia/kouluavustajia/koulunkäynninohjaajia.

Koulullamme ei ole avustavaa henkilökuntaa _____.

Liite 4

Hei koulunkäyntiavustaja, kouluavustaja tai koulunkäynninohjaaja!

Sinulla on kädessäsi Koulunkäyntiavustaja-tutkimuksen kyselylomake, joka on lähetetty Pohjois-Suomen koulunkäyntiavustajille. Tutkimuksen tavoitteena on tutkia, millainen on koulunkäyntiavustajien asema ja toimenkuva sekä millaisia kokemuksia ja käsityksiä koulunkäyntiavustajilla on työstään. Tutkimusaineiston kerään anonymisti oheisten kyselylomakkeiden avulla, joiden lähettämiseen olen saanut luvan sekä kuntanne sivistystoimen tai koulutoimenjohtajalta sekä koulunne rehtorilta tai johtajalta. Kyselylomakkeiden muodon vuoksi olen kaikista eri ammattinimikkeistä käyttänyt yleistä käsitettä koulunkäyntiavustaja. Anonymiteetin suojelemiseksi en myöskään luovuta aineistoa ulkopuolisille.

Opiskelen kasvatustieteitä Lapin yliopistolla ja teen pro gradu- tutkielmaa Lapin läänin koulunkäyntiavustajista/kouluavustajista/koulunkäynninohjaajista. Olen aiemmalta koulutukseltani koulunkäyntiavustaja, ja myös työkokemusta alalta löytyy. Koulunkäyntiavustajaksi opiskellessani huomasin, että koulunkäyntiavustajien työnkuvat vaihtelevat runsaasti, mikä vahvistui harjoittelujaksoilla ja työelämässä. Omat kokemukset ja muiden koulunkäyntiavustajien kokemukset virittivät kiinnostuksen tutkia koulunkäyntiavustaja. Koska koulunkäyntiavustajat ovat melko tuore ammattikunta kasvatusalalla ja Teistä on tehty vielä vähän tutkimusta, koin, että tutkimukselle on myös tarvetta.

Jokainen vastaus, myös juuri Sinun vastauksesi, on tutkimukselle tärkeä, jotta tutkimustulokset kuvaisivat koulunkäyntiavustajia mahdollisimman tarkasti. Toivon, että osallistut kyselyyn ja vastaat mahdollisimman pian. Vastaukset voi lähettää koulunne yhteisessä palautuskuoressa tai lähettää itsenäisesti alla olevaan osoitteeseen viimeistään 4.6.2010 mennessä.

Suuret kiitokset jo etukäteen osallistumisesta ja vaivannäöstä.

Aurinkoista kevättä ja kesää toivotellen

Kati Mäensivu

kasvatustieteen kandidaatti

Pakattiojantie 7B

99100 Kittilä

Liite 5

KOULUNKÄYNTIAVUSTAJA -tutkimus

Taustatiedot

Sukupuoli: nainen mies Syntymävuosi: _____

Paikkakunta: _____

Koulutus

Olen suorittanut koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon

- kyllä, vuonna: _____
- suoritan tutkintoa parhaillaan, valmistun _____
- en ole suorittanut

Olen suorittanut koulunkäyntiavustajan koulutuksen:

- ammatillisena koulutuksena
- näyttötutkinnolla
- oppisopimuskoulutuksena
- muulla tavalla, miten _____

Olen suorittanut aikaisempaa koulutuksena (rastita suoritettut):

- peruskoulu
- lukio
- ammattikoulu
- ammattikorkeakoulu
- yliopisto
- muu koulutus, mikä _____

Olen suorittanut seuraavat tutkinnot:

Oletko suorittanut muuta koulutusta tai kursseja? (esim. Ensiapukurssi, hygieniakoulutusta tai erikoistumiskursseja)

Työkokemus

Millainen on aikaisempi työkokemuksesi koulunkäyntiavustajan (työnkuva ja kesto)?

Millainen on aikaisempi työkokemuksesi muilta aloilta (ala ja työsuhteen kesto)?

Ammattinimikkeeni on:

- kouluavustaja
- koulunkäyntiavustaja
- koulunkäynnin ohjaaja
- muu, mikä _____

Työskentelen tällä hetkellä pääsääntöisesti:

- henkilökohtaisena koulunkäyntiavustajana yleisopetuksessa
- henkilökohtaisena koulunkäyntiavustajana erityisopetuksessa
- luokka-avustajana yleisopetuksessa
- luokka-avustajana erityisopetuksessa

Tällä hetkellä pääsääntöinen työympäristöni on:

- esiopetus
- alakoulu
- yläkoulu
- muu, mikä _____

Luokka, jossa pääasiallisesti työskentelen on:

- perusopetuksen luokka
- pienryhmäluokka
- erityisluokka
- muu, mikä _____

Työsuhteeni on:

- osa-aikainen
- määräaikainen
- vakituinen

Ammattitaito ja koulutus

Onko koulunkäyntiavustajien ammattitaito ja -koulutus mielestäsi riittävä? Miten koulutusta voitaisiin kehittää?

Onko oma ammattitaitosi ja -koulutuksesi mielestäsi riittävä? Mitä haluaisit parantaa/kehittää?

Osallistutko oppilaan/oppilaiden kuntoutukseen tai terapiaan:

- en osallistu kuntoutukseen tai terapiaan
- osallistun joskus/osittain kuntoutukseen tai terapiaan
- osallistun kuntoutukseen tai terapiaan

Millaiseen kuntoutus- tai terapiaan osallistut ja ovatko taitosi ja tietosi riittävät osallistumiseen? (Esim. Sherborne- taidot hyvät, puheterapia – olen mukana, en osallistu, taidot heikot. Huomioi vaihtelu- ja salassapitovelvollisuus.)

Millaista kuntoutukseen tai terapiaan liittyvää lisäkoulutusta haluaisit?

Käytätkö työssäsi puhetta tukevia tai korvaavia kommunikaatiomenetelmiä?

- kuvia tai pictoja
- tukiviittomia
- viittomakieltä
- pistekirjoitusta

Arvioi ammattitaitoasi seuraavilla osa-alueilla asteikolla 1-5. (1=huono, 2=paljon parannettavaa, 3=keskinkertainen, 4= hieman parannettavaa, 5=hyvä)

	huono		kohtalainen		hyvä
Viittomakielen hallinta	1	2	3	4	5
Tukiviittomien hallinta	1	2	3	4	5
Pictojen tai kuvien käyttö kommunikoinnissa	1	2	3	4	5
Pistekirjoituksen hallinta	1	2	3	4	5
Vieraan kielen hallinta	1	2	3	4	5
Erialaisten toimintaympäristöjen tunteminen	1	2	3	4	5
Työtä ohjaavien lakien ja säädösten tunteminen	1	2	3	4	5
Eri ikäisten oppijoiden huomioiminen	1	2	3	4	5
Toiminta- ja opetussuunnitelmien tunteminen	1	2	3	4	5
Erityisopetuksen eri muotojen tunteminen	1	2	3	4	5
Vähemmistökulttuurien tunteminen	1	2	3	4	5
Vieraan kulttuurin tunteminen	1	2	3	4	5
Oppisisältöjen hallinta	1	2	3	4	5
Ensiaputaitojen hallinta	1	2	3	4	5
Ergonominen toiminta ja työasentojen hallinta	1	2	3	4	5
Osaan avustaa sosiaalisesti sopeutumattomia oppilasta	1	2	3	4	5
Osaan avustaa liikuntarajoitteista oppilasta	1	2	3	4	5
Osaan avustaa näkövammaista oppilasta	1	2	3	4	5
Osaan avustaa kuulovammaista oppilasta	1	2	3	4	5
Osaan avustaa tarkkaavaisuushäiriöistä oppilasta	1	2	3	4	5
Osaan avustaa lukemis- ja kirjoitusvaikeuksista oppilasta	1	2	3	4	5
Osaan avustaa psyykkisesti kehitysvammaista oppilasta	1	2	3	4	5
Osaan huolehtia erilaisista apuvälineistä	1	2	3	4	5
Tunnistan oppilaan avun tarpeen	1	2	3	4	5
Osaan huomioida oppilaan tunteet	1	2	3	4	5
Tunnistan perussairaudet ja niiden oireet	1	2	3	4	5
Tunnen yleisimmät pitkäaikaissairaudet ja niiden oireet	1	2	3	4	5
Osaan kuunnella opettajan ohjeita	1	2	3	4	5
Osaan kysyä neuvoja tarvittaessa	1	2	3	4	5
Osaan huomioida kotiolojen vaikutuksen oppilaaseen	1	2	3	4	5
Vuorovaikutustaidot oppilaan kanssa	1	2	3	4	5
Vuorovaikutustaidot perheen kanssa	1	2	3	4	5
Vuorovaikutustaidot opettajan kanssa	1	2	3	4	5
Vuorovaikutustaidot kuntoutuksen ammattilaisten kanssa	1	2	3	4	5
Osaan kertoa mielipiteeni selkeästi	1	2	3	4	5
Tunnen työni eettiset periaatteet	1	2	3	4	5
Osaan etsiä tarvitsemaani tietoa eri lähteistä	1	2	3	4	5
Tunnistan omat vahvuudet ja heikkoudet	1	2	3	4	5
Osaan arvioida ja kehittää työtäni	1	2	3	4	5
Otan vastaan palautetta työstäni	1	2	3	4	5

Työ – Toimenkuva ja tehtävät

Numeroi seuraavat työtehtävät tärkeysjärjestykseen siten, että tärkein=1 ja vähiten tärkein =10.

☐ avustettavan auttaminen	☐ luokan siivoaminen
☐ opettajan avustaminen	☐ materiaalin valmistelu avustettavalle
☐ muiden oppilaiden avustaminen	☐ välituntivalvonta
☐ oppilaiden kannustaminen	☐ oppimateriaalin valmistelu koko
luokalle	
☐ oman työn korostaminen	☐ työrauhan valvominen ja ylläpito

Mitkä ovat mielestäsi koulunkäyntiavustajan tärkeimmät tehtävät ja tavoitteet? Miksi?

Arvioi asteikolla 1-5, kuinka usein teet seuraavia asioita (1=en koskaan, 5=usein)

	1	2	3	4	5
Avustan oppilasta koulunkäynnissä	1	2	3	4	5
Arvostelen oppilaita toistensa kuullen	1	2	3	4	5
Olen vastuussa opetuksesta	1	2	3	4	5
Osallistun kuntoutukseen tai terapiaan	1	2	3	4	5
Siivoan luokassa oppilaiden jälkiä	1	2	3	4	5
Etsin tietoa fyysistä vammoista	1	2	3	4	5
Keskustelen opettajan kanssa opetuksesta	1	2	3	4	5
Keitän kahvia ja tiskaan	1	2	3	4	5
Valmistelen materiaalia oppilaalle	1	2	3	4	5
Kannustan oppilasta	1	2	3	4	5
Etsin lisätietoa oppimisvaikeuksista	1	2	3	4	5
Huolehdin työrauhasta opettajan tukena	1	2	3	4	5
Valmistan materiaalia koko luokalle	1	2	3	4	5
Valvon välitunnilla	1	2	3	4	5
Rankaisen oppilasta/oppilaita	1	2	3	4	5
Suunnittelen omaa työtäni opettajan kanssa	1	2	3	4	5
Avustan muita oppilaita koulunkäynnissä	1	2	3	4	5
Kopion materiaalia	1	2	3	4	5
Arvioin oppilaan suorituksia	1	2	3	4	5
Etsin tietoa sairauksista ja niiden hoidosta	1	2	3	4	5
Arvioin omaa työtäni	1	2	3	4	5
Osallistun koulutuksiin	1	2	3	4	5
Luen kasvatusalan kirjallisuutta	1	2	3	4	5
Olen yhteydessä vanhempiin	1	2	3	4	5
Arvostelen opettajan toimintatapoja	1	2	3	4	5

Mitkä työtehtävät eivät mielestäsi kuulu koulunkäyntiavustajalle

☐ kopiaointi	☐ lääkityksestä huolehtiminen
☐ oppilaan rankaiseminen	☐ juoksevien asioiden hoitaminen
☐ tehtävien tarkistaminen	☐ hammaslääkärissä tai lääkärissä käynnit
☐ ruoan laittaminen	☐ oppilaan avustaminen
☐ oppilaan palkitseminen	☐ kokeiden tarkistaminen
☐ HOJKS palaverit	☐ askartelumallien valmistaminen
☐ tappeluiden rauhoittaja	☐ oppilaan vaatteista huolehtiminen
☐ työrauhan ylläpitäminen	☐ avustettavan kynän teroittaminen
☐ oppilaan opettaminen	☐ opettajan kannustaminen
☐ kokeiden valvonta	☐ koulukuljetuksista huolehtiminen
☐ kahvinkeittäminen	☐ apuopettajana toimiminen
yhdysluokassa
☐ tiskaaminen	☐ läksyjen antaminen
☐ oppilaan hauskuuttaminen	☐ oppilaan pukeminen
☐ luokan tuulettaminen	☐ apuvälineistä huolehtiminen
☐ vanhempiin yhteyden ottaminen ikävissä tilanteissa	

Mikä on vaikeaa tai haasteellista työssäsi ja miten selviät niistä?

Mikä on työssäsi helppoa tai hauskaa? Miksi?

Keiden kanssa teet päivittäin yhteistyötä?

☐ luokanopettaja	☐ erityisopettaja
☐ toinen koulunkäyntiavustaja	☐ puheterapeutti
☐ toimintaterapeutti	☐ fysioterapeutti
☐ sosiaalityöntekijä	☐ muu henkilö,
kuka _____

Keiden kanssa teet viikoittain yhteistyötä?

☐ luokanopettaja	☐ erityisopettaja
☐ toinen koulunkäyntiavustaja	☐ puheterapeutti
☐ toimintaterapeutti	☐ fysioterapeutti
☐ sosiaalityöntekijä	☐ muu henkilö,
kuka _____

Numeroi tärkeimmät yhteistyöhön opettajan kanssa vaikuttavat tekijät siten, että tärkein=1 ja vähiten tärkein =10.

☐ persoonallisuus	☐ samanlainen arvomaailma
☐ ammattitaito	☐ elämäkokemus
☐ yhteiset tavoitteet	☐ sujuva tiedonkulku
☐ yhteiset säännöt	☐ molemminpuolinen kunnioitus
☐ oman työn korostaminen	☐ virheiden ja puutteiden myöntäminen

Numeroi tärkeimmät yhteistyöhön terapeutin tai kuntoutushenkilön kanssa vaikuttavat tekijät siten, että tärkein=1 ja vähiten tärkein =10.

☐ persoonallisuus	☐ samanlainen arvomaailma
☐ ammattitaito	☐ elämäkokemus
☐ yhteiset tavoitteet	☐ sujuva tiedonkulku
☐ yhteiset säännöt	☐ molemminpuolinen kunnioitus
☐ tieto	☐ virheiden ja puutteiden myöntäminen

Arvioi asteikolla 1-5, kuinka usein/harvoin olet kohdannut seuraavia asioita:

	en koskaan		joskus		usein
Vuorovaikutus oppilaan kanssa on toimivaa	1	2	3	4	5
Oppilaasta saamani tiedot ovat riittävät	1	2	3	4	5
Oppilas arvostaa työtäni	1	2	3	4	5
Oppilasta arvostetaan ja kohdellaan yksilönä	1	2	3	4	5
Oppilaan avun ja tuen tarve on vähentynyt	1	2	3	4	5
Opettajan kanssa kommunikointi on ongelmattonta	1	2	3	4	5
Opettaja teettää työnkuvan ulkopuolisia tehtäviä	1	2	3	4	5
Opettaja arvostaa ja kysyy mielipidettäni	1	2	3	4	5
Opettaja informoi muutoksista ajoissa	1	2	3	4	5
Opettaja kohtelee tasaveroisena työtoverina	1	2	3	4	5
Vanhemmat arvostavat koulunkäyntiavustajaa	1	2	3	4	5
Vuorovaikutus vanhempien kanssa on sujuvaa	1	2	3	4	5
Vanhemmat ottavat yhteyden suoraan lapsensa asioissa	1	2	3	4	5
Vanhemmat kommunikoivat vain opettajan välityksellä	1	2	3	4	5
Vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsensa edistymisestä	1	2	3	4	5

Mikä motivoi sinua työhösi?

Milloin koet onnistuneesi työssäsi?

Koulunkäyntiavustajan asema

Arvioi seuraavien ryhmien suhtautumista sinuun koulunkäyntiavustajana asteikolla 1-5. (1= eivät arvosta ollenkaan, 5=arvostavat paljon)

	ei arvosta			arvosta	
	1	2	3	4	5
paljon					
Avustettava/vat	1	2	3	4	5
Muut oppilaat	1	2	3	4	5
Luokanopettaja	1	2	3	4	5
Erityisopettaja	1	2	3	4	5
Muut opettajat	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajat	1	2	3	4	5
Kuntoutukseen tai terapiaan osallistuvat henkilöt	1	2	3	4	5
Vanhemmat	1	2	3	4	5
Päätäjät (kunnallisella tasolla)	1	2	3	4	5
Päätäjät (valtakunnallisella tasolla)	1	2	3	4	5

Arvioi seuraavien ryhmien yleistä suhtautumista koulunkäyntiavustajiin asteikolla 1-5. (1= eivät arvosta ollenkaan, 5=arvostavat paljon)

	ei arvosta				
	1	2	3	4	5
arvostaa paljon					
Avustettava/vat	1	2	3	4	5
Muut oppilaat	1	2	3	4	5
Luokanopettaja	1	2	3	4	5
Erityisopettaja	1	2	3	4	5
Muut opettajat	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajat	1	2	3	4	5
Kuntoutukseen tai terapiaan osallistuvat henkilöt	1	2	3	4	5
Vanhemmat	1	2	3	4	5
Päätäjät (kunnallisella tasolla)	1	2	3	4	5
Päätäjät (valtakunnallisella tasolla)	1	2	3	4	5

Millainen asemasi on työyhteisössäsi? (Perustele lyhyesti)

Millainen koulunkäyntiavustajan asema mielestäsi yleisesti on? (Perustele lyhyesti)

Miten koulunkäyntiavustajan asemaa voitaisiin mielestäsi parantaa vielä yhteiskunnassa ja yksittäisillä työpaikoilla?

Arvioi asteikolla 1-5, kuinka usein/harvoin olet kohdannut seuraavia asioita:

	en koskaan		joskus		usein
Päätäjät suosivat pitkiä ja vakituisia työsuhteita	1	2	3	4	5
Yhteiskunnassa arvostetaan koulunkäyntiavustajia	1	2	3	4	5
Mediassa avustajista puhutaan positiivisesti	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajien palkka on työhön nähden oikea	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajat huomataan työyhteisössä	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajien ammattitaito on riittävä	1	2	3	4	5
Täydennys- ja lisäkoulutusta on riittävästi	1	2	3	4	5
Koulutuksiin pääsee koko henkilökunta tasapuolisesti	1	2	3	4	5
Työnantaja tukee lisäkoulutuksia	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajat osallistuvat mielellään koulutuksiin	1	2	3	4	5
Vanhemmat puhuvat avustajasta positiivisesti	1	2	3	4	5
Opettajat puhuvat avustajasta positiivisesti	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajia kunnioitetaan työyhteisössä	1	2	3	4	5
Kuntoutuksen ammatillaiset kuuntelevat avustajaa	1	2	3	4	5
Oppilaat kunnioittavat koulunkäyntiavustajaa	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajia kuunnellaan päätösten teossa	1	2	3	4	5
Erityisopettajat arvostavat koulunkäyntiavustajia	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajat tukevat toisiaan	1	2	3	4	5
Mediassa koulunkäyntiavustajat näkyvät riittävästi	1	2	3	4	5
Koulunkäyntiavustajat näkyvät alan kirjallisuudessa	1	2	3	4	5

Millaisia ongelmia tai haasteita olet työssäsi kohdannut?

Millaisia ongelmia tai haasteita olet kuullut muiden koulunkäyntiavustajien kohdanneen työssään?

Mitkä asiat heikentävät mielestäsi koulunkäyntiavustajan asemaa työyhteisössä? Miten asiaan pitäisi puuttua? (Perustele lyhyesti.)

Tulevaisuus

Millaisena näet oman tulevaisuutesi koulunkäyntiavustajana?

Millaisena näet yleisesti koulunkäyntiavustajien tulevaisuuden?

Miten tulevaisuutta voitaisiin parantaa?

Miksi hakeuduit koulunkäyntiavustajaksi?

Miten oma työsi poikkeaa mielestäsi muiden koulunkäyntiavustajien työstä?

Miten eri paikkakunnilla ja eri toimenkuvissa toimivien koulunkäyntiavustajien toimenkuvaa ja asemaa voitaisiin yhtenäistää? Miten heidän asioitaan voitaisiin yhteisesti edistää?

KIITOS VASTAUKSISTASI
JA
AURINKOISTA KESÄÄ!